VITT. EMANUELE

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
41
4 E
30

37-5.A.3.

F. 21

A VI a 14

[illegible] NAZI[illegible]

R. P. IVLII NIGRONI GENVENSIS;

Societatis IESV Presbyteri.

HISTORICA DISPVTATIO.

DE S. IGNATIO LOIOLA,

Eiuſdem Societatis IESV Fundatore,

Et de B. Caietano Thienæo, Inſtitutore Ordinis Clericorum Regularium.

OPVSCVLVM POSTHVMVM.

Rmi Patris Isolani a Roma

S. Francisci ad Ripas 1723.

NEAPOLI;

Ex Typographia Lazari Scorigij. M. DC. XXXI.

PErcurri ex commiſſione Eminentiſſimi, & Reuerendiſſimi D. D. Cardinalis Boncompagni Archiepiſcopi Neapolitani opuſculum poſthumum, Coloniæ Agrippinæ excuſum, cui titulus; Reu. P. Iulij Nigroni Genuenſis, Societatis Ieſu Presbyteri, hiſtorica diſputatio de Sancto Ignatio Loiola eiuſdem Societatis fundatore, & de Beato Caietano Thienæo, Inſtitutore Ordinis Clericorum Regularium, nihilque in eo fidei, aut bonis moribus aduerſum comperi; Quamobrem iterum hic in lucem edi, atque typis mandari poſſe arbitror. In Conuentu Diuæ Mariæ Salutis Neapolis ſexto Kalend. Aprilis 1631.

Frater Dionyſius à Canuſio Ordinis Minorum D. Franciſci ſtrictioris obſeruantiæ Deput.

Imprimatur.

Fælix Tamburellus Vicarius Generalis.

ILLVSTRISSIMO, ET ECCELLENTISSIMO
Singore.

LAzaro Scoriggio ſtampatore Supplica V.E. darli licenza, che poſſa ſtampare, & mandare in luce vna opera fatta dal Padre Giulio Nigrone Genoueſe, della Compagnia di Gieſù, Intitolata Hiſtorica Diſputatio de Sancto Ignatio Loiola, fondatore di detta Compagnia, & del Beato Gaetano Thieneo Inſtitutore dell'Ordine de Chierici Regolari, già che haue ottenuto licenza dal Reuerendiſſimo Ordinario, e l'hauerà à gratia di V.E. vt Deus, &c.

Magnif. Conſiliarius Salgado videat, & referat.

Tapia Reg.

Prouiſum per S. Excellentiam die 2. Iunij 1631.

Lambardus.

ILLVSTRISSIME, ET EXCELLENTISSIME Princeps.

VIdi poſthumum Patris Iulij Nigronij Societatis Ieſu, quod poteſt in lucem edi, nihil enim in eo contrarium inuenio, imo Ipſius materia, & argumentum iam per Veſtrum Collaterale Conſilium approbatum eſt Doctiſſimo, & oculatiſſimo Domino Scipione Rubito auctore in prima Molfeſij Summæ parte. Libens tamen omnia limæ, & cenſuræ Veſtræ ſubijcio. Valete felices. Neapoli die 6. Iulij. 1631.

Excellentiæ Veſtræ humilis ſeruus

Don Franciſcus Salgadus.

Imprimatur.

Tapia Reg. Enriquez Reg. Lopez Reg. Rouitus Reg.

Prouiſum per Suam Excellentiam Neap. die ſexta Iunii 1631.

Anaſtaſius.

CAN-

CANDIDO LECTORI
Typographus.

AMicum te alij expetunt, ego candidum: nempe candor animi ingenuus, non vni te ſententiæ barere permittit obſtinatius, ſed expedit ad quamlibet, vt nec Platoni, nec Socrati, ac ne tibi quidem præ veritate parcas: multa tempus affert, aufert multa; tam veri quam ficti auctor; ſed fictum velut adulterinum, & expoſitum alit parcius, ac breuius: verum gerit vtero diutius, parit ſerius, alit vberius, palam facit liquidius: te iudicem, te teſtem appello: modo ita ſis animo affectus, vt verum, non fucum quaras veritatis: vt quid geſtum ſit petas ab biſtoria; non quid geri potuerit acutius, quam verius rimeris: ne tu tibi imponas, fabulamque in biſtoria commenteris: nam profecto finge factum eſſe, quod fieri potuit; iam mundus bic & prius, & ornatior à Deo genitus eſt; quam verè genitus ſit: cum ſatis conſtet, & gigni prius, & ornatius potuiſſe: rectum equidem ingenium in iudice requiro, planum, aptum ex ſe ſe: quale in auctore buius libelli perſpicies: quem ego libellum Colonia ad me miſſum, idcirco mandandum typis curaui; quod ad tollendam controuerſiam nuper bic excitatam de Sancto Ignatio Loiola, & B. Caietano Thieneo, viſus eſt æquiſſimus: nec me latet partis vtriuſque patronos veritatis eſſe amantiſſimos, meque ab vtraque gratiam laboris initurum. Cape igitur lector, & candido accede ad legendum animo, vt æquus eſſe iudex poſſis.

TYPOGRAPHVS LECTORI. S.

INcidit huc neſcio qua ex peregrinatione vagum Opuſculum R.P. Iulij Nigronij Societatis Ieſu ingenio, & manu ſcriptum: quod equidem hoſpitio Typographiæ meæ vltrò vt debui, ac libenter excepi: Nam qui cæteras Authoris huius dum adhuc viueret, lucubrationes in lucem publicam propoſui: vti & pios aliquos tractatus ab Authore p. m. relictos Deo propitio breui dabo, vtinam plures poſthumi, ſi qui ſint, ſuccedant; non alienum à me duxi munus euulgandæ huius etiam poſthumæ partis: cum præſertim Apologiam contineat eorum, quæ alibi ab eo dicta, a me excuſa, ab aliquibus in controuerſiam reuocata ſunt. Ita præter officij debitum, ius quoque fuit, vt typos meos typis meis ipſe defenderem. Accedit priuata mea, ac vetus Obſeruantia erga Societatem Ieſu, eiuſque ſanctiſſimum Parentem, cuius præſertim honori haud parum lucis detrahi videbam, ſi hoc opus in tenebris iacere permitterem. Accipe tu, ac lege eo ſolum animo, quo à me legendum datur, nimirum vt ſuus veritati ſit locus, quod vnicè authori fuiſſe propoſitum affirmare potius, quàm diuinare poſſum, tum ex ſtilo eius, vt video innocente, quippè in cauſam ſemper intento, nunquam in cauſidicum aculeato; tum ex moribus eiuſdem, quos optimè noui, planeque concolores orationi ſuæ, religioſos, & candidos, nullumque aduerſarium vnquam arbitrantes, niſi falſitatem. Quoniam verò maior ferè vis Diſputationis huiuſce in eo ſita eſt, quod ex temporum ſupputatione omnino non potuerit San-

ctus

ctus Ignatius Loiola cum B. Caietano Thienæo Venetijs congredi: idcirco vt vno ſtatim intuitu rem introſpicias, opportunum cenſui fore, ſi huius ipſius argumenta in breuiarium ab Authore collata, in veſtibulo, & quaſi pro foribus totius Operis tanquam Synopſim, iudiciumque præfigerem. In re vniuerſa, mihi ſatisfuerit obſequium præſtitiſſe, tibi iudicium reſeruatum ſcito, ac Vale.

SYNO-

SYNOPSIS
Totius Diſputationis, qua oſtenditur congreſſum S.Ignatij Loiolæ, & B.Caietani Thienęi Venetijs aſſertum, à R.D.Io: Baptiſta Caſtaldo Clerico Regulari non uideri poſsibilem.

1 REuerend.D.Io.Baptiſta Caſtaldus in epiſtola ſcripta contra P.Iulium Nigronum Soc.Ieſu, vt aſtruat hos duos beatos viros potuiſſe inter ſe colloqui Venetijs, quod Iulius negauerat, has ponit tres propoſitiones.

Prima propoſ.pag.8.*Potuit igitur B. Caietanus, vel ſub finem anni 1535. vel ſub initium trigeſimi ſexti Venetias petere,&c.*

Secunda propoſ. pag.7. *Menſes decem ab anni 36. initio, vſq; ad extremos Octobris dies excurrunt, in quibus, cum (Caracciolo, & Tufo teſtibus) nihil egerit* Neapoli *Caietanus, potuit Venetijs cum Ignatio conſuetudinem habere.*

Tertia propoſ.pag.7.*Nec miretur Nigronius, modò Neapoli; modo Venetijs Caietanum breui temporis interuallo adfuiſſe, cum naſcentis familia commoda parens optimus fortaſſe moderari non poſſet, niſi tribus alijs ſocijs Venetam ciuitatem ea tempeſtate excolentibus ad conſilium vocatis.*

PRIMA PROPOSITIO OPPVGNATVR.

2 IN ea hæc eſt argumentatio. B.Caietanus excurrere potuit Venetias, igitur excurrit. Prudenter Franciſcus Sacchinus in diſſertatione de hac re: *Sicut*

fieri potuit, inquit, *vt iret, ita vt non iret. Quinetiam de commoratione Neapolitana conſtat, de Veneta excurſione non conſtat: ſola coniectura ducitur ex hoc facto, quod eſt in quaeſtione: quod eſt alioqui tale, vt ex eo ipſa profectio negari probabilius, quàm affirmari queat. Nihil igitur factum profectionem adſtruit, ſed potius deſtruit. Nam vbi infirma imponuntur infirmis, vtraque citius collabuntur.* & alia quædam addit in eandem ſententiam non minus apta, & probabilia. Verum quoniam ille ſtuduit in ea diſputatione breuitati, conferam huc ipſe aliquid de meo.

3 Corroboro Franciſci dictum, Poſſe facilius, ac veriſimilius excurſionem Venetam negari, quam affirmari, per id, quod ad eam probandam Caſtaldus nullam affert ſolidam probationem, niſi coniecturam, opinationem ſuam, & potentiam phyſicam. Ceterum facta non præſumuntur, niſi probentur, vt ex iure ciuili copioſe confirmat Iaſon celeber Iuriſconſultus. Non produxit Caſtaldus, ne in hac quidem ſecunda ſcriptione, aut traditionem ſeniorum, aut ſcripturam aliquam, vbi aliquis odor huius profectionis Venetæ, atque colloquii ſentiatur. Rerum enim antiquarum, & ante nos natos geſtarum memoria, per hunc duplicem ductum ad poſteros deriuatur: quod in Eccleſia quoque Catholica vſu venire tradunt Concilia, Patres, & recentium hæreſum oppugnatores. Immo à Clericis regularibus propter probitatem, doctrinam, ætatem, fide digniſſimis accepimus, nihil in ea Religione auditum hac de re, niſi poſt vitam B. Caietani editam, & excitatam diſceptationem.

Iaſ. in l. ſi emancip. n. 2. ff. de collat.

4 Deinde hæc ratio argumentandi à poſſibili ad eſſe, qua Caſtaldus vtitur in hanc formam. *fieri potuit, ergo fuit*, infirmiſſima eſt omnium teſtimonio, qui Logicam à limine ſalutarunt. Sola enim inficiatione diſparet. Hinc Ariſtoteles (vt ſcienter Sueſſanus inter alios explicat) docet cauſam non neceſſariam, etiã poſitis omnibus incitamentis, & adiumentis ad ambulandum, aliquan-

Ar. l. 2. de gen. tit. 46. Aug. Niph. Sueſſ. ibid.

quando non ambulaturam: quia cauſa libera eſt. Multo minus affirmare poſſumus B. Caietanum perrexiſſe Venetias, cum poſſet pergere; tum quia cauſa libera erat; tum quia non conſtat nobis habuiſſe incitamenta vlla profectionis: neq; Caſtaldus alium impulſum attulit, niſi gubernationē familiæ naſcentis; ſed attulit adeò timidè, ac dubiè per verbum *fortaſſe*, vt liquidò appareat non illi certam, ſolidamq; rationem videri; vt paulò poſt demonſtrabo eàm elidendo.

5. Adde captioſam argumentandi rationem cenſeri, & ad captionem conſequentis reuocari; vbi minus cōmune infertur ex magis cōmuni; vt ſi dicas, *eſt animal, ergo eſt homo*. Falſa eſt hæc conſecutio. Similiter in re propoſita, ex potentia, quæ anceps eſt ad eſſe, & non eſſe, infertur determinatè, eſſe. Præterea ſi hæc illatio admitteretur abſolutè in humana vita, nihil certum haberemus in hiſtorijs; quoniam hiſtorici fingerent, quæ vellent: verbi gratia: Mortuum traderent hoc anno regem illum, quia mori potuit. Nihil iuſti deſpicerent in iudicijs iudices; ſi, quia Milo parare potuit, inſidias Clodio, ideo parauiſſe dicatur, & credatur. Tollendus item eſſet è corpore ciuilis iuris titulus integer de damno infecto. Nam ex Caio iuriſconſulto: *Damnum infectum eſt, quod nondum factum eſt, ſed futurum veremur, quia fieri poteſt*. Denique euerteretur propoſitio de fide, quæ eſt: Deum facere poſſe alia multa, quæ non fecit, aut facit, vt explicat S. Thomas, & cum eo Theologi docentes, Deum non omnia feciſſe, quæ ſunt poſſibilia, quæq; ipſius infinita potentia producere potuit, ac poteſt.

l. 2. ff. de dāno infecto.
S. Thom. 1. p. q. 25. art. 5.
Vaſq. par. 1. q. 25. diſp. 106. nu. 11.

6. Præterea Venetæ profectioni ſub finem anni 1535. obſtat B. Caietani prudentia gubernandi, zelus ipſius animarum, & diuini cultus obſeruantia. Celeberrimis enim diebus Natalis Domini abfuiſſet ab Eccleſia ſua, deſeruiſſet tum domeſticas ouiculas, quibus præerat in Monaſterio Parui ſtabuli Neapolitano; tum extraneas, quarum iam erat factus Pater ſpiritualis, earumque cu-

ram habebat diligenter. Etenim multo ſenior anno 1547. quo exceſſit è vita, Roma rediens, vt Aſcenſionis die cum ſocijs ſuis in cœnobio, atque in odeo intereſſet Neapoli feſſus licet pridiano itinere, noluit Atellæ conquieſcere, ſed nocte ipſa Neapolim excurrit; quod ipſe Caſtaldus cum Antonio Caracciolo teſtatur. Non eſt igitur credibile prudentibus rerum æſtimatoribus, tam ſanctis diebus, quibus opera ipſius adeo neceſſaria erat filijs domeſticis, & extraneis, præſentiam ſuam eripuiſſe illum, qui vt choro intereſſet, tantum laboris ſuſcepit.

Caſtald. in vita B. Caiet. c. 8. Ant. Caracc. in Caiet. p. 250. Inf n. 11.

7. Denique quamuis Venetias profectus eſſet Caietanus ſub anni 1535. finem, tamen non potuiſſet eo anno 1535. colloqui cum Ignatio; qui nondum eò peruenerat, ſed anno 1536. vt ipſe Caſtaldus fatetur, exiſtimans ſub initium anni 1536. contigiſſe; ſed quam propè ab initio, mox viderimus. Si dicatur B. Caietanus poſt feſta natalitia celebrata, diemque Epiphaniorum Venetias excurriſſe, duæ contra Caſtaldum emergunt rationes. Prima eſt aduerſa, periculoſaq; nauigandi tempeſtas, media hieme, in Adriatico mari, cum in itu, cum in reditu. Quam itineris rationem aſſerit conſuetam fuiſſe Caietano, cum ait, eum potuiſſe *Rebus cum ſocijs cõpoſitis, Adriatico transfretato, vti ſolebat, Neapolim iterum redire.* Altera ratio eſt, quòd non poterat cum S. Ignatio colloqui, niſi diu Venetijs ſubſtitiſſet, cum ille Venetias non perueniſſet nec Ianuario, nec Februario menſe, vt poſt docebitur.

Caſtald. ep. pag. 8.

Inf. nu. 11.

SECVNDA PROPOSITIO ENERVATVR.

8. In hac propoſitione, primum video non poſſe ſtare, quod ait Caſtaldus, nihil egiſſe B. Caietanum Neapoli decem menſibus anni 36. ab initio vſque ad Octobrem exeuntem, atque id ex teſtimonio Epiſcopi Tuſi, & Caraccioli. Nam Caracciolus perſpicuè aſſerit anno 36. à B. Caietano obſeruatum, ac deprehenſum

Carac. par. 241. Caſtal. ep. p. 7.

Ber-

Bernardinum Ochinum hæreticum in æde S. Ioannis Maioris concionantem. Confirmat id Caſtaldus in hac epiſtola, declarans inſuper id non eueniſſe Quadrageſimali tempore, *ſed diebus feſtis*: quos intelligo eſſe illos, qui Paſcha, & Pentecoſten ſequuntur. Nam concionatores viribus aliquantiſper refectis poſt quadrageſimã, ſub æſtatem conciones habent. Obſeruatio autem hæc, vt indicat Caracciolus, non fuit vnius diei, ſed multorum: cum interdum ipſe hominem audiret, aliquando ſubmitteret ſodales ſuos animaduerſores; nec verſutiſſima vulpes tam perſpicuè ſe proderet, vt non eſſet neceſſaria frequens & diuturna notatio. Quo fit, vt ex decem illis menſibus, magna pars Neapoli ſit conſumpta in Ochino deprehendendo; & neceſſario Neapoli perſtiterit. Quòd ſi velit Caſtaldus notatum ante quadrageſimam, in maiores difficultates incurrit. Non enim id contigiſſe potuit, niſi Ianuario, & Februario menſe, quo tempore in prima propoſitione aſſerit fuiſſe Venetijs.

9 Alterum quod ſubſiſtere non exiſtimo, eſt tam diuturna mora B. Caietani Venetijs, ſi venit illuc initio anni, & nõ egit cum S. Ignatio, niſi mẽſe Auguſto, aut Septembri, quod non negat euenire potuiſſe Caſtaldus. In hoc caſu verum non erit quod ſcripſit Caracciolus, B. (Carac. par. 247.) Caietanum, quo tempore diſceſſit ad comitia Romana Napoli anni 36. *Iam biennium domum Sabuli ſumma cum laude rexiſſe*. Quis verè dicat biennium gubernaſſe; qui decem menſes abfuit? quæ laus in gubernatione Vicario tam diu relicta? Non dici poteſt excurſio, tam diuturna commoratio: aut ſi velit excurſionem verè eſſe, breue aliquod tempus, idq; certum, ac fixum aſſignet, & tunc oſtendam, ne in eo quidem colloquium accidere potuiſſe.

10. Tertio, vt veritas eluceat, partiar hos decem menſes in partes. Sit prima pars duorum menſium Ianuarij, & Februarij, vſque ad Cal. Martias, in quas eo anno inciderat dies cineralium. Hoc tempore non erat Venetijs S. Ignatius, quod euidenter demonſtro. E Ioannis

Petri

Maff. l. 2. vitæ. c. 1. Lucena l. 1. vitæ c. 4.

Petri Maffei narratione, cui adſtipulatur Ioannes Lucena ſcriptor vitæ S. Franciſci Xauerij Luſitanicè (quę Italicè quoque legitur) S. Ignatius Pariſijs diſceſſit in Hiſpaniam an. 35. *Per autumni tempus*; Hæc ſunt verba Maffei, quæ ſignificant in ipſo autumno iter cepiſſe; qui ab æquinoctio ducit initium; quod tunc anno nondum reformato, in medium ferè Septembrem incidebat. Immo ex Orlandino, *vergente ad exitum anno* receſſit. Et valde rationi, congruentiæque congruebat, vt homo valetudinarius, vt tunc erat, remiſſis caloribus æſtiuis, iter longum capeſſeret. Periti viarum illarum mihi aſſeuerarunt, quindecim omnino dies ad illud iter eſſe neceſſarios. In patria verò cõmoratus eſt *Per tres menſes*: hæc verba ſunt Cardinalis à Monte in relatione ex proceſſu facta Papæ Gregorio XV. in conſiſtorio ſecreto. Quæ ideò refero, vt intelligat Lector, in itinere, & commoratione in patria totum annum trigeſimũ quintum, & aliquid eſſe conſumptum: nec Venetijs tam cito eſſe potuiſſe: quod ſic oſtendo.

Orland. l. 1. nu. 99.

Cardin. à Monte in relat. conſiſt.

11 Ponamus receſſiſſe à patria S. Ignatium poſt Cal. Ianuarias (nam antea ex dictis nullo modo potuit) Inde pedes, quia melius habebat, vt tradunt omnes hiſtorici, Nauarram, & Caſtellam; quæ ſunt prouinciæ, peragrauit: Pompeiopolim, Almazanum, Seguntum, Toletum vrbes luſtrauit: mandata ſociorum exhauſit, negotia expediuit, veterum ſociorum ſtatum, ac voluntatem inueſtigauit, & cognouit, & tandem Valentiam ſe contulit. Singillatim, & minutatim hæc omnia referuntur, vt Dominus Caſtaldus conijciat, multo ad id tempore illi opus fuiſſe. Nec enim negotia tam multa, tot locis interſe diſſitis ſparſa, curſim explicari potuerunt. Itaq; non niſi adulta hieme Valentiam inijt. Non illico inde ſoluit: quia conſultationes cum amicis de ratione nauigationis præceſſerunt. Nauigatio, & tempeſtas in ea excitata ſuum ſibi tempus rapuerunt, antequam caperet portum Genuenſem. Genua diſcedens itidem pedes, multos dies in illo periculoſo itinere per Apenninum

inſum.

inſumpſit, vt Bononiam perueniret. Bononiæ, Ribadeneira teſte ægrotauit: in collegio Hiſpanorum moratus eſt aliquot dies, ex Maffeio, & Orlandino, vt vires reficeret. Aliquid etiam temporis itineri, quo Bononia Venetias perrexit, datum eſt. Si ſumma fideliter ſupputando colligatur, non ante finem hiemis Venetiis conquieſcere potuit. Aſſeruatur in archiuo noſtro Romano narratio quædam Ioannis Polanci, qui cum S. Ignatio diu vixit, eique fuit ab Epiſtolis: extantque præterea ſcripta, vnde Franciſcus Sacchinus Secretarius Societatis à me hac de re conſultus reſpondit, colligi non perueniſſe Ignatium Venetias ante finem hiemis. Itaq; licet affirmare ſub finem Martii anni 1536. ad eam celeberrimam vrbem appuliſſe. Non enim in regionibus frigidioribus Italiæ, quales ſunt Venetiæ, polum arcticum 45. gradus eleuatum habentes, finiri ſolet hiems, niſi poſt vernum æquinoctium.

Rib. l. 2. c. 5.
Maff. l. 2. c. 2.
Orland. l. 1. 5. 118.

12 His poſitis, nego Beatos hos viros menſe Ianuario, & Februario inter ſe collocutos: quia Sanctus Ignatius nondum Venetias peruenerat. Neque Martio potuit id eueniſſe has ob cauſas. Prima ex parte S. Ignatii, qui ſub finem Martii venit, vt probatum eſt. Secunda ex parte B. Caietani, qui veriſimiliter iam ad ſuum ouile remigrarat, vt eſſet Neapoli Quadrageſimæ ſanctiori tempore, quæ, vt dixi, Calendis Martii inchoabatur. Quod ſi velis detinere Caietanum vſque ad finem Martii, vt tunc cum Ignatio colloquatur: tunc noua ratio naſcitur cur abeſſe debuerit B. Caietanus. Nam dies Dominicæ reſurrectionis eo anno in ſextum decimum diem Aprilis incurrebat. Quamobrem ſi non redierat ante Ceneralia, certè Martio exeūte ſoluere Venetiis debuit, vt Neapoli pœnoſam hebdomadam cum ſubſequente paſchate in ſuo Monaſterio tranſigeret, vt huiuſmodi feſtos dies ſolemniores conſueuerat. Nec dicatur fuiſſe collocutos in illo interſtitio, quod potuit eſſe inter aduentum Ignatii, & diſceſſum Caietani. Tum quia colloquium illud ex Caſtaldo, non fuit vnius diei, ſed multorum,

rum,in quibus opera data eſt orationi,antequàm Ignatio reſponſum daretur,Tum quia cū redire ſoleret Caietanus mari, & eius nauigatio ſit incerta, debuit ex prudentiæ præſcripto anticipare diſceſſum, vt poſſet eſſe Neapoli in ſolemnitatibus præſcriptis.

13 Tertia ratio: Si B.Caietanus ſub finem Martij diſceſſit,neceſſariò Venetijs tres menſes fuit. Eò enim ex Caſtaldo ſub initum anni excurrerat. At quæ negotia tam ardua, tamque multa erant in Religione conſtante duobus tantum domicilijs, quæ octo, quindecimue diebus expediri non poſſent? præſertim cum poſt paucos menſes ad Romana comitia conueniendum eſſet. Atque hæc ratio validior eſt,ſi B.Caietanus detineatur à Caſtaldo Venetijs Aprili menſe, ac Maio, vt cum S. Ignatio colloqui poſſit:quoniam improbabilior eſt mora tam diuturna,etiam ob rationem dictam nu.9.

14 Dato, & non conceſſo B. Caietanum ſubſtitiſſe diutius Venetijs, vtputa menſibus Aprili, & Maio, dilemmate vtor. Aut S.Ignatius cum primum deſcendit è nauicula,cœnobium adiit S.Nicolai, aut poſt aliquot dies.Primum non eſt veriſimile.Tum quia certiſſimum eſt,nō tam ſerò veniſſe Venetias, ſed ante mensē Aprilis.Tū quia erat illi incognita noua Religio, & puſillus grex,verſato diu in Gallia,& Hiſpania remotis ab Italia regnis. Et ſi Neapoli,cum habitarent Patres in æde Miſericordiæ,mutarunt anno 34. domicilium, eò quòd (ſic loquitur Caracciolus) *Plerique omnes vix de nomine,aut ne vix quidem noſtros patres,nouique Ordinis inſtitutum nouerant*: quid mirum in Galliam, & Hiſpaniam puſilli tunc Ordinis, & vix nati famam nequaquam perueniſſe? Caracc. p. 223.

15 Præterea pugnabat cum bonis moribus S.Ignatii, qui nobili loco natus erat,& in aula regia educatus; vt ignotus hoſpes in hoſpitium incognitum non inuitatus ſeſe intruderet. Quis illum, ſi id feciſſet, non exiſtimaſſet inofficioſum, atque inurbanum? Adde non adeò in illo ingreſſu Veneto Ignatium eguiſſe, vt cogeretur

in

in hoſpitium gratuitum diuertere, ac diuerſoriũ emendicare. Tulerat enim ſecum in ſyngraphis mercatoriis
aliquantum pecuniæ (teſte Maffæio) quam ſtatim vt peruenit, exegit. Poſtremo Caſtaldus ipſe conſentit mecum, tum in vita Caietani, tum in epiſtola, cum ait S. Ignatium, *Dum Venetijs moraretur cum B. Caietano conſuetudinem habuiſſe*, &c. *Cum Venetijs moraretur*, ſcripſit: non autem, *cum primum venit*. Quòd ſi quis obiiciat contrarium opinari eum, qui articulos pro canonizatione B. Caietani compoſuit, in quibus ſcripta ſunt hæc verba: *B. Ignatius Loiola cum ex Hiſpania Venetias veniſſet, à B. Caietano fuit benignè, humaniterque exceptus*: huic reſpondeo veritatem vnam tantum eſſe: atque ex hac varietate narrationis colligi perſpicuè, nihil eſse certi de hac collocutione Beatorum in ea religione, in qua tantopere ſeniores diſcrepant: proinde congreſſum illum, de quo diſceptatur, euaneſcere.

Maff. lib. 2. c. 2.
Caſtal. ep. p. 5.
Artic. 5. de relig. pag. 20.

16 Si dicatur congreſſum illum accidiſſe poſt aliquãtum temporis ab aduentu, ſuboriuntur æquales difficultates. Primum nimis diu retinetur Venetiis Caietanus, quem ſtabiliendi domicilii neceſſitas expectabat, quòd incommodè in paruo ſtabulo habitarent: & alias ob cauſas explicatas nu. 8 & 9. Deinde ſi dicas Caietanum adnauigaſſe Venetias poſt Paſcha: contradicis Caſtaldo, qui putat initio anni illuc excurriſſe, non anno medio: aduerſaris Caracciolo, qui tenet illum Neapoli occupatum in obſeruando Ochino, vt dixi nu. 8. Tertio, cum S. Ignatius iam haberet domicilium vtcumque ſtabile, vel pecunia conductum, vel apud Hiſpanum amicum, vbi libere pro more ſuo cum proximis ageret, vt eos Deo lucrifaceret, eſt improbabiliſſimum habitaſſe multos dies in Monaſterio S. Nicolai, vt ſignificat Caſtaldus.

17 Pono tamquam certum ex communi conſenſu, S. Ignatium Venetiis in ſuſpicionem praui dogmatis adductum, & falſis criminationibus impetitum; remque

ad Apoſtolicum nuntium delatam: per occaſionem, quod operam daret proximis ad meliorem vitam perducendis. inimiciſſimus enim otii, & cupidiſſimus animarum ſaluandarum, vix Venetias attigerat, cum è veſtigio cœpit facere quæſtus ſpirituales, quod Caſtaldus concedit: immo & ſocios comparare ſibi ad augendam ſocietatem animo deſignatam. Hoc poſito rurſus dilemmate vtor. Aut petiuit habitum à Caietano antequam tempeſtas à maleuolis excitata, per iudicialem ſententiam conquieſceret; aut poſt Nonante. Primum, quia non placet id Caſtaldo; qui nō vult S. Ignatium ad Carafæ conſuetudinem admiſſum, niſi conſedata procella. Ergo multo minus à B. Caietano erat domum recipiendus; & audienda petitio hominis, cuius dicebatur in Hiſpania ob hæreſim ſtatua combuſta. Deinde obſtat ratio. Nam Ignatius ſciens ſuum nomen eſſe magna infamia denigratum, non adeo erat imprudens, vt ante iuridicam, ac legitimam purgationem peteret ſe in eum ordinem adſcribi, in quem pro certo habebat, ſe non receptum iri: obſtante zelo Carafæ, cęterorumq; Patrum prudentia, qui numquam hominem tanti criminis accuſatum, & ſuſpectum in ſuum ſodalitium admiſiſſent. Dices, fortè petiuit antequam commoueretur tempeſtas. At quis credat, tunc petiuiſſe alium ordinem, cum ſocios inquirebat, & comparabat ad locupletandum ſuum?

Caſtal. ep. p. 9.

18 Neque potuit petitio illa fieri compreſſa per ſententiam infamia. Nam ea lata eſt multo ſeriùs, quàm exiſtimauerit Caſtaldus; qui mihi perſuadere conatur in epiſtola, *non paucis diebus* abſolui potuiſſe iudiciū. Aſſero ergo ſententiam abſolutoriam à Vicario Nuntii latam die xiij. Octobris anni non 36. quo ſuſpiciones aduerſus S. Ignatium natæ ſunt, ſed ſequentis 1537. Atq; id perſpicuum eſt ex ipſa ſententia, quæ in tabulario Romanæ domus aſſeruatur, teſtibus Ribad. & Orlandino. Legit eam nuper accuratè Franciſcus Sacchinus Secretarius, qui ad me ſcripſit ſe non eſſe deceptum à notis.

Caſtal. p. 9. epiſt.

notis numerorum, quæ integræ ſunt: & præterea nihil de anno dubitandum; quoniam abſoluitur Ignatius Sacerdos, qui Sacerdotio fuit initiatus cum ſociis, vt quinque tradunt hiſtorici, die 24. Iunij anni prædicti 1537. Itaque abſolutio Sacerdotis nō potuit eſse anno 1536. quo nondum erat Sacerdos. Et ſi pronuntiata fuiſſet ſententia 13. Octob. 1536. non prodeſset Caſtaldo, quoniā eo tempore Caietanus vel erat in itinere Romano, vel ad illud ſe parabat Neapoli.

TERTIA PROPOSITIO CONVELLITVR.

19 DVobus impulſibus corruit fundamentum Venetæ profectionis à Caſtaldo iactum: nimirū neceſſitas gubernādi naſcentem familiam. Primus erit, ſi dixerim Caietanum non fuiſſe primum Ordinis inſtitutorem, cui competeret eius gubernatio. Nam legi viginti, & amplius ſcriptores, nominandi ſi fuerit opus, qui Io. Petro Carafæ Theatino Epiſcopo tribuunt inſtitutionem, Inter quos eſt, qui funebrem eius orationē habuit: Io. Paulus Flauianus, & Antonius Carafa Cardinalis eius conſanguineus, qui veritatem bene notāt. Recenſentur inter eos quinque ex ipſo Ordine qui Carafam Inſtitutorem, abſolutè vocant ſine limitatione, vel primum inſtitutorem, & caput, vel primum fundatorem. & conditorem, & ab ipſo Caſtaldo dicitur in eius vita inſtitutam ab eo ſuam religionem; eundem ſuæ religioni dediſſe principium, & regulam: verum quoniam declinaturus eſt ictum, dicens ambos diuerſa ratione fuiſſe primos fundatores, ideo tranſeo ad ſecundum impulſum; quamuis diſtinctio non ſatisfaciat, cum non aſſignetur ratio, cur Caietano potius, quàm Epiſcopo gubernatio debeatur.

Carac. p. 58. & ſeqq.

Caſtal. c. 17 vitæ Pauli Papæ.

20 Eſt ergo alter impulſus hic, per illud tempus, quo dicitur Caietanus excurriſſe Venetias, non ille naſcentem familiam regebat, ſed vel qui domui Venetæ præerat, vel Carafa. Dixi, qui domui Venetæ præerat; quia vt tres ipſorum hiſtorici tradunt, Carafa emiſſa profeſ-

 ſione

Caſtal. c.1. vitæ Pauli, & c 3. v Itæ Caiet. ſione electus fuit illico, *in primum Præpoſitum, & caput totius gubernationis*. Hæc ſunt verba Caſtaldi: ex quibus intelligas à Præpoſito gubernari ordinem, & quia definitum fuit à Papa Clemente VII. vt gubernatio triennium ne excederet, anno 1527. Venetiis, quo ſe receperat, poſt Romanæ vrbis direptionem, referente Caracciolo, elegerunt Caietanum paſtorem parui gregis. Hic ex lege depoſuit gubernationem an. Carac. p. 212. Id. p. 214. Id. p. 25. 1530. Quis ei ſucceſſerit non planè conſtat, ſed probabile iterum regimen delatum Carafæ, qui dicitur à Caracciolo præpoſitus eſſe ann. 1532. Carafæ ſucceſſit Bonifacius à Colle, qui ex eodem Caracciolo præfuit domui Venetæ ab anno 1533. ad an. 1535. Bonifacium ſecutus eſt Bernardinus Scottus. Nam, vt tradit Ioan. Tuſ. c. 5. hiſt. Carac. p. 234. Baptiſta Tuſus Epiſcopus Acerrarum in hiſtoria Ordinis, quo tempore Carafa Romam euocatus eſt à Paulo III. Venetam domum regebat Bernardinus Scottus. Quamquam Caracciolus ſcribit Romæ Scottum fuiſſe electum Præpoſitum Venetæ domus. Forte dici poteſt fuiſse confirmatum, vt eorum dicta concilientur. Si ergo gubernatio totius Ordinis erat penes præpoſitum Venetum anno 34. & 36. ſiue is eſſet Scottus, ſiue alius, neceſsario excluditur a Caietano, qui erat præpoſitus Neapoli.

21 Si dicat Caſtaldus, alium fuiſse gubernatorem Ordinis, alium Veneti cœnobii, facile aſsentiar. Tradit Carac. p. 270. enim Caracciolus ann. 1528. miſsum Bonifacium cum ſeptem ſociis Veronam, à *Theatino Epiſcopo, & Caietano, penes quos tum rerũ ſumma erat.* Hoc anno erat præpoſitus Caietanus, vt ſcribit idem Caracciolus: cur ſe Carafa immiſcet in miſſionem Veronenſem; quomodo ſumma rerum penes vtrumque? Nõ poteſt aptè reſponderi, niſi quia Caiet. domum, Carafa ordinem regebat. vt vt res ſit, quo tempore Caietanus præerat domui Neapolitanæ, pauloqne ante ſumma rerum, & ordinis gubernatio erat penes Carafam, & non apud Caietanum; quod euidenter demonſtratur ſequentibus argu-

argumentis ex ipſorum hiſtoriis.

22 1. Carafa rogatur à Ciuitate Neapolitana per litteras, vt ſocios mittat Neapolim;quod non feciſſet, niſi agnouiſſet eum rectorem Ordinis. 2. idem pro imperio anno 1533. mittit Neapolim Caietanum cum ſocio Ioanne Marinono. 3. Paulo poſt mittit eodem ſex alios in ſubſidium. 4.Caiet.creatur abſens Præpoſitus gregis Neapolitani, decreto comitiorum Venetijs ſcripto. Non ergo ipſe Ordinem regebat.5.Diſcedens Venetijs idem humilitatis,& indifferentiæ memorabile exemplum edidit,recuſans ſibi ſocium eligere,quod eſt argumentum non fuiſſe rectorem Ordinis,ſed agnouiſſe pro capite Carafam,qui mittebat.6. Carafa ſcribens ad ſororem ann.1534.ait à ſe miſſos Caietanum,& Marinonum, quæ verba ſignificant poteſtatem,etiam in ipſum Caietanum,atque hæc omnia leguntur partim in Epiſtola Tuſi,partim in Caraccioli hiſtoria. Tuſ.c.4. hiſt. Carace.p. 214.& ſeq.

23 Septimum argumentum eſt epiſtola Carafæ ſcripta ſociis miſſis Neapolim ann.34.quam refert ad verbum Caracciolus: in qua loquitur tamquam poteſtatē habens in vniuerſum Ordinem: quod in optimo viro, qui dignitates maiores repudiauerat, non eſt tribuendum arrogantiæ, ſed legitimæ auctoritati. In ea primū reijcit duos à ſocijs Neapoli commorantibus propoſitos ſibi,vt in Ordinem reciperentur. Cur illi proponuntur,niſi quia rector gregis? cur non adſcripſit in Ordinē Caietanus, ſi ipſe familiam naſcentem moderabatur? 2.Cogitat Carafa de Caietano Romam mittendo, vbi Pontifex in vrbem redijſſet. 3. Tranſmittit Neapolim formam profeſſionis à Petro Veronenſi faciendæ.4.Ait ſe promouiſſe ad diaconatū Gregorium, & euecturum ad ſacerdotium. 5. Recipit in Relig. Simonem Bergomenſem ſine conſenſu Caietani. Hæc acta ſunt religioſæ poteſtatis, exercitæ in ſocios Neapolitanos, & ſpeciatim in Caietanum.Si ea egit vt præpoſitus, ergo præp. Venetus gubernabat familiam totam: ſin autem præpoſitus non erat, certè imperabat omnibus, etiam abſen- Carace.p. 25.

ſen-

ſentibus, vt rector Ordinis, qui cœperat dilatari. Adde, quod ſub finem anni 36. Caietanus redijt Neapolim ſine dignitate, ac ſubiectus Petro Veronenſi nouo præpoſito, ex Caracciolo.

Caracc. p. 244.

24 Ex hoc ipſo capite, quod Caietanus anno 35. & 36 non præerat Ordini, non ſolum ruit fundamentum itionis Venetæ, ſed etiam intelligitur, eſſe improbabiliſſimam petitionem ab Ignatio prudentiſſimo viro factam Caietano, qui non erat ſuperior, neque cœnobij Veneti, vt certiſſimum eſt, neque Ordinis, vt demonſtraui; neq; facultatem habebat adſcribendi vllum in Ordinem. Cur non egit potius de mutatione vitæ cũ Carafa? Reſpondebit Caſtaldus: intercesſerant ſimultates. At ego nouo dilemmate argumentor: vel Carafa erat amicus Ignatij, vel ab eo alienior. Si amicus, & cognitus, quidni ad illum accurreret ad petendum habitum? ſin alienior; Ignatius minimè tentaſſet, aut per ſe, aut per alios aperiri ſibi ianuam religionis à parum amico erectæ, ac gubernatæ, vel in qua plurimum poſſet tenens primas. Si dixeris conueniſſe Caietanum, vt eo tamquã internuntio cum Carafa ſupremo familiæ rectore vteretur, pugnabit cum Caſtaldi narratione, in qua Caietanus tamquam poteſtatem habens recipiendi, audit Ignatium petentem, & repellit auditum. Quamquam reuera neminem adſcribere poterat in Ordinem is, cuius petitionem de duobus Neapolitanis Carafa reiecerat. Denique per hoc effugium non eneruatur vis dilemmatis, de ſimultate cum Carafa, & ſuſpicione praui dogmatis, ob quas, ne opera quidem interuentoris Caietani à Carafa fuiſſet admiſſus.

HISTO-

HISTORICA DISPVTATIO De S. Ignatio Loiola Societatis Ieſu Fundatore , & de B. Caietano Thienæo , Inſtitutore Ordinis Clericorum Regularium.

1 PRODIIT in lucem anno 1612.vita B. Caietani Thienæi,è religioſiſſima familia Clericorum regularium , quos vulgus Italorum Theatinos appellat;edita Mutinæ,atque Italicè ſcripta pereleganter ab admodum Reuerēdo Io.Baptiſta Caſtaldo,eiuſdem Religionis preſbytero Theologo,qui eum nominat ſui Ordinis fundatorem.Legi equidem auidiſſimè,cum primum in meas manus venit , cupiens inuenire aliquid , quo meos commentarios aſceticos,& diſſertationes,quibus poliendis tum operam dabam, locupletarem ; quod,vt in ijs videre licet,obtinui: &, quoad potui, præſtiti perlibenter.Inter legendum hæſi diu,rei nouitate detentus in capite tertio: vbi Auctor agens de fructu ſpirituali ab ordine ſuo in Eccleſia Dei producto per B.Caietanum,hæc habet,de S. Ignatio Loiola fundatore Societatis Ieſu, ad verbum ex Italico
» interpretata : Hæc noua planta diuino fœcundata
» fauore, adeo ſuum odorem feliciter, & cum vniuer-
» ſali applauſu ſparſit, vt cum illum S.Ignatius Loiola
» Venetijs anno 1536.olfeciſſet,plenus eo ſpiritu, qui
» eum coegerat deſerere duplex terrenæ militiæ pe-
» riculum, quo meliori ſpe aliquem Ordinem militiæ
» ſpiritualis , ac religioſæ arriperet , conatus eſt eiuſ-
» modi bono propius frui.Itaque diebus aliquot com-
» moratus eſt in cœnobio S.Nicolai Tolentinatis, ab
illis.

„ illis Patribus magna charitate tractatus. Poſtmodũ „ cum ad illum viuendi modum impenſius eſſet affe- „ ctus, petiuit à B. Caietano, vt ſe in ipſorum cœtum „ aggregaret, atque habitu eiuſdem Religionis indue- „ ret. Verum noſter Beatus præuidens, atque ex nobi- „ li modo agendi S. Ignatij præſagiens copioſum fru- „ ctum, quem producturus erat, reſpondit illi (quod in „ negotijs arduis ſolitus erat) vt preces pro ea re Deo „ funderet ipſe, quemadmodum etiam Patres erãt ſup- „ plicaturi; & poſt hæc ſuſciperent eam deliberatio- „ nem, quæ à Domino demonſtrata fuiſſet. Ita fece- „ runt: & aliquot diebus elapſis Caietanus Ignatio re- „ nunciauit, quòd Spiritus ſanctus non illum quidem „ vocabat ad hanc Religionem, ſed quòd ſeruitium „ Dei futurum fuiſſet, vt ipſe aliam presbyterorum „ pariter, ſed actuoſiorem fundaret. Quo modo pror- „ ſus contigit felicibus progreſſibus anno 1540. ſexto- „ decimo poſt noſtram inſtitutam. Hactenus Caſtal- „ dus.

2. Cum hæc perlegiſſem valde miratus ſum, quòd ne minimus quidem rumor, aut, vt meliùs dicam, ne te- nuiſſimus quidem ſuſurrus huius petitionis ſeſe inſi- nuaſſet in aures meas, per tot annos, quibus in hoc Ordine vixi, ab anno trigeſimo primo eiuſdem, per Apoſtolicam ſedem confirmati. Quo tempore curio- ſiſſimè perueſtigaui, quà legendis litterarum monu- mentis, quà ſenioribus interrogandis, initia, & pro- greſſiones meæ Religionis, tum vt ſatiarem animum meum auidum cognitionis eiuſmodi rerum, tum vt in aſceticis elucubrandis, ne quid calamo excideret, quod non eſſet omnino certum, aut cuius ratio à me reddi non poſſet luculenter. Dum hæc ſuſpenſum me tenet admiratio, Claudius Aquauiua Præpoſitus vni- uerſæ noſtræ Societatis, vir teſtimonio Romanæ cu- riæ, atque vrbis, ne dicam orbis, optimus, ac pruden- tiſſimus, ſimul certior factus de hac narratione, & ſi- mul obtuſus clamoribus Italorum Patrum, qui hanc

hiſtoriam à Caſtaldo, quamquam bona mente, vulgatam legerant, rati contrariam eſſe veritati, ac S. Parenti noſtro Ignatio, ne quid grauius dicam, indecoram abhorruerunt: iubet à me quamprimum arrepta occaſione Caſtaldum ad veritatis, & religioſæ modeſtiæ normam amanter confutari. Viderat enim non aliam eſſe rationem educendi è mentibus hominum hunc errorem, è narrationis huius lectione hauſtum, niſi confutatio pariter impreſſa chalcotypis vulgaretur. Parui, vt debui, confeſtim: ſcriptam reſponſionem Romam tranſmiſi corrigendam: mox accuratiſſimè ſeniorum, ac peritiſſimorum Patrum oculis recognitam, ſeueriſſimoque cenſorio iudicio eorum, qui Societatem regebant, examinatam, in ſecunda editione meorum commentariorum aſceticorum, quæ tunc parabatur, inſerere placuit anno 1616. qua parte de prædictionibus diſputabam, quæ Societatem noſtrã olim fore in Eccleſiam Dei pollicebantur. Vnde in tertiam quoque editionem Germanicam anno 1617. tranſcriptam videas. Licuit id P.N.Claudio, & mihi, & omnibus ſodalibus S.Patris filijs amantiſſimis, parentem noſtrum ab inconſtantiæ macula, quæ (quamquam à nolente) imprimebatur, vindicare. Ac niſi id ille iuſſiſſet, officio ſuo procul dubio defuiſſet, cum eam defenſionem, & noſtrorum hiſtoricorum honos, & ſociorum clamor, & res ipſa depoſceret. *Qui præpoſitum ſuum non protexit, cum poſſet*, inquit vetus iuriſconſultus Arrianus Menander, *in pari cauſa factori habendus eſt.* Et Vulpianus: *ſemper hæredis intereſt, defuncti exiſtimationem purgare.* Quod ſi hæres actionem iniuriarũ habet aduerſus eos, qui cadaueri iniurioſi fuerunt, quia id ſpectat ad exiſtimationem hæredis; atq; idem eſt ſi fama defuncti laceſſatur; vt eadem lex definit: potiori iure licitum erit, & debitum à filijs, famam, nomen bonum, decuſq; parentis, quamquam non iniuria voluntaria violati, à qualicunque iniu-

Iul. Nigr. com. aſcet. part. 3. tit. nu. 12.

L. omne ff. de re milit. L. 1. §. quoties de iniurijs.

l. 1. §. item ff. eodem.

ria tueri. Vt autem Lectori ſit ad manum ea confu-
tatio,hic deſcribitur,quæ ſic habet.

,, 3. Nec verò imprudens prætermitto prædictionē,
,, quam Io:Baptiſta Caſtaldus Clericus regularis pro-
,, dijſſe ſcribit ex ore Caietani Thienæi fundatoris
,, ſuæ religionis;quia nullam habet probabilitatis ſpe-
,, ciem: nec res noſtras fulcire debeo rationibus, quæ
,, conuinci poſſint falſitatis.Is in vita prædicti Caieta-
,, ni ſcripta Italicè tradit multis, quod ego paucis re-
,, fero, S. Ignatium noſtrum anno 1536. Venetijs dies
,, aliquot in cœnobio S. Nicolai Tolentinatis hoſpitē
,, magna charitate tractatum à Clericis regularibus
,, ſubſtitiſſe: probitatem illorum Patrum olfeciſſe pro-
,, pius, viuendique rationem adamaſſe; proinde flagi-
,, taſſe à Caietano, vt in eum ordinem adſcriberetur:
,, poſt aliquot dies in exploranda voluntate Dei poſi-
,, tos reſpondiſſe S. Ignatio; Non illum à ſpiritu San-
,, cto vocari ad eum Ordinem: ſed ad Dei ſeruitium
,, pertinere, vt ipſemet alium presbyterorum quoque
,, Ordinem actuoſiorem inſtitueret.Verum eſt S.Igna-
,, tium illo anno fuiſſe Venetijs ſocios è Gallia præ-
,, ſtolantem:quod tres hiſtorici noſtri tradunt.Proba-
,, bile item eſt ab illis Patribus exceptum hoſpitio per
,, aliquot dies, quia peregrinus, atque extraneus erat;
,, præſertim cum prodatur à Petro Ribadeneria, &
,, Nicolao Orlandino conſuetudinem habuiſſe cum
,, Io: Petro Carafa, tum eiuſdem Ordinis, paulò poſt
,, Cardinale,ac demum ſummo Pontifice:quod in cœ-
,, nobio S. Nicolai, vbi degebat,eueniſſe potuit. De
,, charitate Patrum illorum,qua fuit exceptus nihil du-
,, bitatur:noſq; omnes illi cœnobio multum debemus,
,, quod Parentem noſtrum in alieno ſolo peregrinantē,
,, tam benignè, humaniterque tractauerit. At quod S.
,, Ignatius in illorum familiam admitti petierit, nulla
,, probabilitate ſubſiſtit. Prudentibus enim rerum æſti-
,, matoribus veriſimile non eſt, hominem cordatum,
,, atq; in ſuſceptis conſilijs conſtantiſſimum, tanta le-
uita-

uitate fluctuaſſe: deliberationemq; voto firmatam,
tam repente mutata voluntate, abieciſſe, vt nouem
ſocios amantiſſimos, cariſſimoſque, inſalutatos vio-
lata fide mutua deſereret, quos Pariſijs electos tan- Ribad. l. 1 c.4.
quam filios in Chriſto genuerat, tam diuturno labo-
re educatos excoluerat, tot ſpiritualibus rationibus, Maff. lib. 1. c.21.
ac beneficijs ſibi deuinxerat, tam ſacroſanctis votis Orland. l. 1. §.90.
Deo ſecum obligauerat, atque ad condictam diem
Venetijs adeſſe iuſſerat. Præſertim cum multo ante
hæc tempora diuinitus ipſi S. Ignatio reuelatũ fue-
rit, religioſi cœtus, qui Societas Ieſu diceretur, eum
fore inſtitutorem, ac ducem: quemadmodum Petrus
Ribadeneira, & Nicolaus Orlandinus firmiſſimis, & Ribad. in vitæ comp. §. de dono Prophetiæ.
coniecturis, & rationibus probant. Nec de probiſſi-
morum ſociorum mutata voluntate dubitaſſe potuit,
qui tanta incitatione animi ferebantur in Italiam: Orland. l. 1. §. 66. & lib. 2. §. 25. 62.
votum peregrinationis Ieroſolymitanæ (quod eſt in
paucis religioſiſſimum, ac difficillimum relaxatu)
ſoluturi, vt ad VI. Id. Ianuarij. 1537. hoc eſt ante præ-
ſcriptũ ex conuentu tempus, Venetijs affuerint. Quid,
quod eo tempore, quo S. Ignatius egiſſe dicitur cum
Caietano, Venetijs aberat Caietanus, Neapolim
triennio ante profectus? Ex hoc apparet falſa opina-
tione, Caſtaldum eſſe deceptũ. Hæc propoſitio; ſi quo
anno, Ignatius Venetijs fuit, Caietanus erat, vel
Neapoli, vel Romæ, non potuit Ignatius agere cum
Caietano, quia perſpicuum quiddam continet, quod
conſtat inter omnes, eſt ex earum numero, quas fir-
mare ſuperuacaneum eſt, vt docuit M. Tullius, qui ſi- Cic. li. 1. de Inuent.
millimam huic profert in exemplum: *ſi, quo die cædes*
Romæ facta eſt, ego Athenis eo die fui, intereſſe in cæ-
de non potui. Indiget approbationis illa particula
propoſitionis. Erat partim Neapoli, partim Romæ
Caietanus eo toto anno 1537. Cuius approbandæ
cauſa teſtem appello Antonium Caracciolum ex eo-
dem Clericorum Regularium Ordine, atq; ad huius
hiſtoriam Caſtaldum ſodalẽ ablego. Antonius enim

Anton. Carac. in colleƈt. de vita Carafæ & c.p.214. & ſeq.
Ioan: Bapt. Tufus hiſt. Cler. regu. c. 9.
Matt. 18. 16.

„ in colleƈtaneis hiſtoricis de vita Ioan: Petri Carafæ, „ triumque reliquorum ſociorum prudenter, atque accuratè Latinè editis: in quibus enumerat omnes propemodum paſſus Caietani, diſertè ſcribit primum Clementis VII. Papæ iuſſu Caietanum à Carafa miſſum eſſe Neapolim anno trigeſimo tertio ſupra ſeſquimilleſimum, cum Ioāne Marinone Veneto ſocio: Venetijs diſceſſiſſe poſtridie Kalen. Auguſti: Romæ ſummis caloribus ex itinere ad pedes Pontificis accidiſſe: Neapolim ſub finem Oƈtobris attigiſſe, ibiq; præfuiſſe cœnobio. Firmatur Antonij narratio teſtimonio Ioannis Baptiſtæ Tuſi, ex eodem Ordine Epiſcopi Acerræ, (vt iuxta Saluatoris pronunciatum in ore duorum teſtium ſtet hoc verbum) qui in hiſtoria ſuæ religioſæ familiæ Italicè ſcripta conuenit cum Caracciolo in miſſione Neapolitana Caietani, in ſocio Marinone, in anno profeƈtionis, refertq; ad verbũ Clementis Pontificis litteras 11. Februarij 1533. datas, quibus aliquot ex eorum numero Neapolim mitti iubet; deinde narrat Caracciolus à Caietano deprehenſam pernicioſam doƈtrinam, quam Bernardinus Occhinus ſpargebat in vulgus, cum in æde S. Ioannis Maioris cōcionaretur anno trigeſimo ſexto: & Oƈtobri menſe eiuſdem anni Neapoli Romam ad ſui Ordinis comitia profeƈtum, quæ nonniſi menſe Decembri ſunt abſoluta. Vnde liquidò apparet toto anno 36. partim Neapoli, partim Romæ fuiſſe. Ac ne quis ſuſpicetur ex Romanis Comitijs Venetias eſſe regreſſum ſub anni finem, atque eo tempore cũ Ignatio illa traƈtaſſe, quæ Caſtaldus aſſerit, perſpicuè Caracciolus tradit Caietanum Roma Neapolim reƈta eſſe reuerſum, nec inde pedem extuliſſe, niſi anno quadrageſimo, quo anno Caietanus Neapolitanis comitijs creatus eſt Venetæ domus Præpoſitus, & Ignatius Romæ diu commoratus, confirmationem ſuæ Societatis à Paulo III. obtinuerat. Confirmatur hæc Neapolitana continuata commoratio Caietani verbis

„ bis ipſius, quicum à petro Toletano prorege pote-
„ ſtatem abeũdi peteret anno trigeſimo ſeptimo, quod
„ nullum certum, aptumque locum nacti eſſent. Dixit
„ ſe cũ ſocijs *Iam quatuor totos annos Neapoli Ter* Carac.par. 25.
„ *mutatis ſedibus manſiſſe*. Atqui hoc quadriennio tri-
„ geſimus ſextus annus neceſſario comprehenditur.
„ Igitur ſi Caietanus anno 1536. Neapoli degit vſque
„ ad Octobrem menſem, & anni reliquum Romæ con-
„ ſumpſit, vnde Neapolim regreſſus eſt; quomodo po-
„ tuit Venetijs colloqui cum Ignatio? Hæc manifeſta
„ temporum diſcordia, corporumque vtriuſque diſtã-
„ tia, demonſtrat totam narrationem Caſtaldi corrue-
„ re. Poſtremò non illa potuit eſſe prædictio de nouo
„ Ordine inſtituendo, quæ Caietano affingitur, quoniã
„ Societas noſtra, iam multis votis aſtricta Lutetiæ
„ coaluerat; nec aliud ad perfectionem deſiderabatur,
„ niſi Sedis Apoſtolicæ confirmatio; quæ, vt dixi, non
„ longo interuallo impetrata eſt.

Iam verò, vt redeamus in viam, vnde nos deduxit neceſſitas vindicandi Parentis noſtri ab inconſtantiæ, mutabilitatiſq; nota, ex errore hiſtoricæ veritatis il-li potius, quam animi decreto, vt opinor, inuſta.

4. R. Caſtaldus lecta confutatione prædicta, exiſtimauit ſibi eſſe reſpondendum: proinde anno 1617. ſcripſit epiſtolam apologeticam ad virum perilluſtrem Marcum Thienæum Comitem, B. Caietani gẽtilem, Vicentiæ commorantem. Hic anno ſequenti 1618. typis æneis excuſam epiſtolam in eadem vrbe, dicauit Illuſtriſſimo Marchioni Scandiani Octauio Thienæo, ex eadem gẽte nobiliſſima. Serò mihi, hoc eſt poſt biennium, nota fuit hæc epiſtola, per litteras iteratas Sodalis mei è regno vſque Poloniæ datas. Tantus zelus tuendi communis omnium parentis exederat animos Polonorum. Atque hæc ſera Epiſtolæ notitia, cauſa fuit tardioris meæ reſponſionis, Eãdem Epiſtolam R. Andreas molfeſius, ex eodem Ordine, quo Caſtaldus, nonnullis additis, & paucis detra- And. Molf. p. 1. ſum. tr. 8. c. 9. num. 201.

tra-

tractis,in prima parte promptuarij,ſeu Summæ moralis Theologiæ,&. caſuum conſcientiæ,Neapoli anno 1619.excuſa,iterum euulgauit. Subijciam Lectoris oculis hanc quoque epiſtolam apologeticam fideliter, totam quidem; ſed, ne bis legenda ſit, in tot partes diſtributam , quot eſſent meæ reſponſiones , quas veritatis tuendæ ſtudio , non cupiditate altercandi expromere conor,non iniuſſus. Ac primo loco legatur epiſtola dedicationis.

§. I.

Illuſtriſſimo D. D.
OCTAVIO THIENÆO
Marchioni Scandiani.

Marcus Thienæus S.D.

„ Mittebantur olim amicis dona Saturnalibus;
„ hoſpitibus xenia: nunc autem Bacchanalibus
„ diebus muneris loco mittuntur bellorum exempla
„ libellorum ad ſimulatum certamen pedeſtre , vel e-
„ queſtre cunctos laceſſentium . Ad te verò Marchio
„ Illuſtriſſime, familiæ noſtræ columen, ac decus; pro
„ donis,xenijs,ac libellis M.R.D. Io.Baptiſtæ Caſtaldi
„ litteras do, quibus vir ille naturalium ſplendore, vi-
„ tæ innocentia, atq; in conſcribenda B.Caietani gen-
„ tilis noſtri vita , maxima ſolertia oppido quàm exi-
„ mius, mihi reſcripſit. Incideram enim fortè fortuna
„ in Iulij Nigronij librum de regulis communibus So-
„ cietatis Ieſu ; & cum ſubciſiuis horis eum legerem ,
„ deprehendi hominem,quandam Caſtaldi narrationē
„ de Caietani, & Ignatij colloquio falſi arguentē. Sub-
„ ſtiti illico, vt par erat , & Caſtaldum Neapoli tunc
„ morantem de hac re certiorem feci , impenſiuſque
„ rogaui , rei veritatem mihi per litteras ſignificaret.
„ Reſcripſit ille confeſtim (quæ eſt in tanto viro ſin-
„ gularis humanitas) atque vt reor, hiſtoriam illam

eno-

„ enodauit prorſus: ipſe vero, vt typis excuſæ dicæ oc-
„ currerem, typis excudi quoque apologeticam hanc
„ epiſtolam mandaui: & vt genuinos inuidorum dentes
„ effugeret, nominis tui clypeo, vt tecta prodeat cura-
„ ui: non dubitans quin illa, ſemper foret incolumis,
„ cui te nobiliſſimum, & præſtantiſſimum patronum
„ hac nuncupatione adoptaui. Nigronij quoque ſub-
„ argutulam accuſationem calamo exaratam mitto, vt
„ dum vno intuitu vtraque perlegis, ſcribentium quo-
„ que mentes, rationes, ſtylumq; penſitare valeas. Can-
„ dorem animorum in vtriſque haud abſimilem fortè
„ comperies. Nihil eſt Caſtaldo noſtro candidius: &
„ in Nigronio abſit, vt nigredinis quidquam, & liuo-
„ ris ineſſe credam. Solutiones rationum, quas Io: Bap-
„ tiſta affert, coruſcant vbique veritatis fulgore: Iulij
„ argumenta omnia ſimilia vero eſſe videntur. Stylus
„ denique Caſtaldi ſubacriter dulcis eſt; Nigronij ſub-
„ dulce acer, quaſi (vt Cicero apud Nonium ait) illius
„ oratio melle Hymettio, huius aceto Ægyptio ſit cō-
„ dita. Sed quid te pluribus moror? Accipe libens er-
„ go, ac bonus gentilis tui munus aliena confectum
„ opera, atque in eo aduerte egregiam plaſtæ peritiã,
„ & in corruſpando veritatem perpetuum ſtudium.
„ Perſpice mittentis obſeruantiam, atque amorem,
„ Tuq; viciſſim cum illuſtriſſimo Marchione genitore
„ tuo, eſtote libelli huiuſce tutelà, præſidiumque. Vale-
„ te. Vicentiæ 9. kal. Martij 1618.

§. 1. Iulij reſponſio.

6. Debeo multum auctori Epiſtolæ huius, quod in nigredine cognominis mei iocatus, nihil in me crediderit eſſe liuoris; aſſecutus coniectura id, quod verè fuit, & eſſe debuit in homine, qui iam tùm quadraginta quinque annos in Ordine religioſo conſumpſerat; & data occaſione, priuatim, & publicè profeſſus eſt perpetuo docere populos veritatem. Conabor nunc ſenior factus, vt aliquid candoris ex eodem nigrore meo per calamum effulgeat. Quem non equidem in-

tin-

tingam (auertat à me Deus tantum erratum)in acetum Ægyptium;quòd, quia fiebat ex optimo,ac generoſiſſimo vino ſiue Phario,ſiue Niliaco,acerrimũ, & mordaciſſimum habebatur. etſi M. Tullius, vt eſt apud Nonium, per ironiam dulce acetum Ægyptiũ eſſe pronuntiauit,vt acre mel Hymettium.

Athen. l. 2. c. 25. Iuuen. l. 5. ſat. 13. Turneb. l. 29. aduerſ. c. 20. Zon. Marcel. l. 4. zer. bo Acre. S. Iſid. l. 20. Orig. c. 3. Athe. l. 2. c. 25. Plin. lib. 14. c. 17. Gal. li. 3. de ſimpl. med. facult. c. 16 Cic. ad Att. l. 14. ep. 48. Cant. 4. 11. Tertul. l. de cor. mil c 3 S. Hier. dialog. adu. Lucif.

Abſtinebo à Luna, vt loquitur S. Iſidorus,quam Græci ὀξύμελι vocant,'id eſt acetum melle temperatum. Non enim patiar, quia dulcedinem ſimul retinet, & acorem, per ſimulationem dulcedinis è ſtylo aliquid acerbitatis excidere, vnde poſſet beneuolentiæ R.D.Caſtaldi,vt arbitror erga me integræ,ſuauitas aceſcere.Proijciã longiſſimè Galeni γλυκύπικρον hoc eſt medicamentum ex abſynthio, ac melle compoſitum:quòd nolim obiici mihi, quod de ſe ipſo M. Tullius dicebat:*Amariorem me ſenectus facit.*Quonam igitur liquore imbues calamum? Duobus illis, Melle, & lacte, qui ſub lingua ſanctæ ſponſæ latitabant:& priſcis ſæculis,teſte Tertulliano,ac S.Hieronimo,in os recens baptizatorum infundebantur,vt monerentur, opinor,qualis eſſe deberet ſermo Chriſtianorum,dulcis,& candidus.Intingam,inquam,ſtylum in mel dulciſſimæ charitatis, & in lac candidiſſimæ,ac ſinceriſſimæ veritatis: de quo lacte Apoſtolorum Princeps ait: *Deponentes igitur omnem malitiam, & omnẽ dolum, & ſimulationes, & inuidias, & omnes detractiones, ſicut modo geniti infantes, rationabiles ſine dolo lac concupiſcite.* Quæ duo teſtimonia S. Ambroſius expendens, nos ſanctè monet his verbis:*O s iuſti diſtillat ſapientiam: de ore iuſti ſuauitatis, & miſericordiæ mella procedunt. In ore iuſti nullus dolus,nulla fallacia,nulla eſt amaritudo peccati.* & paulò poſt: *Quomodo mel, & lac ſub lingua tua,cum dolum lingua tua componat, vt aliud pectore concipias, aliud forenſi ſermone prætendas,vt decipias incautum?Cum tibi Petrus Apoſtolus dicat,vt deponẽs omnem malitiam, & fucum*

1. Petr. 2.

S. Ambroſ. oct. 13. in Pſ. 118.

ſimu-

ſimulationis abijcias: dicens: ſicut dudum geniti infantes, rationabiles, ſine dolo, lac concupiſcite. Oſtendens enim nobis, quid ſit mel, & lac habere ſub lingua, docet, vt non maledicere maledicentibus, ſed benedictionem referre nouerimus: neſciamus odiſſe niſi viam iniquitatis, vt facere quod execramur, reluctandi caueamus affectu. Hactenus S. Ambroſius. Quem æmulatus eſt Paulinus Epiſcopus Aquileienſis: qui confutans Felicem Vrgelitanum Epiſcopum non rectè ſentientem, ait ſe epiſtolam, *charitatis calamo, non contentionis ſtudio* ſcripſiſſe. Vtrius autem noſtrum rationes ſint veræ, an vero ſimiles, vt definitur in epiſtola, prudens Lector iudicabit.

Paulin. Aquil. l. 1. adu. Felic. Vrgelit.

§. II.

7. DE B. CAIETANI THIENÆI *cum S.Ignatio Loiola conſuetudine, deque huius in Clericorum regularium Ordinem propenſione.*

EPISTOLA.

» QVod enixè poſtulas, Comes perilluſtris, vt tibi
» exponere velim; vnicuiq; tegere, ac diſſimu-
» lare decreueram. Fit enim ſæpius, vt dum veritati
» nos religioſi homines, ac propriæ indemnitati cõſu-
» lere volumus, ſæcularium dicacitati anſam præbea-
» mus. Ea tamen eſt prudentia tua, meuſque tibi ani-
» mus ita perſpectus, vt eo prætextu denegare, quod
» petis, neutiquam poſſim. Præcipuè cum tibi iure de-
» beri videatur, quod in defenſionem hiſtoriæ de gen-
» tili tuo Thienæo, parente noſtro, dicendum eſt.

Ad §.2. Iulÿ reſponſio.

8 Optandum erat maximè, ne controuerſia hæc hiſtorica veniret in cognitionem filiorum ſæculi huius, quo, quemadmodum prudenter Caſtaldus notat, eorum offenſio, & dicacitas vitaretur; qui proni ſunt,

ne dicam præcipites, ad Religioſorum actiones criminandas. Parcat Deus illi, qui cauſam huic periculo prior dedit. *Probabiliora ſunt*, inquit M. Tullius, *quæ laceſſiti dicimus, quàm quæ priores: humanitatis eſt reſponſio. Videremur enim quieturi fuiſſe, niſi eſſemus laceſſiti.* Addo ipſe; magis excuſandi ſunt, qui prouocantur; quoniam humanum eſt reſpondere. Excuſant iura facto prouocatos, ſi peccarint, quia vel non puniunt, vel certè mitius puniunt. etiam belluæ prouocatæ à iure excuſantur, ſi quod intulerint damnum; & ex eo domini à reſtitutione damni liberantur. At dicit Caſtaldus: quod opinabar verum, ſcripſi. Reſpõderim ego: Quod pro certo habebatur in Ordine meo toto reſcripſi. *Sed quid poſſumus facere*, inquit S. Hieronymus ſcribens ad Ruffinum, *ſi vnuſquiſque iuſte putat ſe facere, quod facit?* Caueamus nobis ab opinione, quæ fallax eſt. Vt enim oculus, qui per nebulam, aut aquam res inſpicit, falſo modo metitur, quod grãdiores, quàm verè ſint, videantur: ſic animus, qui per opinionis nubem res iudicat, aberrat à veritate. Rurſus ille dicturus videtur: Placuit mihi honorare Parentem noſtrum Caietanũ. Subijcio ego: cogebar defendere parentem noſtrum Ignatium: ne ab Hæreticis, quibuſcum quotidie in Germania, Gallia, Polonia pro defenſione Catholicę, Romanæq; fidei cominus pugnamus, ad bonorum direptionem, & ſanguinis vſque effuſionem, tanquam arundo, vento leuitatis agitata, ludibrio haberetur, noſque cum ipſo pariter irrideremur. Optime ſcit Caſtaldus, quantum parentibus debeamus; Officium eſt, non beneficium, facere quod debemus. Horum decus, & dedecus etiam in filios redundat. Hinc illa Sapientis: *Gloria filiorum patres eorum*: &, *Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim eſt tibi gloria eius confuſio. Gloria enim hominis ex honore patris ſui, & dedecus filij pater ſine honore.* Præterea *Leges omnes, omniaq; iura permittunt defen-*

ſio-

Cic. l. 2. de orat.

L. Gracchus C. ad L. Iul. de adult.

L. 1. § arietes ff. ſi quadr. paup. fec. d.

S. Hier. ep. 66. ad Ruf.

Prou. 17. 6.

Eccl. 3. 12. 13.

L. Scientiã §. quicum.

ſionem, ait Paulus iuriſconſultus in leges relatus. *Nullus videtur dolo facere, qui iure ſuo vtitur*, Ad leg. Aquil.
vt habet præclara regula iuris. Itaque iuſta carebo L. nullus de
reprehenſione, in hac parentis noſtri, meique defen- reg. iuris.
ſione, ac dicam cõfidenter cum Portio Latrone apud
Senecam patrem, tempore parum immutato: *Tutus* M. Sen.
eſt, qui lege fecit. Præſertim cum exemplũ habeam contr. 13.
Sanctorum, ſapientumque virorum Bernardi, & Pe-
tri Cluniacenſis, qui charitate incolumi ſuos Ordi-
nes Ciſtercienſem, & Cluniacenſem ſcriptis Apolo- S. Bernard.
gijs tutati ſunt. Intereſſerant graues cauſæ diſcor- apolog. ad
diarum: exactiones decimarum è prædiis: mutuæ: Guil. Abb.
impudentium accuſationes de non ſeruata regula Petr. Clun.
S. Benedicti; monachorum è monaſteriis ſeductio- l. 3 ep. 28.
nes: & charitas integra permanſit, vt ex multis ad Bern.
epiſtolis vltro, citroque datis, mellifluæ charitatis,
& mutuæ laudis pleniſſimis, collegit Cardinalis Ba-
ronius: cuius verba in rem noſtram referre iuuat:
Etſi inter duos iſtos magnos viros altercatio ali- Cardin Baron. t. 12.
qua interceſſit: cum quiſque ipſorum veritatem an. 1138.
tueri ſe crederet; tamen non tantum charitas læſa 1145.
non eſt, ſed ſicut ignis exagitationibus magis incen-
ditur, ita maioribus contentionibus magis, magisq;
aucta in flammas ſemper vehementioris amoris
erupit. Poſiti ambo in exemplum in Eccleſia Dei
Religioſis omnibus, de mutua inter ſe pacis, & cha-
ritatis vnitate in controuerſiis oriri ſolitis ſeruan-
da. Hactenus optimus Cardinalis. Idem inter D. Ca-
ſtaldum, & me ſpero prorſus euenturum.

§. III. R. D. CASTALDVS.

» 9 TRadideram paucis in vita B. Caietani Thie-
» næi fundatoris noſtri, quam Italico ſermo-
» ne, vt optimè noſti, non multis ab hinc annis deſcri-
» pſi, S. Ignatium Loiolam Religioſorum Soc. Ieſu in-
» ſtitutorem, dum Venetijs moraretur, cum B. Caieta-

„ no conſuetudinem habuiſſe,& ab eodem in Chriſti
„ militem ſub noſtri Ordinis vexillo adſcribi poſtu-
„ laſſe : ac demum poſt aliquot dies,in quibus orationi
„ hinc inde vacatum eſt , illi à Thienæo hanc militiam
„ interdictam fuiſſe,quòd is,Deo haud dubiè inſpiran-
„ te,accepiſſet Ignatium nouæ prolis actuoſioris pa-
„ rentem futurum eſſe feliciſſimum . Accidit autem,
„ quod retuli,anno 1536.cum ſocios è Gallia præſto-
„ laretur Ignatius , & Hieroſolymitanam peregrina-
„ tionem voto ſuſceptam ſimul cum alijs , aggredi pa-
„ raret .

Ad §. 3.Iulij reſponſio.

10 Antequam reſpondere ad ſingula epiſtolæ dictæ incipiam,illud à Caſtaldo, eiuſque Sodalibus omnibus religioſiſſimis viris intelligi cupio vehementer, de prædictione B.Caietani controuerſa , hunc eſse meum,meique Ordinis,vt equidem reor,vniuerſi ſenſum. Primum quidem non eſse abbreuiatam manum Domini , vt non potuerit illi viro ſpectatæ virtutis, & eximiæ ſanctitatis,eiuſmodi reuelationem à Deo fieri,qua accepta integrum illi eſſet,aliis futura prędicere. Deinde verò nobis omnibus gratum , iucundumque fuiſſet, vt eam nobis veram eſse conſtaret. Nam ex illa perciperemus eandem vtilitatem,ac voluptatem , quam ex aliis prædictionibus cœpimus. Neque ego in aſcetico commentario,recenſens alias quaſdam prædictiones, hanc prætermiſi, quod fieri non potuiſse opinarer , ſed quod nec veriſimiliter mihi , multiſque aliis prudentibus viris comprobata eſse , nec cum S.Ignatii Patris noſtri conſtantia congruere videretur. Verum vt ad rem inſtitutam propius accedamus, in hoc Caſtaldi Breuiario , quo narrationem capitis tertii vitæ contrahit, vnum prętermittit magni momenti : alterum refert luculentius, quàm tunc ſcripſerat. Duo continebat B.Caietani ad S.Ignatium reſponſio . Primum erat,eum à Spi-

Iul. Nigr. com. Aſcet. par. 3. tit. n. 12.

Spiritu ſancto non vocari ad Ordinē Theatinorū Patrum: & hoc omittitur in hac compendiaria repetitione narrationis. Alterum erat, ſeruitiū Dei fuiſſe futurum, vt ipſe fundaret aliam presbyterorum Religionem actuoſiorem. Verum in hac epiſtola ſcriptum legimus, *Illi à Thienæo hanc militiam interdictam fuiſſe, quòd is, Deo haud dubiè inſpirante, accepiſſet Ignatium nouæ prolis actuoſioris parentem futurum eſſe feliciſſimum*. ex vtroque capite non leuis mihi emergit difficultas.

11 Quod attinet ad primum: Cum in prima ſcriptione mea, quæ in aſceticis eſt, intentum haberem animum ad probandam Caietani commorationem perpetuam Neapoli, quo colloquium cum Ignatio penitus tollebat; non expendi alia quædam, vnde vel in Ignatium aliquid dedecoris redundabat, vel narratio parum cum veritate cohærebat: quæ hoc loco diligentius examinanda ſunt, vt appareat me non Caſtaldo contradicendi, ſed Ignatio parenti patrocinandi ſtudio in hanc arenam deſcendiſſe. Huius generis illud eſt, Ignatium *à Spiritu ſancto non vocari ad illam Religionem*. ex Caſtaldo, ſi coram ageremus, percontarer, à quo ſpiritu impulſus fuit Ignatius, ad petendū Ordinem veſtrum, ſi non à Sancto? Qui de varietate, ac diſcretione ſpirituum diſſerunt Magiſtri ſpirituales, S. Bernardus, Ricardus Victorinus, Henricus de Vrimaria, Seraphinus Firmanus, & alij, quos refert, & excutit Bernardinus Roſignolius noſter, & poſt eum Franciſcus Soarez de eadem agens, & copioſius Iacobus Aluarus de Paz, obſeruant varios ſpiritus, ſeu inſtinctus, quibus anima in bonis eligendis moueri, trahi, impelli poteſt: diuinum, angelicum, diabolicum, mundanum, humanum. Angelicus ad diuinum reuocatur; quoniam Angeli ſunt adminiſtratorij Spiritus, qui ad Dei nutum obediunt ei, nec quemquam mouent ad aliquid agendum ſine Domini iuſſu. Reducitur ad

Bern. Roſign. l. 3. de diſcipl. & c. 13. & ſeq. Fr. Soar. t. 1. de Grat. prolog. 3. c. 5. n. 41. & ſeq. Iaco. Alu. t. 3. de vita ſpir. l. 5 p. 4

Dia-

Diabolicum mundanus: quia mundus illi ſeruit ad voluntatem. De tribus ergo ſpiritibus poteſt eſſe quæſtio, diuino, diabolico, humano, à quonam horũ trium fuerit inſtinctus Ignatius. Diuinum ſpiritum excludit Caſtaldus dicens, non fuiſſe vocatum à Spiritu ſancto, qui eſt Diuinus. Reſtant duo, diabolicus, & humanus. Potuit à diabolico impelli, quamuis Ordo ille Sanctiſſimus eſſet. Nam in confeſſo eſt apud Sanctos Patres, ac Magiſtros ſpirituales, interdum dæmonem homines ſtudioſos perfectionis decipere ſpecie recti, proinde ſuadere, vt aliquid boni operis aggrediantur, vel vt meliora, & optima, quæ meditabantur, deſerant; vel vt ex eo tamquam ex alto, ruant præcipites grauiore lapſu: vel vt ad alia opera bona reddantur impotentes, & infirmi. Nolo in re tam clara probationes accumulare: legatur Ricchardus Victorinus in expoſitione Canticorum, & in caſu noſtro. Nauarrus in ſpecie obſeruauerat quoſdam aliquando à ſpiritu maligno incitari ad tranſeundũ in ſtrictiores Religiones, ex cap. licet de regularibus. Quod etiam docuit Hadrianus Hadr. l. de diuin. inſpirationibus. Si concedatur impulſum Ignatium à ſpiritu diabolico, non leuis iniuria fit illi, quòd ætate prouectus ad quadrageſimum ſextum annum, Theologiæ peritus, quindecim integros annos in rebus ſpiritualibus exercitatus, profeſſus in alijs erudiendis ſpirituale magiſterium, non expers diuinarum reuelationum, & illuſtrationum mentis, expertus ipſe dæmonum inſidias, ac fraudes, non agnouerit hunc hoſtis verſutiſſimi dolum, has fallacias, haſque præſtigias, quibus eſſet ab optimè ſuſceptis conſilijs auocãdus, & tandem in priſtinam liberiorem vitam, quam mutauerat, deturbandus. Non enim ab hoſte adeo callido, & furioſo erat aliud expectandum, ſi decepiſſet Ignatium. Verum non arbitror id quemquam conceſſurum, vnde tanta ſequeretur abſurditas. Reſtat Humanus Spiritus, quo non deſunt inter

Ric. Vict. in Cant. c. 18.

ter Chriſtianos,qui ad Religioſos Ordines impellantur, cuiuſmodi ſunt, qui perturbatione aliqua ducuntur, vt eſt deſperatio rerum ſecundarum huius mundi; ſpes vitæ quietioris; timor imminentis periculi; tædium laborum, ac difficultatum in rebus neceſſarijs vitæ comparandis, atque his ſimiles affectus. Cum igitur S. Ignatius nec à Diuino Spiritu vocatus, nec à diabolico impulſus ſit ad optandum illum Ordinem, neceſſaria conſecutione fit, vt humano ſpiritu fuerit ſtimulatus. Qui ſpiritus humanus, vt ex doctrina Caſtaldi colligitur, in S.Ignatio duplex eſſe potuit: alter leuitas, & inconſtantia, de qua erit præcipua diſputatio: alter verò metus difficultatum obiectarum in conſtituenda, formanda, parturiendaque, vt ita dicam, Societate, quam mente, & cogitatione conceperat. Atque hoc ſatis clarè ſignificatur in hac epiſtola inferius, vt ſuo loco dicetur. Videat Caſtaldus quam honorifica ſit Ignatio, qui iam Sanctus eſt ab Eccleſia declaratus, in cuius honorem Miſſæ ſacrificium offertur Deo certis quibuſdam locis, & temporibus: cuius Ordo quaqua verſus diſtributus per vniuerſum orbem, cum hoſtibus Chriſtianæ Religionis, Catholicæ fidei, ſedis Apoſtolicæ Romanæ decertat, quamque decora, & plena dignitatis ſit illa nouæ Religionis petitio, Spiritu ſancto non vocante, ſed humano impellente. Infra §. 19. n.73.

12 Quod pertinet ad ſecundam partem reſponſi à Beato Caietano, redditi Sancto Ignatio, dixi plura in hoc compendio referri, quam in vita ſcripta leguntur, quod eſt magni ponderis. Ibi enim hæc Italicè habentur: *Ma che ſeruigio di Dio ſarebbe ſtato, che egli ne fondaſſe vn'altra pur di Preti, ma più attiua, &c.* Quæ latinè ad verbum verſantur in hunc modum: *ſed quod ſeruitium Dei futurum fuiſſet, quod ipſe fundaret aliam pariter presbyterorum, ſed magis actiuam.* Equidem tum, cum pri- Caſtal.c.3. vitæ B.Caietani.

primum de hac re ſcripſi, putaui prædictionem exiſtimari à Caſtaldo: proinde volui prædictionibus alijs adnumerare, ob cauſas ſæpe repetitas. Verum non defuit in Ordine meo, qui ſenſerit ex illis Caſtaldi verbis non colligi ab eo tradi reſponſionem hanc, vt prædictionem, ſed vt conſilium patris ſpiritualis, ac prudentis viri: qui obſeruata dexteritate Ignatij rebus in agendis; cognito zelo iuuandarum, & conuertendarum animarum; intellecta Sociorum, partim Clericorum, partim Presbyterorum, qui expectabantur, manu præparata; peruestigato fine, quem ille ſibi præſtiterat, hortatus eſt hominẽ, vt deſtinata exequeretur, præuidens oculo prudentiæ vtilem Eccleſiæ futuram hanc Religionem, quam ex fine, & miniſterijs cognitis inferebat fore actuoſiorem. Viſum id mihi probabile, ſi probetur hos geminos beatos inter ſe Venetijs collocutos. Præſertim cum nullum ibi ſit perſpicuum de diuina reuelatione verbum, vnde prædictio manare potuerit. Etſi enim Caietanus dicit capturos ſe illam deliberationem, quæ à Domino fuiſſet demonſtrata; in reſponſione reddita non dicitur, quod ea ſit accepta diuinitus. Itaque tacitè me ipſe coarguebam, quod tam procliuis fuiſſem in eam verborum Caſtaldi interpretationem, vt putarem illis prædictionem contineri: dicebamque ſatis, ſuperque patrocinio Sancti Ignatij parentis affuiſſem, ſi conſtantiam, ceteris prætermiſſis, defendiſſem. Verum ad hanc particulã epiſtolæ mentem aduertens, video nunc per addita verba, clarè, dilucideque à Caſtaldo exiſtimari, & aſſeri fuiſſe prædictionem præuia inſpiratione diuina, cum ait: *Quòd is Deo haud dubiè inſpirante accepiſſet, Ignatium nouæ prolis actuoſioris parentem futurum feliciſſimum.* Quamobrem ego quoque cogor inuitus priorem reuocare ſententiã, & exigere ad normam rationes huius de integro aſſertæ prædictionis, eandem tundens incudem.

§. IV.

§. IV. DOM. CASTALDVS.

„ 13 SEd quod inter Ieſuitarum, & noſtrum Ordinem debuerat eſſe firmandæ charitatis argumentum, Iulio Nigronio Genuenſi Societatis Ieſu facta eſt contradicendi occaſio.

Ad §. 4. Iulij reſponſio.

24 Narratio illa, quæ in diſceptationem venit, non potuit eſſe *firmandæ charitatis argumentum*, vt loquitur Caſtaldus, inter duos Ordines noſtros, quoniam in Sanctiſſimi parentis Societatis dehoneſtamentum redundabat, vt iam probare cœpi, & in decurſu reſponſionis demonſtrabitur. Atque id non iudicio meo vnius tantum, ſed etiam multorum grauiſſimorum Patrum, tum qui Ordinem meum, cum vita Beati Caietani prodijt in publicum, regebant: tum qui propter rerum gerendarum domi, foriſque prudentiam, & ſcientiam gubernandi regere poterant: inter quos numeratus eſt Illuſtriſſimns D. Robertus Bellarminus Cardinalis: vt ab aurito teſte fide digno accepi, tum qui Societatis archiuum, & omnia noſtræ antiquitatis monumenta diligenter euoluerant: quorum omnium auribus, atque animis narratio illa inſolens accidit, atque à veritate alieniſſima; & viſa eſt omnino confutanda. *Probabilia autem ſunt*, inquit Ariſtoteles, *quæ videntur omnibus, aut plurimis, aut ſapientibus, & his vel omnibus, vel plurimis, vel maximè familiaribus, & probatis.* Nec defuerunt Caſtaldi Sodales viri probi, ac prudentes, qui de veritate diu, multumque dubitantem ab ea ſcriptione diſſuaſerint, & poſteaquam vnius tantum Sodalis auctoritate impulſus fuit ad eam rem ſcribendam, ægerrimè tulerint ab eo, per illius hiſtoriæ narrationem, quæ ſolius hiſtorici aſ-

Sapr. §. 3. nu. 12.

Ariſt lib. 1. Topic. c. 1.

ſertione probata eſt , non paucorum animos irritatos , & diſputandi occaſionem excitatam . Præſertim cum obſeruatum ſit , in libris à meis Sodalibus in lucem datis,qui nō ſunt pauci,neque ſuum ipſorum Ordinem,neque Sodales vllos ab ijs,ne verbulo quidem,fuiſſe præſtrictos,vnde per noſtros pax inter vtrumq;Ordinem turbari,charitas minui,quiſquam nominatim offendi poſſit. Adde B. Caietanum laudatum , vt ipſimet obſeruarunt à Petro Antonio Spinello noſtræ Societatis. Vtrum autem nobis omnes rependerint vicem,poſtea viderimus.

Petr. Ant. Spin. l. de Mariadeip. c.40. §.11.

15 Ego vnus extiti , qui prouocatus , & coactus Caſtaldi narrationem oppugnaui,non Ordinem; atque idnon contradicendi voluntate,ſed iuſtæ defenſionis iure,vt dixi. Neque enim contradicendi libido in eo notari poteſt, quem iuſſa Maiorum , Sodalium acris cohortatio, ius defenſionis ad ſcribendum adegerūt hominem,qui B.Caietanum veneratur, Ordinem ab illo inſtitutum ſemper magni æſtimauit, ſincerè dilexit,& non modo data, ſed etiam accepta occaſione, ingenua voce , ſtyloque laudauit; nec eas laudes poſt exortam hanc hiſtoricam controuerſiā, è ſuis operibus,quamuis ex facili fieri potuiſſet, obliterauit. Teſtis eſt Clerus,ac populus Mediolanenſis,qui in S.Caroli Cardinalis laudatione anno 1602. hæc ex ore meo Italicè audijt;quæ poſt euulgata chalcotypis,ſępius recuſa ſūt: *A S.Carolo Religio virtuoſiſſimorū , ac deuotiſſimorum Clericorum regulariū, qui vulgo Theatini dicuntur , ad S. Calimerum collocata eſt, vnde poſtea ad* S.*Antonium tranſierunt.* Teſtis meus commentarius aſceticus in regulas communes Soc. vbi paſſim legitur Religionis huius honorifica mentio,prudentiæ laus, & commendatio probitatis. Inſpiciatur explicatio tituli vbi de nomenclatione Theatinorum hæc ſcripſi. *Qua appellatio vulgaris illis ceſſit in gloriam: eo quòd hæc vox à Græca deducta videtur :* θεὸς , *qua Deus ſignatur, ſiue*

Supra n. 2. & §.2. n.8.

Iul. Nigr. in S. Caroli laud. pag. 50.

Id. in pa.3. tit.nu 58.

θεατὴς, qua contemplator: proinde dici videtur quaſi diuini, ſeu contemplatores. Nec aliena eſt vtraque à primis eorum Sanctis cogitationibus, & verbis, quibus contemplantes cœleſtia, diuinum amorem commendabant. Teſtis tractus aſcetius de cura minimorum neceſſaria religioſæ perfectioni, qui nunc ſub prælo eſt, in quo cum laude non exigua virtutum idem ordo commemoratur. Quàm verò bene affectus eſſem erga virtutes B. Caietani etiam antequã noſſem Beatum vocari, colliget ex iiſdem aſceticis meis, quicumque obſeruauerit exempla virtutum à me producta, vt meos ſocios ad perfectionem incitarem: quod ſpeciatim videre licet, vbi cum laude refero, quòd Neapolim profecturus, ſocium non ad arbitriũ ſuum, ſed à Superiore deſignatum acceperit. Itaque beneuolentia, quæ eſt filia Charitatis, reſidens in pectore meo, exiſtimanda non eſt contradicendi ſtudiũ adamaſſe. Neque vero id, quod Caſtaldo ex neceſſitate defenſionis reſpõdetur, in Ordinem ipſius vniuerſum iactatum putetur. Non enim video narratiunculam illam, quam reprobo, nomine publico totius Ordinis prodijſſe: cum neq; à reuerendiſſimo D. Io: Baptiſta Tufo Acerrarum Epiſcopo in hiſtoria vniuerſali Religionis tradatur; neque ab vllo alio ſcriptore mentio, ac ne vmbra quidem eius appareat: immò, vt paulò ante ſcriptum eſt, non omnibus in eo Ordine placeat. Deinde quia S. Bernardus vetat particularem vnius, aut paucorum culpam, ſiue errorẽ fieri communem, atque vniuerſæ Religionis generaliter adſcribi. *Non aduerſũ ordinẽ, inquit, ſed pro ordine diſputare putandus ero, cũ non Ordinẽ in hominibus, ſed hominũ vitia reprebendo, & quidem diligentibus Ordinẽ in hac re moleſtum me fore non timeo, quinimo gratũ proculdubio accepturi ſunt, ſi perſequimur, quod & ipſi oderunt. Si quibus vero diſplicuerit, ipſi ſe manifeſtant, quia Ordinẽ non diligunt, cuius vtique corruptionẽ, id eſt vitia, dãna-*

Id. comm. regul. 43. com. n. 9.

Supra n. 14.

S Ber. apol. ad Guil. Abb.

ri nolunt. Ipſis itaq; Gregorianū reſpondeo: Melius eſt, vt ſcandalū oriatur, quàm veritas relinquatur. Hactenus Bernard. Ego pro vitijs ab eo damnatis; lapſum, aut errorem hiſtoriæ dixerim.

§. V. D. CASTALDVS.

„ 16 HIc enim temporum rationes, locorumque
„ diſtantias aliqua, vt aiunt, regula metitus,
„ infirmis licet narrationibus, narrationis noſtræ fidē
„ infringere conatur.

Ad §. 5. Iulij reſponſio.

17 Miror vehementer auctorem epiſtolæ, quòd ſcribat me obliqua regula metitum eſſe temporum rationes, locorumque diſtantias: cum ipſe illico admittat pro veris omnia, quæcumque dixeram ex auctoritate ſcriptorum ipſius Ordinis, de tempore diſceſſus, commorationis, itus, reditus B Caietani: ac ſolummodo pro Achillæa cauſæ ſuæ totius defenſione pronuntiet ſine vlla probatione, Caietanum Neapoli Venetias excurrere potuiſſe, quo tempore S. Ignatius ibidem hærebat. Hoc poſtmodum non obliqua regula, quam merito damnat Caſtaldus; non regula Lesbia, quæ, quia plumbea, flectebatur rebus diſtortis admota, vt tradit Ariſtoteles, metiar; ſed adhibebo regulam firmam, ſolidam, quæ flexuram non capiat; atque, vt ita dicam, ſanctuarij; hoc eſt regulam ſanctæ, ac religioſæ veritatis, quam non modo ſuaſu Platonis omnibus mortalibus anteponam; & hortatu Ariſtotelis (qui magiſter veritatis eſt appellatus) cunctis hominibus opponam; ſed etiam, quod pluris facio, monitu Salomonis, qui ait: *Labiū veritatis firmū erit in perpetuū*, omnibus dictis meis admouebo. Atque vt hoc, quod cupio, conſequar, rogabo Deū cum Dauid patre Salomonis, his verbis: *& ne auferas de ore meo*, (neque de calamo) *verbū veritatis vſquequaque.* Lectori præterea teſtificor, quod S. Ber-

Infrà §. 6. n. 18.

Ariſt. lib. 5. Ethic. c. 10.

Plato li. 10. de rep. & in Phædone. Ariſt. lib. 1. Eth cap. 6. Phi. de eter. mund. adu. Proclum. Prou. 12. 19. Pſ. 118. 43.

Bernardo B.Petrus Cluniacenſis: *& ſi à cõmuni mendacio, quo omnis homo mendax eſt, immunis eſſe non poſſũ: abſit tamen, vt ibi non caueã mendaciũ, vbi cauere poſſum.*

§. VI. D. CASTALDVS.

,, 18 NOon potuit, inquit, cum parẽte noſtro Igna-
,, tius agere, cùm toto anno 1536. Venetijs
,, Caietanus abſuerit, Partim Neapoli, partim Romæ
,, diſtractus. Hoc enim tempore Bernardinum Ochinũ
,, in æde S. Ioannis Maioris Neapoli concionantem
,, hæreticum eſſe deprehendit: poſtmodum ſub finem
,, Octobris menſis Romam proficiſcitur ad generalia
,, comitia celebranda, quibus menſe Decembri con-
,, ſignatis, Neapolim recta reuertitur. Accedit Beatum
,, noſtrum Petro Toletano Proregi, cùm penitus Nea-
,, poli cum tota familia abire, & Venetias reuerti de-
,, cerneret, dixiſſe quatuor integros annos ſe cum ſo-
,, cijs in ea ciuitate manſiſſe, vt firmam aliquam ſedẽ
,, nanciſceretur. Trigeſimum ſextum annum, inter qua-
,, tuor hoſce Neapolitanæ manſionis annos, quis non
,, ſupputauerit, cùm trigeſimo tertio anno VI. Non.
,, Aug. Clemente VII. ſummo Pontif. iubente, & Oppi-
,, dano Comite expoſtulante, Neapolim Noſtri primò
,, appulerint, & trigeſimo ſeptimo à Toletano Prore-
,, ge liberè diſcedendi petierint facultatem? Fieri igi-
,, tur non potuit, vt loco, & corpore diſſitus cum Ca-
,, ietano, eo tempore egerit Ignatius. Hæc Nigronius
,, ex noſtræ hiſtoriæ penu deprompſit, teſteſque verita-
,, tis Antonium Caracciolum in vita Thienæi, & Io.
,, Baptiſtam Tufum, Acerrarum antiſtitem in chroni-
,, cis noſtri Ordinis appellat.

Ad §. 6. Iulij reſponſio.

19 Hic non eſt quod aliud dicam, niſi apparere perſpicuè legentibus, in rationibus temporum, & locorum ſupputandis, me ne latum quidem vnguem à re-

Infra §. 8. n. 23. cta veritatis regula deflexiſſe: quod iterũ paulo poſt Caſtaldus confimat, vbi ait ſe non negare, immo ſubſcribere meis pronuntiatis de huiuſmodi rebus.

§. VII. D. CASTALDVS.

„ 20 SEd eorum quoque auctoritate, qui Ignatij hi-
„ ſtoriam conſcripſere, hæc addit: Ignatius cor-
„ datus vir, & in ſuſceptis conſilijs conſtantiſſimus; nõ
„ ergò tanta leuitate fluctuauit, vt voluerit ſocios mu-
„ tua fide, votis, beneuolentia, beneficiis adſtrictos, ſe-
„ cum Deo dicatos, inſalutato, vt aiunt, hoſpite deſe-
„ rere. Præſertim cum de nouem inſignium virorum,
„ quos ſibi in ſocios delegerat, mutata voluntate dubi-
„ tare non poſſet: quippe qui votum Hieroſolymita-
„ næ peregrinationis ſoluturi in Italiam menſe Ianua-
„ rio anni 1537. venire cogebantur. Præterquam quod
„ Ignatio ante hæc tempora reuelatum fuerat, ipſum
„ fore inſtitutorem religioſæ familiæ, quæ Societas Ie-
„ ſu appellaretur. Iamque hæc multis votis adſtricta
„ Lutetiæ coaluerat, nec ad illius perfectionem aliud
„ deſiderabatur, niſi Apoſtolicæ ſedis confirmatio, quã
„ anno 1540. à Paulo III. ſummo Pont. obtinuit. Igi-
„ tur nec Ignatius, diuinæ voluntatis perticeps factus,
„ poterat noſtri Ordinis inſtitutum amplecti; neque
„ Caietanus nouam Religionem ab Ignatio conden-
„ dam præuidere.

Ad §. 7. Iulij reſponſio.

21 Hæc eſt ſynopſis meæ confutationis; in qua tria notari cupio. Primum, non equidem intuli S. Ignatiũ non potuiſſe Ordinem Theatinorum amplecti, ſed non popoſciſſe adſcriptionem in illum: nec deduxi non potuiſſe à B. Caietano præuideri nouam Religionem futuram; ſed poſitis illis circumſtantiis prudẽtię, conſtantiæque Ignatii, ſociorum electorum, votorũ, tẽporis, & aliarum rerũ, prædictionẽ extitiſſe, in illa Caietani reſponſione pernegaui. Hæc enim mul-

cum

tum inter ſe differunt in hac controuerſia,in qua non exigo, niſi quæ veriſſima cenſeantur. Alterum eſt, non inconſiderate S. Ignatium à me cordatum nuncupatum: quod in hac diſputatione referret plurimũ ſtatuere illum eſſe virum prudentem, ſapientiæ plenum,& magni animi, quæ omnia vox illa exhibet, vt periti ſciunt. Talem autem fuiſſe tradunt non modo noſtri ſcriptores, qui poſſunt in laudibus communis parentis eſſe ſuſpecti,ſed etiã qui noſtri Ordinis non ſunt. Dieghus Payua Andradius Theologus Luſitanus appellat, *Prudentia ſingulari, infractaque fortitudine illuſtrem: cuius egregiam prudentiam, cũ admirabili ſanctitate coniunctam Ioannes Cardinalis Moronus ſuſpiciebat*. Rutilio Benzono Epiſcopo Lauretano eſt,*vir ſumma,tum diuina, tum humana ſapientia præditus.* Ludouico Granatenſi Ordinis Prædicatorum; *Nouum ſpeculum virtutis, & prudentiæ.* Dieg.Payu. l.1.orthod. explic. Rutil. Ben. l.6. & Iobil c.1. Lud. Gran. epiſt. 1. ad Pet. Ribad.

22 Tertium obſeruandum Lectori erat, in aſceticis à me vnam tantum rationem explicatam fuiſſe, quæ petitionem S.Patris Ignatij reddebat incredibilem. Hæc eſt nimirũ B.Caietani perpetua illo anno Neapoli commoratio: quam confirmant in articulis, in cauſa canonizationis exhibendis,per illa verba: *Cũ B.Caietanus Neapolim perueniſſet,ſtatim cultui,& animarum ſaluti incubuit: & vt melius poſſet virtutũ exercitio Altiſſimo famulari,in ciuitate prædicta Monaſterium fundauit, ibique reliquũ vitæ ſanctiſſimè tranſegit.* Eo peruenerat anno 1533. Hæc paulò poſt per occaſionem, & retractabitur ſæpè,& corroborabitur,quoniam teſte L.Seneca,*Magis veritas elucet, quo ſæpius ad manum uenit.* & Innoc. Papa: *Veritas ſæpius exagitata, magis ſplendeſcit in luce.* Alias rationes ex parte S.Ignatij, & aliorum curſim,& ſtrictim innui potius,quàm dixi, pauciſſimiſque verbis tanquam ſeminibus incluſi, quas in hac diſſertatione vberiore exactione in ſpicas explicabo L. Sen. l.2. de ira,c.17. 35.q.9. Graue.

cabo. Placet hoc loco ſexdecim rationes numerare, atq; in cõſpectu legẽtiũ ponere, ſuis quaſq; locis copioſius enucleãdas, (præter vnã, quæ iã in §. 3. expedita eſt) quibus demõſtrabitur, nullo modo probabile, aut poſſibile, aut veriſimile fuiſſe, quod Ignatius expeteret, ac peteret illam Religionem. Duæ petuntur ex ipſo B. Caietano. Prima eſt, quod is nec Venetijs habitabat, quo tempore S. Ignatius ibidem morabatur; nec tempus reperitur, quo illuc potuerit veriſimiliter excurrere, & colloqui cum Ignatio. Secunda: Non pertinebat ad B. Caietanum cura in Ordinem recipiendi, quia nec Venetæ domus Præpoſitus erat, nec totum Ordinem per id tempus regebat; proinde veriſimile non eſt ad eum pro adſcriptione, & habitu S. Ignatium acceſſiſſe. Tres ducũtur ex ipſa Clericorum Regularinm Religione in eo, quo tunc erat gradu conſtituta. Nam eius inſtitutum erat multis capitibus diuerſũ à cogitatis, ac deſtinatis Ignatij, ſiniq; ipſius planè contrarium. Deinde poſita ſimultate aliqua cum Petro Carafa, nec Ignatius petiturus videbatur, nec ille admiſſurus. Tertiò Religio illa in viridi erat obſeruantia, & primæuo feruore ſpiritus: Ignatius vero ſi Religionem aliquam inire inſtituiſſet, (quam tamen non intrare ſtatuerat) minus obſeruantem elegiſſet, vt plus pati, & plus benè mereri in reformatione potuiſſet. Aliæ duæ rationes exiſtũt ex nulla veriſimilitudine narrationis D. Caſtaldi in reſponſo B. Caietani. Primum enim dictũ illud, Ignatium à Spiritu Sancto non vocari, ducit nos in abſurda, & ab honore S. Ignatij admodum aliena, vt probatum eſt. Alterum, quod in hac Epiſtola eſt adiectum, cogitaſſe Ignatium de ſocijs ſecum in eandem Religionem adducẽdis, tàm improbabile eſt, quàm quod maximè. Duæ pariter oriũtur ex ipſa Societate Ignatij. Primum quidem, quoniam iam coeluerat multis votis aſtricta. Deinde vero, quia nulla prorſus mentio fuit vnquam in Societate noſtra, nullus rumor,

Supra §. 3. nu. 11.

Supra §. 3. nu. 11. Infra §. 23.

nulla ſuſpicio huiuſce rei,neque in monumentis,neq; in ſodalium ſeniorum memoria.Sex rationes eliciũtur ex S.Ignatio.Prima;quia tum maximè quærebat, comparabatq; ſibi,ſuæq; familiæ ſocios, cum Caſtaldus vult eum de alia familia cogitare. Secunda, quia vir erat cõſtantiſſimus in decretis tot annis ante ſtabilitis. Tertia: quoniam nominatim ſpiritualibus exercitijs erat addictus ſumma propenſione animi, ac diuturna, quæ quia magiſterium requirunt, merito exiſtimabat Franciſcus Sacchinus noſter in reſponſione ad Caſtaldum, S.Ignatium ex ipſo capite non fuiſſe aliam Religionem ingreſſurum,ne fieri diſcipulus ex Magiſtro,& deſerere cogeretur illud armorum genus,quod ad animas Deo ſubdendas expertus erat eſſe firmiſſimum. Quarta ratio: Habuit reuelationes à Deo de condenda Societate: proinde nec dubitabat quin futurum eſſet, nec quidquam facere debebat, quod huic rei aduerſaretur; cuiuſmodi fuiſſet in aliam Religionem adſcriptio. Quinta: non putabat Ordinem Patrum Theatinorum perſeueraturum,niſi mutauiſſet inſtitutum,& plus iuuandis proximis ſe dediſſet. Sexta: Venetijs fuit grauiſſimis calumnijs impetitus: iudicium inſtitutum eo poſtulante: ſero nimis lata eſt ſententia innocentiam declarans. Hoc toto tempore iudicij pendentis,nec ipſe prudens adſcriptionem petijſſet,metuens iuſtam repulſam: nec ſi popoſciſſet habitum à patribus obtinuiſſet,qui hominem hæreſis, quamquam falsò, inſimulatum, religioſa prudentia vetante, meritò repudiaſſent. Poſtrema ratio ducitur ex ipſa reuelatione: quæ ſine dubio à Caietano communicari debuit cum ſocijs, ac potiſſimum cum Carafa primario membro,immo capite, fundatoreque Ordinis, vt ipſi fatentur; & eò magis,ſi regebat tunc Ordinem. Debuit autem communicari,quia Caietanus non erat ſuperior,& debebat,quia humilis, & religioſus, reddere rationem Superiori negotij tractati cum viro Hiſpano grandi

natu, & hoſpite. Præſertim cum rem omnium preci-bus commendaſſet. Itaque illa reuelatio, & repulſa Ignatio data vulgari debuit per cœnobium inter primarios ſaltem Patres. Ceterum mirum eſt nullum odorem ad poſteros perueniſſe. Adde quod Carafa non abalienaſſet animum ab Ignatio; neq; ab eiuſdē Religione: ſed potius reuelatione cognita, dilexiſſet ſingulariter hominem, & iuuiſſet ad condendum Ordinem à Deo prædeſtinatum, & religioſus, & Cardinalis, & Pontifex. Sed quia nullam huius reuelationis notitiam habuit, ſimultates cum eo exercuit, eius actiones non probabat. Notitiam verò nullam habuit, quia non extitit, vt probatum eſt. Quis credat Carafæ, rem tanti momenti, ſi vera fuiſſet, latere potuiſſe? Scio has ſexdecim rationes, non eſſe omnes demonſtrationes, vt Philoſophi loquuntur, quæ in huiuſcemodi materia coniecturali non poſſunt haberi: ſed tantum ſimul iunctæ ponderis habent, vt aſſerant, ac vindicent S. Ignatium à ſuſpicione tantæ leuitatis, atque obruant contrarias coniecturas. Valet hic grauiſſimum Quintiliani de argumentis dictum: *Si non poſſunt valere, quia magna non ſunt; valebunt, quia multa ſunt, quæ ad eiuſdem rei probationem omnia ſpectant.* Conſonat vulgatum ab Ouidio prouerbium, congruens cum doctrina Modeſtini iuriſconſulti in iure ciuili.

[illegible]

Quod ſi non poſſint ſingula, multa iuuant.

§. VIII. D. CASTALDVS.

„ 23 VT autem totam hanc Nigronij argumenta-
„ tionem facili manu corruere videas, non
„ te pigeat, Vir optime, quæ tradam animo voluere,
„ exacteq; penſitare; & an ſingula ſingulis reſpondeant,
„ reputare. Principio igitur probandum eſt, potuiſſe
„ cum Caietano Ignatium Venetijs colloqui. Quod ſic
„ probatum accipe. Verum eſt anno 1533. Venetijs

Iam·

„ ſummis caloribus diſceſſiſſe Caietanum, vt Neapo-
„ litanam domum fundaret, Non nego anno 1536. mẽ-
„ ſe Oct. ad generalia comitia celebranda Romam
„ fuiſſe profectum, indeq; Neapolim rectà veniſſe an-
„ tè Decembris finem. Subſcribo narrationi de Ochi-
„ no Caietani induſtria deprehenſo. At quid inde? Mẽ-
„ ſes decem ab anni 36. initio. vſque ad extremos Octo-
„ bris dies excurrunt, in quibus, cum Caracciolo, &
„ Tuſo teſtibus, nihil egerit Neapoli Caietanus, potuit
„ Venetijs conſuetudinem cum Ignatio habere.

Ad §. 8. Iulij reſponſio.

24 Cardo, in quo tota vis defenſionis vertitur, eſt hic: Collocutus eſt Ignatius cũ Caietano Venetijs: quia Caietanus Neapoli Venetias in decem menſium intercapedine potuit excurriſſe. Reuellitur hic cardo duobus modis. Primus producitur à Franciſco Sacchino ſodali meo iam memorato, qui tabellarium Societatis, tum in recognoſcenda prima parte hiſtoriæ Societatis à Nicolao Orlandino elucubrata, tum in proſequenda eadem hiſtoria, quæ iam per partes exit in lucem: euoluit ſuſque, deque, & nunc in ſua poteſtate habet, cum ſit Præpoſito Generali, atque vniuerſæ Societati à ſecretis. Hic infirmat hanc argumentationem Caietani tàm validè, quàm iudicio, cognitione antiquitatis noſtræ, atque eloquentia valet. Do verba: ***Hoc etſi aliquid eſt, tamen parum eſt, vbi pro certa narratur hiſtoria. Minimè enim tollit, quin tota narratio niſi ruat, ſaltem nutet, vt inſtabili nixa fundamento. Nam ſicut fieri poteſt, vt iret, ita vt non iret. Quin etiam de commoratione Neapolitana conſtat, de Veneta excurſione nõ conſtat: ſola coniectura ducitur ex hoc facto, quod eſt in quæſtione: quod eſt alioquin tale, vt ex eo ipſa profectio negari probabilius, quàm affirmari queat.*** Fran. Sacc. in reſp. ad Caiet. & alia quedam addit in eandem ſententiam, non minus apta, & probabilia. Verùm quoniam ille ſtuduit in ea diſputatione breuitati, conferam huc aliquid

de meo. Ac primum corroboro Franciſci dictum, poſſe facilius, ac veriſimilius excurſionem Venetam negari, quam affirmari ex eo, quod ad eam probandam Caſtaldus nullam affert probationem, niſi coniecturam, atque opinationem ſuam, & potentiam phyſicam. Cæterùm facta non præſumuntur, niſi probentur, vt ex iure ciuili probat Iaſon. Non produxit Caſtaldus, ne in hac quidem ſecunda ſcriptione, aut traditionem ſeniorum, aut ſcripturam, vbi aliquis odor huius profectionis, & colloquij ſentiatur. Rerum enim antiquarum, & ante nos natos geſtarum memoria, per hunc duplicem ductum ad poſteros deriuatur: quod in Eccleſia quoque Catholica vſu veniretradunt Concilia, Patres, & recentium hæreſum oppugnatores, atque in primis Robertus Cardinal. Bellarminus in primo certamine controuerſiarum. Quo fit, vt ſi poſthac afferret aliquid, non ei' fides haberetur, quod videretur noſtra monitione excitatus illud excogitaſſe potius, quàm in Archiuis inueniſſe. Nos contra, negationis noſtræ firmitatem duplici ratione fulcimus, & euertendis Caſtaldicę coniecturæ fundamentis, vt mox patebit; & accumulandis quindecim rationibus, quas in hunc finem conglobaui, numerando.

Iaſ. in l. ſi mancip. nu. 2. ff. de collat.

Card. Bell. t. 1. contr.

Supra §. 7. nu. 22.

25 Deinde rationem hanc argumentandi à Poſſibili ad eſſe, hoc modo, *fieri potuit, ergo fuit*, infirmiſſimam eſſe, ſciunt quicumque à limine logicam ſalutarunt. Sola enim inficiatione diſparet. Hinc Ariſtoteles l. 2. de generatione, & corruptione, vt benè explicat Auguſtinus Niphus Sueſſanus, docet cauſam non neceſſariam, etiam poſitis proximè omnibus incitamentis, & diſpoſitionibus ad ambulandum, aliquando non ambulaturam, quia cauſa libera eſt. Multo minus de Beato Caietano affirmare poſſumus perrexiſſe Venetias, cum poſſet pergere, tum quia cauſa libera erat, tum quia non cõſtat nobis habuiſſe in promptu cauſas motiuas, & impulſiuas profe-

Ariſ. l. 2. de gener. tex. 64.
Aug. Sueſſ. ibid.

ctionis

ctionis: neque Caſtaldus aliam attulit, niſi gubernationem Ordinis, quæ mox elidetur. Adde, quòd captioſa ratio argumentandi cenſetur, & ad captionem conſequentis reuocatur: cum minus commune inferatur ex magis communi: vt ſi dicas: *eſt animal: ergo eſt homo.* Falſa eſt hæc conſecutio. Similiter in re propoſita; ex potentia, quæ anceps eſt ad eſſe, & non eſſe, infertur determinatè, eſſe. Præterea ſi hæc illatio admitteretur abſolutè in humana vita, nihil certum haberemus in hiſtorijs: quoniam hiſtorici fingerent quæ vellent. Mortuum eſſe tradent hoc anno regem illum, quia mori potuit. Nihil in iudiciis iuſti diſpicerent iudices, ſi, qnia Milo parare potuit inſidias Clodio, parauiſſe dicatur, & credatur. Tollendus eſſet à corpore iuris ciuilis titulus integer de damno infecto. Nam ex Caio iuriſc. *damnum infectum eſt, quod nondum factum eſt, ſed futurum veremur*, quia fieri poteſt. Denique euerteretur articulus fidei, qui eſt, Deum poſſe facere alia multa, quæ non fecit, aut facit: vt explicat D. Thomas, & cum eo Theologi docentes, Deum non omnia feciſſe, quæ ſunt poſſibilia, quæque ipſius infinita poteſtas producere potuit, & poteſt. Quod autẽ interdum Theologi inferant factum ex eo, quòd fieri potuit, ideo fit, quod certum habent factum ex fide. At ſi hæreticus præclaro teſtimonio S. Auguſtini confoſſus, iactet codicem eſſe corruptum, non quia veteres codices eo teſtimonio carent, ſed eo ſolo, quòd corrumpi, & radi potuit, repellitur, & tacere iubetur. Sic Iacobus Gretſerus noſter diſputans aduerſus Simonem Lithum Miſenum Caluinianum, hominem obmuteſcere coegit, negantem à S. Athanaſio ſcriptam eſſe S. Antonij vitam, quia potuit ab alio Athanaſio conſcribi, nec vllam coniecturam, ſeu probationem ferebat; cum ipſe contra quinque, ſexue Patres partim Græcos, partim Latinos obieciſſet, qui S. Athanaſiũ eius vitæ auctorem prædicabant.

Infra §.10. nu.28.

L.2.ff.de dam. infec.

Iac. Gretſ. apo 3. adu. Miſon. l. 5. c. vn.

§.IX.

§. IX. D. CASTALDVS.

„ 26 OChini enim deprehenſio non Quadrageſi-
„ mali tempore facta eſt, ſed cum diebus fe-
„ ſtis in eadem S.Ioannis Eccleſia hoc anno hæreticus
„ concionaretur.

Ad §. 9. Iulij reſponſio.

27 Perlibenter accipio, quod mihi datur à Caſtaldo, extra quadrageſimam Ochinum à B.Caietano fuiſſe auditum,& deprehenſum hæreticum. Ex quo colligo eundem Caietanum poſt Feſtum Pentecoſtes non abfuiſſe Neapoli. Veriſimile eſt Ochinum, qui magni nominis concionator erat, concionatum in aliqua celeberrima vrbe fuiſſe tempore magni ieiunii. Interquieſcere ſolent poſt quadrageſimam fatigati cōcionatores. Itaque circa Pentecoſten veniſſe potuit Neapolim, quæ incidit illo anno in quartum diem Iunij,& in Dominicis,& feſtis diebus poſt Pentecoſten in populum venenatas conciones euomuiſſe. Non vnius concionis auditione callidiſſimus veterator poterat deprehendi: ſæpe à Caietano fuerat audiendus: vt factitaſſe anno quoque 1539. quo redijt illuc Ochinus, & in templo primario concionatus eſt, tradunt idem Caſtaldus, & Caracciolus in vita eiuſdem Beati: Itaque menſe Iunio, & ſequentibus Ochinus à Caietano eſt auditus: quibus menſibus non ſine magno vitæ periculo Neapolim deſerī à quoquam, aut intrari, notiſſimum eſt. Fauet mihi Caracciolus, qui perſpicuè ſcribit, Octobri menſe anno eiuſdem cum duobus ſociis, ad comitia Romā abijſſe. Quo fit probabiliſſimum, æſtate præcedente Neapoli non extuliſſe pedem. Quamobrem toto illo tempore æſtiuo anni 1536. Venetiis Caietanus eſſe non potuit. Has difficultates cum veritate congruentes

Caſtal. c. 9. vitæ. Carac. in vita. Caiet. p. 241.

tes

tes prouidens Caſtaldus in hac ipſa epiſtola ſcripſit, potuiſſe Caietanum Venetias petere; vel ſub finem anni 1535. vel ſub initium 1536. Quod effugium verũ Caſtaldum tueatur necne, conſiderabitur eo loco. Infra §. 13. nu. 41.

§. X. D. CASTALDVS.

» 28 NEc miretur Nigronius modò Neapoli, mo-
» dò Venetijs Caietanum breui temporis in-
» teruallo adfuiſſe; cum naſcentis familiæ commoda
» parens optimus ſortaſſe moderari non poſſet, niſi
» tribus aliis ſocijs Venetam ciuitatem ea tempe-
» ſtate excolentibus ad conſilium vocatis. Hac enim
» ratione Sancti Ordinum fundatores inſtar fulguris
» coruſcantis, modò in hãc partem, modò in illam ex-
» currere viſi ſunt, quo ſuorum neceſſitatibus Religio-
» ſorum conſulto prouidere non deſinerent.

Ad §. 10. Iulij reſponſio.

29 Præſcriptis verbis potiſſima coniectura Caſtaldi comprehenditur, qua conatur reddere probabilem excurſionem Venetam Caietani: quia videlicet naſcentem familiam moderabatur. Rectè Sacchinus noſter ſciſcitatur è Caſtaldo, ſi B. Caietanus Ordinẽ vniuerſum gubernabat, Quæ tam graues cauſæ in perexigua familia tam longi itineris ſuſcipiendi? vbi vel tenuiſſima reperitur horum negotiorum Venetiis tractatorum memoria? Quæ neceſſitas Venetiis conueniendi, cum poſtmodom Romę omnes cõuentum eſſent habituri? Adde quòd ex Caracciolo Bonifacius à Colle, Venetæ domui præfuit ab anno 1533. vſque ad annum 1535. ſi præſentia Caietani neceſſaria fuit ad alium Præpoſitum eligendum, anno certè exeunte 1535. Venetias perrexit, vt triennium Bonifacio, vt mos ipſis erat, tribuatur. Vidit Caſtaldus hanc neceſſitatem eſſe nullam, & ab eo- Carac. p. 25.

poſt

poſt ſcriptionem meam excogitatam, vt meæ primæ confutationis ictum declinaret: proinde, qua eſt ingenuitate, victus à veritate adiecit dubitandi verbũ, *Fortaſſe*: quo rem certam ſibi non eſſe declarat, & religioſam prudentiam præſefert dubia pro dubijs aſserendo.

30 Me verò reuocat à fide præſtanda huic dicto, ſeu coniecturæ, non modo Caſtaldi ipſius hæſitantia, ſed etiam ratio ſuppeditata mihi, partim à communi ſcientia ſcriptorum præteriti ſæculi, partim ab hiſtoricis Ordinis iſtius. Sine titubatione nego B. Caietanum toti Ordini anno 1536. præfuiſse regendo. Tribus modis poſſumus concipere animo, ac mente formam gubernationis illis initijs in Ordine Clericorum Regularium. Aut more veterum monachorum vnumquodque cœnobium habebat ſuum patrem, ac Præpoſitum, à quo regebatur. Hæc ratio gubernandi videtur colligi, ex eo, quòd anno 1588. teſte Reu. Epiſcopo Acerrarum, fuit mutata forma gubernationis eouſque retenta, & electus Præpoſitus Generalis Ioan. Baptiſta Milanus, qui vt caput Ordini vniuerſo præeſset, vt fit in alijs Ordinibus numeroſis. Si gubernandi modus ita ſe habebat illo tempore, B. Caietanus non regebat totam familiam, ſed ſolum Neapolitanam domum. Aut ſimilis gubernatio erat Ordinis præſtantiſſimi Cartuſianorum, in quo, qui Prior eſt magnæ Cartuſiæ, in diœceſi Gratianopolitana conſtitutæ, quæ primaria eſt antiquitate, ac ſanctitate, totam quoque Religionem moderatur. At ſi ſic regebantur Patres Theatini, cura generalis non incumbebat B. Caietano, qui nondum ſtabilem domum Neapoli repererat, ne anno quidem ſequenti, 1537. vt Caracciolus aſſerit, Caſtaldus non diffitetur, & clarè habetur ex Patrum Neapolitanorum expoſtulatione cum Prorege facta: proinde cœnobiũ formatum non regebat, quod antiquitate, magnitudine, aut alijs nominibus Veneto anteferretur.

Tuf. hiſt. c. 5. & 6.

Carac. pag. 219. & p. 136.

Quin

Quinetiam Caietanus Neapolim venit, vt docebitur fuſius, ſubditus, non ſuperior; ab alio miſſus, non ſua ſponte profectus. Itaque ſi hæc forma regiminis erat in vſu, rector vniuerſalis neceſſario erat Veneti cœnobij Præpoſitus, Atque is erat Bernardinus Scottus Sabinenſis anno 1536. exeunte, quo tempore creatus eſt Cardinalis Carafa, vt clarè tradit Tufus: quo fit, vt Caietanus à gubernatione illo tempore excludatur. Iisque probabile Scottum ſucceſſiſſe Bonifacio, qui ex Caracciolo rexit eam domum vſque ad ann. 1535.

31 Tertia forma gubernationis poteſt animo fingi, vt præter Præpoſitos cœnobiorum, alius eſſet, qui cunctis Sodalibus præeſſet, & cœnobiis, præſertim poſt inchoatum Neapolitanum, ſiue is eſſet Venetæ domus rector, ſiue non eſſet. Ea cura vniuerſalis, ſi Tufo fidem habeamus, nemini hærebat, ſed ſi in vllo fuit, erat illo anno probabilius penes Carafam, quàm penes B. Caietanum. Prima ſuaſio eſt, quoniam ratione congruebat, vt ille regeret cunctum Ordinem, qui fundauerat, vt vidimus factitatum in Ordine S. Benedicti, Cartuſianorum, Prædicatorum, Minimorum, in Societate Ieſu, in Miniſtrantium ægrotis, & alijs, quos recenſere, nec neceſſarium eſt, nec parum laborioſum. At ſcriptores illius æui, qui de Carafa loquuntur, vel de origine Ordinis Theatinorum, omnes Carafæ, vel primas tribuunt in eiuſdem fundatione, vel ipſam familiæ religioſæ fundationem: cum ſcribunt eum fundaſſe Ordinem cum tribus alijs; coegiſse, aut adſciuiſse ſibi ſocios; denominaſse Religionem ab ſuo Epiſcopatu, primum eſse inſtitutorem. Ita Ioannes Paulus Flauianus in oratione funebri Pauli Quarti, edita ab Antonio Caracciolo. Antonius Carafa, poſtea Cardinal. in quadã narratione de vita Pauli eiuſdẽ, vulgata typis ab eodẽ Caracciolo. Nauarr. in conſilio pro ipſis facto. Fr. Felix Caſtelfranco Ordinis Prædicatorum in compendio

Caracc. p. 119.
Idẽ p. 145. nu. 6.
Nau. cõſ. 9. de maiorit. & obed.
Id. p. 48.

H Chron.

Chron.Præd.edit.1566.Romæ. Marius Maceſilanus lib.de Guelfis,& Gibellinis par.2.fol. 42. referente Caracciolo eodem. Onuphrius Panuinius in vita Pauli. M.Antonius Marſilius Columna Salernitanus Archiepiſcopus Tr. de origine redituum Eccleſiaſticorum par. 2. referente etiam Andrea Molfeſio Clerico Regulari eiuſdem Ordinis in conſilio 45. Poſt hos alii paulo recentiores aſtruunt eandem poſitionem. Paulus Morigia ex Ordine Ieſuatorum in libro de Religionum omnium origine. Rutilius Benzonus Epiſcopus Lauretanus in opere de anno Iubilæo. Emmanuel Rodericus Ordinis Minorum in tomo primo quæſtionum Regularium. Andreas Stella Clericus Regularis de Sommaſca in vita Ven. viri Hieronymi Æmiliani Congregationis illius inſtitutoris. Auguſtinus Turtura in eiuſdem vita lib. 1.cap. 17. Alfonſus Ciacconus ex Ordine Prædicatorum parte 2.de Pontificibus, & Cardinalibus. Syluester Maurolicus in libro quinto Oceani, ſiue Hiſtoriæ Religionum, Ioan. Azor. tomo primo inſtitutionum Moralium. Ribadeneira in vita Iacobi Laynez, latinè reddita ab Andrea Schotto. Hor. Turſell.lib.10.epitom.Hiſtor. Hic dicet fortaſse aliquis, numeratos ſcriptores minus propriè locutos; famam vulgarem ſecutos; ortam ex appellatione Theatinorum: at primas Beato Caietano eſse dandas. Verum id exiſtimandum non eſt de Flauio, qui funebrem habuit orationem, quem nemo iure dubitare poteſt, quin à Patribus fuerit de veritate edoctus,& ſimiliter Nauarrus. Neque id affirmari debet de Antonio Carafa ſanguine propinquo, & conſcio arcanorum. Sed quid reſpondери poteſt, ſi Caſtaldus ipſe, ac Sodales producantur? Ille ſcribens Pauli vitam, appellat in fronte operis ſine limitatione, aut additione vlla, fundatorem Ordinis Clericorum Regularium, & cap. XVII.aſserit ab eo inſtitutam ſuam Religionem: eundem dediſse ſuæ Religioni

Onuphrius Panuin. in vit. Pauli 4.
Marſil. Archiepiſ. Saler. tr. de orig. red. eccl. p.2.c. 16.nu.29.
Molf.conſ. 45.n 7.
Morig.l.de orig.Relig. c.50.
Rut. Benz. l. 1. de Iubil.c.8.
Em. Rod.t. 1. regul. q. q 3.ar. 14.
And. Stella lib. 3. vitæ Aemiliani.
Turtura li. 1.c.17.
Alf. Ciacc. hiſt. de Pontif. & Cardin. p. 2.in Paulo 4.
Silu. Maurol. hiſt.relig. l.5. c. de cler. regul.
Azor. t.1.l. 13.c.11.q.8.
Ribad. l. 1. vitæ Layn. c.11.
Caſtal.in vita Pauli 4 c.17.

ligioni principium, & Regulam. Marcellinus de Odda Præpoſitus generalis, in facultate impreſſionis vocat noſtrum Inſtitutorem. Antonius Caracciolus in dedicatione operis ad Paulum V. vocat Paulum IV. Conditorem Ordinis: & in vita B. Caietani tradit, ſuum Ordinem fuiſſe à Carafa recens fundatum. In cap. 53. hiſtoriæ ſcriptæ ab Epiſcopo Acerrarum dicitur Fundator illius Religionis. Denique in Conſtitutionibus dicitur Monaſterium Sapientiæ extructum à ſorore Pauli IV. Congregationis noſtræ Inſtitutoris. Verum hoc loco rurſus alius ingeret mihi dictorum horum interpretationem, à Quadriga Ordinem eſſe fundatum: ſic ſcriptum legitur in præfatione ad conſtitutiones huius Ordinis: hoc eſt, quatuor fuiſſe fundatores, vt ita dicatur, in ſolidum. Atque hoc confirmabit ex Ioan. Antonio Angriſano qui faciens poteſtatem Caracciolo ſua collectanea excudendi, ait illis contineri geſta quatuor Patrum, qui ſuum Ordinem fundarunt, & in facultate conceſsa Caſtaldo vulgandi vitam B. Caietani, ſcripſit eum eſſe vnum è quatuor fundatoribus; proinde cũ Carafa dicitur fundator, alij non excluduntur, & multo minus B. Caietanus. Sed hoc effugium præcluditur. Primum, quia ſi Caietano reliqui fundatores æquantur, non illi fundatoris nomen conuenit magis, quam vel Paulo Conſiliario, vel Bonifacio à Colle. Cur ergo Caſtaldus vult ab eo Neapoli commorante naſcentem familiam potius regi, quàm ab alijs? Deinde hiſtorici huius Ordinis huic interpretationi repugnant; quia principatum tribuunt Carafæ, ſeu primatum inter quatuor, ſeu præponunt tribus Sodalibus. Nam Epiſcopo Tufo in cap. 1. Carafa eſt *primus auctor, caput, & fundator*. cap. 4. *primus fundator*. cap. 5. *præcipuum membrum, & caput*. Caracciolo inter fundatores eſt præcipuus Caietanus poſt Carafam; quo loquendi modo ſine cõtrouerſia Caietano præponit Carafam, Caſtaldus

Carac. p. 214.

Tufus hiſt. c. 53.

Conſt. p. 1. c. 6.

Tuf. c. 1. & 4. & 5. hiſt.

Carac. p. 177.

ſcribens, vt dixi, datam ſuæ Religioni cum principio regulam à Carafa, quid aliud ſignificare poteſt, niſi principatum in fundatione? Qui nam in Ordinibus dat regulam, niſi Primarius fundator?

32 Alius, & fortaſſe Caſtaldus, ſe declinare ictum arbitrabitur dicens, ambos eſſe primarios fundatores, ſed ratione diuerſa, Caietanus fundator dicitur, quia primus de Religione reformatorum Clericorum condenda cogitauit; primus ſocios quæſiuit, & cogere cœpit. Carafa vero, quia Sodalibus primis, dignitate, ſcientia, ætate, atq; auctoritate anteibat. Quam ob cauſam Pontifex in litteris, ac breuibus primo loco Carafam nominat: in profeſſione facienda, primus ſolemnia vota nuncupat: poſt profeſſionem primus à cæteris in Præpoſitum eligitur. Hæc non inſcienter dicuntur: ſed non commouent quidquam meam propoſitionem de poteſtate gubernandi in Carafa reſidente. Etenim parum mea refert vter eorum propriè ſit appellandus fundator, aut qua de cauſa reliquis præpoſitus, dummodo mihi concedatur poteſtatem gubernandi Ordinis in Carafa potius, quàm in Caieno reſediſſe, potiſſimum quo tempore Neapoli degebat Caietanus Hac enim tantum de cauſa prouinciã hanc ſuſcepi probandi Carafam fuiſſe primarium fundatorem: vt ſcilicet obtinerem adminiſtrationẽ Sancti gregis, quamquam puſilli, habuiſſe: quo impetrato, ſit per me Caietanus aut primus, aut æquè fundator. Hoc vt facilius impetrem, mihi probandum ſuſcipio ex eorum dictis, factis, ſcriptis.

33 Prima ratio. Nuncupatis ſolẽnibus votis, quatuor illi Patres in ipſo S. Petri templo elegerunt in Præpoſitum Ioannem Petrum Carafam, vt tradunt Tufus, Caracciolus, & Caſtaldus: qui in vita Caietani ſpeciatim ait, electum fuiſſe in *primum Præpoſitũ, & caput totius Congregationis.* Electionem Epiſcopus Caietanus Papæ commiſſarius in excipienda eorum profeſſione, confirmauit auctoritate Apoſtoli-

Tuf. c. 2. hiſt. Carac. pag. 258. Caſtal. c. 2. vitæ Paul. & c. 3. vitæ Caiet.

ca-

ca. Dices præſcriptum à Pontifice Clemente in diplomate erectionis, vt Præpoſitus *vſq; ad trienniū, & non vltra confirmari poſſet*. Propterea, vt refert Caracciolus, poſt triennium, hoc eſt anno 1527. Venetijs, quo ſe receperant poſt Romanæ vrbis direptionem, die S. Crucis exaltatæ B. Caietanum parui pregis paſtorem elegerunt. Sed cur idem Caracciolus ait anno 1528. Veronam miſſum Bonifacium cum ſeptem ſocijs *à Theatino Epiſcopo, & à Caietano, penes quos tum rerum ſumma erat*? Si Caietanus Præpoſitus, cur ſe immiſcet Carafa in miſſionem Veronenſem? conijcere licet, Caietano domus gubernationem commiſſam, ſed Epiſcopo Religionis adminiſtrationem. Vt vt res ſit, lego apud eundem Caracciolum anno 1532. Carafam iterum Præpoſitum Venetijs. Eodem anno rogatur à Ciuitate Neapolitana per litteras, vt ſocios mittat Neapolim, vt refert Tufus, quod non feciſſet ciuitas, niſi ſuperiorē Ordinis eſſe cognouiſſet, à quo id poſſet impetrare. Idem Carafa pro imperio mittit Neapolim an. 1533. B. Caietanum cum Ioanne Marinono ſocio, vt narrat Caracciolus in vita Caietani. Carafa item ad ſororē ſcribens, anno 1534. vt eſt apud eundem Caracciolū, aſſerit à ſe miſſos Caietanum, & Ioannem: qui loquēdi modus poteſtatem ſignificat. Adde quòd in diſceſſu B. Caietanus edidit memorabile illud exemplum humilitatis, & indifferentiæ (quòd iam retuli) recuſans eligere ſociū pro ſuo arbitratu: quamuis illi facta eſſet a Carafa poteſtas. Si fuiſſet alijs Præpoſitus, non dixiſſet illa verba, digna quidem cedro, & ære, ſed indicia ſubiectionis: *ego ne ſocium eligam, quem malim? Immo oro, atque obſecro hunc, quem cernitis Chriſtum confixum Cruci, vobis vt inſpiret, illum mihi iungere ſocium, qui mea maxime omnium aduerſus ſit voluntati*. Quia ergo Carafam agnoſcebat caput, ideo ſe humiliter, ac religioſe geſſit, vt par erat, in repudianda optione Sodalis. Neque vero, quòd

Carac. pag. 312.

Id. p. 270.

Id. p. 220.

Tuſ. cap. 4. hiſt.

Caracc. p. 214.

Id. p. 239.

Supra §. 4. n. 15.

quòd Carafa dicatur Præpoſitus domus, eum miſit Neapolim Caietanum, officit meæ cauſæ. Nam illud habeo, religioſam iuriſdictionem, ſeu poteſtatem, in Caietanum, & ceteros penes Carafam tum fuiſſe, cum illi mittebantur illuc; nec poſtea legitur amplius in Caietanum fuiſſe tranſlatam. Quinetiam ex Caracciolo Caietanus Neapoli degens menſe Septẽbri eiuſdem anni, quo ierat illuc, declaratus abſens Venetijs Præpoſitus Neapolitanus.

Carac. p. 212.

34 Altera ratio probans in Carafæ, non in Caietani manu per id tempus adminiſtrationem totius familiæ fuiſſe, eruitur ex epiſtola valde luculenta Carafæ Venetijs data 1534. 18. Ian. ad Caietanum, & ſocios Neapoli commorantes, quam vulgauit typis Antonius Caracciolus in ſuis collectaneis. In ea loquitur tamquam poteſtatem habens, & gubernans vniuerſum Ordinem: quod in viro probo, qui mundi gloriam conculcauerat, & Eccleſiaſticis dignitatibus ſe abdicauerat, vt in humilitate, ac ſubiectione Deo ſeruiret, nõ eſt tribuẽdũ arrogantiæ, ſed legitimo iuri, illi à familia ritè collato. Obſeruentur hæc pauca in exemplum. Renuit Carafa duos à ſocijs Neapoli cõmorantibus propoſitos ſibi, vt in Ordinem adſcriberentur. Cogitat de mittendo Caietano Romam, vt Pontifex in Vrbem redierit. Tranſmittit Neapolim formam profeſſionis a Petro Veronenſi faciendæ. Ait ſe promouiſſe Gregorium ad Diaconatum, & euecturum ad Sacerdotium. Recipit in Religionem Simonem Bergomenſem. Hæc nemo prudens negare poteſt, quin ſint actus religioſæ poteſtatis, & legitimæ auctoritatis, non ſolum in domum, & ſocios Venetos, ſed etiam in cœnobium, & Sodales Neapolitanos, ac nominatim in ipſum Caietanum, quem Romam mittere cogitabat, & cuius poſtulatis non obſequitur. Si hæc facit, vt Præpoſitus Veneti cœnobij, ergo Venetus Præpoſitus etiam Neapolitanis imperabat, rerumque omnium poteſtatem habebat.

Carac. p. 25

ve-

verum Caracciolus non id facile concedet, quoniam ſcripſit in margine paginæ 25. Bonifacium à Colle præfuiſſe domui Venetæ ab anno 1533. vſq; ad 1535. & Tufus, vt ſcripſi, tradit Bernardinum Scotum Venetæ domui præfuiſſe, cum Carafa Romam euocatus eſt. Igitur Carafa cum hæc ſcribebat anno 1534. exercebat hanc poteſtatem vt Præpoſitus Ordini vniuerſo. Et ſanè valde probabile eſt, vt conſtituta domo Neapolitana creuerint occupationes, atq; ideo gubernationem vniuerſalem vni tradiderint, qui domeſticis negotijs nequaquam diſtineretur. In hoc minime laboro: ſed conficio ex hac longiori diſputatione, cum Caietanus non regeret Ordinem, ſed potius Carafa, non fuiſſe opus Caietano Neapoli diſcedere Venetias, vt naſcentis familiæ commoda procuraret: quod Caſtaldus putabat eſſe argumentum (quamquã ſub dubio, & timide) Venetæ controuerſæ profectionis. Carac.p.25

35 Ex eadem diſputatione traho rationem aliam ex præmiſſis, quæ ſecunda numeratur ex parte Caietani: nimirum improbabiliſſimam eſſe petitionem S. Ignatij factam Caietano. Recta ratio dictabat, & prudentia non vulgaris cum experientia coniuncta præſcribebat Ignatio, vt ad ſuperiorem vel cœnobij, vel Religionis, vt in Ordinem admitteretur. At Caietanus non erat domus Venetæ Præpoſitus, ſed Neapolitanæ; non rector Ordinis, vt probatum eſt. Habebat aliquam cum Carafa familiaritatem Ignatius, vt omnes fatentur; nullam cum Caietano, qui Venetijs eſſe potuiſſe dicitur paucis diebus: cur non conuenit Carafam? cur non egit cum eo de ſuæ mutatione vitæ? Dicet aliquis (tacitis omnibus dubitationibus occurrendum eſt, vt veritas è tenebris eluceat) Non egit cum Carafa, quia ſimultates quædam interceſſerant inter ipſos. Quæro primum, vnde habes ſimultates ortas, antequam cogitatio de amplectenda noua illa Religione ſubiret animum Ignatij? §.7.nu.19.

ſi

ſi Carafam adijſſet ante ſimultates, benigne, atque amanter fuiſſet auditus. Deinde reſpondeo (tantiſper omiſſa diſcuſſione de veritate, & grauitate harum ſimultatum) reſpondeo inquam dilemmate: vel Carafa erat amicus Ignatij, vel ab eo alienior. Si amicus, quidni ad illum accurreret ad petendum habitum? Si alienior ab Ignatio, neque hic tentaſſet ingreſſum in Religionem à parum amico erectam, & gubernatam, vel in qua plurimum poſſet, quod teneret primas: neque Carafa petentem recepiſſet, quem Ordini minus bene affectum, ob ſimultates, ſuſpicaretur. Quod ſi dicatur conueniſſe Caietanum, vt eo tamquam internuncio cum Carafa ſupremo familiæ Præpoſito vteretur, pugnat hoc cum narratione Caſtaldi, quam oppugno, in qua B. Caietanus tanquam poteſtatem habens recipiendi, & Ignatium audit petentem, & reijcit auditum. Nec per hoc effugium tollitur vis dilemmatis de ſimultate cum Carafa, ob quam, ſi tanta erat, vt charitatem mutuã frigefaceret, ne opera quidem interuentoris fuiſſet admiſſus. Multo minus euitat ictum, ſi dicat Caſtaldus, Caietanum habuiſſe facultatem recipiendi nouitios, ſecumque Neapolim abducendi; tum quia hoc eſt diuinare: tum quia epiſtola iam relata demonſtrat poteſtatem admittendi nouos ſocios in communem cœtum in Carafa tunc fuiſſe, qui Simonem Bergomenſem pro libito adſcripſit, oblatos à Caietano competentes repudiauit.

§. XI. D. CASTALDVS.

„ 36 QVis crederet Ignatium annis 29. & 30. in
„ Belgium, & Angliam, bis, vel ter excurriſſe,
„ vt ſtipem à mercatoribus cogeret, cum apud Riba
„ deneiram, cæteroſque habeat ab anno 28. vſque ad
„ 35. Lutetiæ ſtudiorum cauſa conſtitiſſe?

Ad §. 11. Iulij reſponſio.

37 Probare conatur Caſtaldus excurſionem B. Caietani exemplo S.Ignatij Lutetiæ commorantis. Sed nihil proficit ob magnam diuerſitatem factorum, & perſonarum. B.Caietanus cœnobio gubernando addictus; S.Ignatius liber, & ſui iuris. Ille ſenior; hic iunior. De illo ſcriptores ita loquuntur, vt Neapoli receſſiſſe negent: de hoc hiſtorici noſtri clarè aſſerunt, bis, terue, & ſæpius Lutetia, dum ſtuderet, receſſiſſe.

§. XII. D. CASTALDVS.

„ 38 SEd & B.Caietano nō temere effuſum. Is enim,
„ vt erat erecto vir animo, & in proximorum
„ ſalutem accenſo, temporis compendio plena incom-
„ modis itinera aggredi ſolebat, vel animabus, vel ſui
„ Ordinis bono profuturus. Liceat nunc vnius, aut al-
„ terius reminiſci, quorum nec Tufus, nec Caracciolus
„ meminit. Neapoli morabatur ſenio pænè confectus Caſtal. c.8. vitæ B. Caiet.
„ cum Romam petijt S.R.E. Cardinalem allocuturus,
„ ſed tam breui redijt, vt Neapolitani proceres, prius
„ regreſſum, quàm profectum ſciuerint. Hinc etiam Id.c.6.
„ Veronam vſque excurrit, neſcio quid pro Giberto il-
„ lius ciuitatis Epiſcopo acturus, ſtatimque Verona
„ migrauit, vt è manuſcriptis fide plenis in archiuo S.
„ Pauli aſſeruatis liquidò conſtat.

Ad §. 12. Iulij reſponſio.

39 Affert hic quoque in probationem excurſionis Venetæ, duas excurſiones B.Gaietani, ſed nihil roboris habet eadem ratio argumentandi, ſuperius contuſa: excurrit alias, ergo potuit excurrere Venetias, ergo excurrit. Potuit enim, ſed æque non potuit, & Sup. §. 8. n. 25. niſi probetur excurriſſe, ſemper iure negabitur illa excurſio, quoniam ex poſſe contingenti ac libero, vt

Scholaſticorum more loquar, non infertur eſſe, & factum eſſe. Vt probet Venetam profectionem ſine ſcientia duorum ſuorum hiſtoricorum eſſe potuiſſe, producit duas excurſiones Caietani, Romanam, & Veronenſem, quarum ait nec Tuſum, nec Caracciolum meminiſſe: quæ nihil ipſi proſunt. Aut enim excurſiones hæ, ſunt illæ, quarum ipſe meminit in vita Caietani cap. 8. & 6. vel ab illis diuerſæ. Si ſunt eædē, vt notæ marginis deſignant, ipſum feriunt. Nam Romanæ excurſionis meminit Epiſcopus Tuſus cap. 9. hiſtoriæ, atq; Antonius Caracciolus copioſius in ſuis collectaneis pag. 250. Veronenſis autem mentionem faciunt ijdem: Epiſcopus quidem in cap. 61. Caracciolus vero pag. 245. & 270. Si ſunt diuerſæ, cur deſignantur in margine loca illa vitæ Caietani? cûr non explicantur tempora, quibus ſunt factæ? cur non producit manuſcripta illa plena fide, vnde aliquid lucis haurire poſſemus?

§. XIII. D. CASTALDVS.

„ 41 POtuit igitur B. Caietanus, vel ſub finem tri-
„ geſimi quinti anni, vel ſub initium trigeſi-
„ mi ſexti Venetias petere, rebuſque cum ſocijs com-
„ poſitis, Adriatico transfretato, vti ſolebat, Neapo-
„ lim iterum redire, Romam poſt Neapolitana nego-
„ tia expedita profecturus.

Ad §. 13. Iulij reſponſio.

42 Etſi B. Caietanus Venetijs exeunte anno 35. eſſe potuit, tamen cum Ignatio congredi non potuit, qui nondum Venetias attigerat. Propendet in hanc ſententiam Caſtaldus; cum ait paulò poſt, *ſe non temere colligere ſub eiuſdem anni (36.) initium eũ aduentaſſe* Venetias. Eam facio perſpicuam hoc modo. ex Ioannis Petri Maffei narratione, cui adſtipulatur Ioannes Lucena ſcriptor vitæ S. Franciſci Xauerij,

Infra §. 14.

Maff. l. 2. vitæ cap. 1. Lucena l. 1. vitæ Xau. c. 4.

uerij,per autumni tempus anni 1535.Pariſijs receſſit.Pyrenæis mōtibus ſuperatis in patriā nudis plantis, & cruribus perrexit. Ibi res domeſticas compoſuit;domum paternam ſanctis legibus conformauit: in oppido ipſo conciones habuit, vitioſas conſuetudines euellit, multa bona opera conſtituit; per tres mēſes, vt in relatione Cardinalis à Monte dict. in hoſpitali Magdalenæ ſubſtitit. Inde pedes Nauarram,Caſtellam(quæ prouinciæ ſunt) Toletum vſque peragrauit:ſocios veteres conquiſiuit;recentium negotia,quæ habebat in mandatis,expediuit. Quæ omnia tam accuratè expendo, vt intelligatur in ijs multum temporis eſſe conſumptum,nec Valentiam peruenire potuiſſe,niſi hieme adulta.Ratio quoque temporis habenda eſt,quod ſibi nauigatio, & tempeſtas rapuit, antequàm Genuenſem caperet portum. Genua diſcedens,pedes itidem,multos dies in illo periculoſo itinere per Appenninum poſuit, vt Bononiā perueniret.Bononiæ ægrotauit, teſte Ribadeneira, dies aliquot in Collegio Hiſpanorum moratus eſt, vt reficeret vires, ex Maffeio, & Orlandino: aliquid etiam temporis itineri, quo Venetias Bononia perrexit,datum eſt.Si ſumma bene ſupputando colligatur, non ante finē hiemis Venetijs conquieſcere potuit.Aſſeruatur in Archiuo Romano narratio quædā Io:Polanci,qui cū S. Ignatio diu vixit, eique fuit ab epiſtolis; extantque præterea ſcripta, vnde Franciſcus Sacchinus Secretarius Societatis à me de hac re conſultus, reſpondit 27. Martij 1620. colligi, non perueniſſe Venetias Ignatium ante finem hiemis.itaque conijcere licet ſub finem Martij anni 1536.cum celeberrimam vrbem appuliſſe. Ex præmiſſis ſoluta eſt prima pars difficultatis concorditer cum Caſtaldo,non potuiſſe colloqui Beatos inter ſe anno 1535.

43 Reſtat de anno 1536. dicendum. Si velimus ſub initium anni 1536. Caietanum Venetias adnauigaſſe,aut inde renauigaſſe per Adriaticum mare,parum

probabiliter loquimur;cũ huiuſmodi nauigatio media hieme fit periculoſiſſima. Verum dato,& non cõceſſo, huius initio anni profectum Venetias (quod poſt Natale,& Epiphaniorum diem feſtum celebratum in ſua Eccleſia fieri docuit) non potuit eſſe cum Ignatio,neque Ianuario menſe, neque Februario, & vero etiam neque Martio; quoniam ponimus probabilibus ducti coniecturis, S. Ignatii appulſum ad eam vrbem ſub finem hiemis,quæ verno æquinoctio finiri ſolet, in regionibus præſertim frigidioribus, quales ſunt Venetiæ, polum Arcticum eleuatum habentes gradibus quadraginta quinque. Adde quòd illo anno dies cinerum,quem ieiunium Quadrageſimale ſequitur,in Kalendas Martias incidit:reſurrectionis vero Dominicæ dies in XVI. Aprilis. Nec quiſquã prudens exiſtimabit B. Caietanum tam ſancto tempore à ſuo cœnobio abfuiſſe: quo tempore paſtoris præſentia valde neceſſaria eſt ouili, tum propter domeſticos ipſius curę cõcreditos,tũ propter extraneos aliquot,quos minime negligebat. Si refugiat Caſtaldus ad menſem Maium, tunc plures, grauioreſque difficultates illi oriuntur. Non enim quintus anni menſis dici poteſt initium anni:& veriſimile eſt iam fuiſſe inchoatã falſam criminationem aduerſus Ignatium, qua exardeſcente non erat opportunum tempus agendi de ingreſſu ſanctæ illius Religionis. Itaq; ſi B. Caietanus Venetiis fuit anni 1536. initio, probabile eſt ante Martium rediiſſe Neapolim, vt non potuerit Ignatium videre. Probabile dixi, ſpectata prudentia gubernandi,& ſanctitate B. Caietani, qui poſtea multo ſenior, vt Aſcenſionis Dominicæ die cum ſociis ſuis in cœnobio,atque in Odeo intereſſet Neapoli,feſſus licet pridiano itinere, noluit Atellæ quieſcere, ſed nocte ipſa Neapolim excurrit: quod ipſe Caſtaldus cum Caracciolo teſtatur. Referantur huc, quæ dicam ad §. XXIII.

Caſtal. c. 8. vitę. Carac. p. 250.

§. XIV.

§. XIV. D. CASTALDVS.

„ 44 NEc vero Caietani cum Toletano Prorege
„ congreſſus Nigronium iuuat. Eſto enim
„ Parens noſter, noſtros, ſeq; dixerit Neapoli quatuor
„ integros annos manſiſſe; non inde fit non potuiſſe, vel
„ parum Neapoli diſcedere ſua munera obiturũ. Præ-
„ ſertim cum de tota familia locutus fuerit; quod in-
„ dicat illa vox, *Manſimus*, quam & Petrus Veronenſis
„ tunc temporis Neapolitanæ domus Præpoſitus pro-
„ tulit, & tamen multis poſt Caietanum menſibus ean-
„ dem ciuitatem incoluit. Non aliter de Ignatio dictum
„ eſt anno 1528. vſque ad 1535. in Galliis vacaſſe ſtu-
„ diis: cum ſæpius in varias regiones eodem tempore
„ abierit, Belgium, Angliam, finitimaſque prouincias
„ luſtrans. Accedit Caietanum anno 36. duobus menſi-
„ bus Romæ conſtitiſſe, vt comitia celebraret: quæ ta-
„ men à Neapolitana ciuitate diſtractio Thienææ aſſer-
„ tionis veritati non officit.

Ad §. 14. *Iulij reſponſio.*

45 Dixi ſuperius cum Sacchino, conſtare de Neapo- Supra §. 8. n. 24.
litana commoratione; de profectione, ſiue excurſio-
ne Veneta non conſtare; quæ ad effugium excogita-
ta videtur, cũ nulla probatione fulciatur. Meminerit
Caſtaldus ſummi Oratoris verba in M. Antonium
iactata: *Quid eſt minus, non dico Oratoris, ſed homi-* Cic. phil. 2.
*nis, quam obijcere aduerſario, quod ille ſi verbo ne-
garit, longius progredi non poſſit, qui obiecerit.* Itaq;
pernego, vt hactenus negaui, Caietanum excuriſſe
Venetias, & cum Ignatio congreſſum. Difficillimum,
mihi credat, eſt probare ſeptem illis circiter menſi-
bus, qui inter hiemis finem, & Romanam Caietani
profectionem intercurrunt, duos illos Beatos com-
poni potuiſſe; cum tam multa ex parte vtriuſque re-

pu-

Supra §. 7. nu.22. pugnent,quę omnia curſim numerata ſunt;& partim iam enucleata diligenter, partim in decurſu reſponſionis explicabuntur. Nec exemplum S. Ignatij quidquam mihi obeſt: quoniam hiſtorici noſtri nuſquam, & numquam ſcripſerunt,eius Lutetianam manſionem adeò conſtantem, & continuatam fuiſſe,vt inde numquam aliquò deceſſerit; cum ingenuè, ac diſertè tradant aliquoties aliò perrexiſſe,vt iam me dixiſſe recordor. Supra §.11. nu.37.

§. XV. D. CASTALDVS.

„ 46 SEd age iam oſtendamus Ignatium multo ante
„ Octobrem menſem Venetijs fuiſſe, vt omni-
„ no appareat,potuiſſe cum Caietano agere, ante Ca-
„ ietani diſceſſum.Scio adhuc ſub iudice eſse,quo mē-
„ ſe Ignatius Venetias appulerit. Quod omnes faten-
„ tur,hoc eſt, ipſum anno 36. ex Hiſpania redeuntem
„ Venetias excepiſſe, & vſque ad 37.retinuiſſe. Sed
„ ex ijs,quæ in eadem Ciuitate Ignatio acciderunt,nō
„ temerè colligo, ſub eiuſdem anni initium eum ad-
„ uentaſſe. Orlandinus inter alia hæc tradit. *Egit* (id Orland.l.1. hiſt.n.122.
„ eſt Ignatius) *inter alios familiariter cum Ioanne*
„ *Petro Carafa,&c.*& paulo poſt: *Ceterum priuſquā*
„ *vſu aliquo, conſuetudineque Io.Petrus mores cal-*
„ *leret Ignatij, falſis criminationibus adductus, vt*
„ *erat in his, quæ ad orthodoxam fidem pertinent,*
„ *ſeuerus,& acer inprimis cenſor, minus eius faue-*
„ *re cauſæ, in ea, quam diximus, ſuſpicionis procel-*
„ *la viſus eſt*. Hæc ille. Quod etiam Ribadeneira
„ narrat lib.2.cap.6.Sed Ioā. Petrus Carafa,vt Carac-
„ ciolus ſcribit,Menſe Octobri Venetijs diſceſſit. Igi-
„ tur ante hunc menſem ſuſpicio de Ignatij fide exorta
„ eſt:Ioan.Petri contradictio excitata; eius vitæ pro-
„ bitas examinata,ac demum Ignatius ad Carafæ con-
„ ſuetudinem admiſſus: quæ omnia paucis diebus ab-
„ ſolui nequaquam potuerunt. Præſertim cum ad Il-
luſtriſ-

„ luſtriſſimum virum Hieronymum Verallum Apo-
„ ſtolicum Nuntium cauſa delata fuerit: teſtes ſint ac-
„ cerſiti: mores Ignatij examinati, probatique;ac de-
„ mum de ijs,quæ ad fidem pertinent,ſit conquiſitum,
„ quæ non tam cito abſoluuntur, vt Nigronius fortaſſe
„ ſuadere conatur. Nec imprudens prætermitto Igna
„ tium ante huius procellæ ortum,tres probatos vi-
„ ros ſuarum virtutum odore allectos,multorum die-
„ rum exercitijs excultos ibidem Domino peperiſse,
„ ſibique ſociaſſe. Ergo eo tempore,quo B.Caietanus
„ Venetijs adeſse poterat, Ignatius Venetiis mora-
„ batur.

Ad §. 15. Iulij reſponſio.

47 Plus temporis Caſtaldo tribuo, quàm petit. Fuit S.Ignatius,vt iam me ſignificaſse recolo,Venetiis ab hieme diſcedente anni 1536. vſque ad aduentum ſociorum,qui appulerunt 8. Ianuarii 1537. Præterea cum ſociis commoratus eſt pluſquam duos menſes: quos Romam miſit ad mediam quadrageſimam eiuſdem anni,ipſe verò Venetiis reſtitit,vt omnes hiſtorici noſtri tradiderunt, ob cauſas ab Orlandino memoratas. Vbi illi Roma reuertiſsent cum facultate Summi Pontificis ſacros ordines ſuſcipiendi, præmiſso voto caſtitatis, & paupertatis coram Hieronymo Verallo Nuntio Apoſtolico, ſunt omnes initiati Sacerdotio 24.Iunii 1537. ab Epiſcopo Arbenſi.Sacerdotium ſuſceptum ſecutus eſt ſeceſsus Vicētinus in Ignatio,qui exacta æſtate, dimiſſis per Italiæ vniuerſitates ſociis binis ad fructificandum, cum Fabro, & Layne Romam profectus cæteros anteiuit,ingreſsusque Romam eſt Octobri menſe, vt memoriæ noſtræ tradidit Orlandinus: atque vt ex iis, quæ mox dicam, ipſe coniicio, exeunte Octobri; quòd non ante diem 13.eiuſdem menſis Venetiis diceſſerat. His poſitis inquiramus nunc diligenter ecquan-

Supra §.13. nu.42.
Ribad. l. 2. c.7.
Maff. lib.2. c.3.
Orlan. l. 2. nu.3.
Rib. l.2.c.7
Maff. lib.2. c.4.
Orlan. l. 2. nu.12.
Turſell.l.vitæ Xauer. c.6.
Lu.l.3.vitæ Xauer. c.5.
Orl.l.2. nu. 35.

ecquando,quoue menſe potuerint inter ſe duo Beati,de Religionis ingreſsu agere. Annus 37.non venit in diſputationem,tum quia Caietanus ſub eius finem Neapolim redierat, tum quia S.Ignatii ſocii venerāt è Gallia,quibus præſentibus, non vult Caſtaldus factam eſse illam petitionem. Coarctatur diſputatio ad ſeptem anni 36.menſes, qui ſunt interdicti inter appulſum Ignatii Venetias,& Caietani diſceſsum ad Romana comitia.

48 Si B.Caietanus excurrit Venetias in anni 35. fine, vel initio 36.vel diſceſſit ante ſacra cineralia, vt veriſimillimum diximus,& tunc Ignatius, qui venerat ſub finem hiemis,non potuit illum videre,præſertim cum neceſse illi fuerit, quamprimum inuenire hoſpitium,conducere domunculam, in qua ſic habitaret, vt commodè tractaret de rebus ſpiritualibus;exigere pecunias,quas per trapezitas illi curauerat Eliſabetha Roſella piiſſima matrona, inquirere Hiſpanos, à quibus, vt fieri ſolet,conſilio,& auxilio peregrinus Hiſpanus iuuaretur.Ad hæc, non tam cito potuit ad eius aures peruenire fama ſanctitatis B. Caietani. qui tunc cœnobij S.Nicolai non habitator erat, ſed hoſpes ad breue tempus Neapolim remigraturus. Itaque fac veniſſe Ignatium paulò ante diſceſſum Caietani; dum enumerata illa parantur, expediunturque, B. Caietanus ad celebrandum Paſchale ieiunium Neapolim iter inſtituit,vnde cura familiæ, neceſſitas conſtituendæ ſtabilis domus, qua carebant, non patiebatur abeſſe diutius. Præterea quomodo res ea geſta narratur à Caſtaldo, non fuit dierum paucorum,ſed multorum,quo capite minùs veriſimilis efficitur illa narratio, quæ tamdiu retinebat Caietanum abſentem à grege. Si detineas Caietanum vſque ad æſtatem, iam plane incredibilem reddes Venetam ipſius manſionem: ac meminiſſe debes æſtiuis Dominicis, feſtiſque diebus audiendum fuiſſe Ochinum Neapoli concionantem, vt deprehenderetur

Supra §.13 nu.43.

Maff. lib.2. a.2.

Supra §.9. nu.27.

tur

cur hæreticus: atque eo tempore auditum, vt probatum eſt ſuperius.

49 Poſtremo, Caſtaldus hoc loco demonſtrat diuturnam fuiſſe cauſam iudicialem de fide, ac probitate Ignatij; quod ego libens concedo. Verum cum indicat ea expedita, colloquiũ illud contigiſſe in cœnobio S. Nicolai, ſecurim iniicit cauſæ ſuæ. Nam per ſententiam finita eſt: hæc lata eſt xiii. Octobris anni non trigeſimi ſexti, ſed ſeptimi. Sic ad me ſcripſit Franciſcus Sacchinus, qui meo rogatu ſententiam in tabulario Romano, in quo teſtibus Ribadeneira, & Orlandino aſſeruatur, legit. Nec error eſſe poteſt in numeris, quoniam in ea abſoluitur Ignatius Sacerdos, qui non niſi anno 1537. creatus eſt, vt dixi, 24. Iunij. Nec ſi data eſſet 13. Octob. 1536. quidquam iuuaret poſitionem ipſius, quia Octobri menſe Caietanus Neapoli erat, & inde Romam, non Venetijs profectus eſt, Caracciolo teſte. Quod ſi quæras, cur tam ſero ſcripta ſit illa ſententia, reſponderim, vel quod multum requireretur temporis, vt ex Hiſpania, Galliaque ſententiæ in ijs Regnis latæ pro Ignatio perferrentur ad purgationem rei: vel quod Iudex nullas videns ſolidas accuſationes, (quia nemo accuſabat nominatim) ſed rumores inanes ſine probatione ſparſos; negligeret ferre ſententiam minimè à ſe neceſſariam exiſtimatam. Verum S. Ignatius, qui ſuam, ſuorumque innocentiam non niſi purgatam ab omni ſuſpicione, teſtatamque in Romanam Curiam venire volebat, non ante Venetijs diſceſſit, quam ſcripto ſententiam expreſſit à Nuntij Vicario, Qua obtenta confeſtim in nauiculam Romam verſus intulit pedem. Feruente accuſationis tempeſtate, ac pendente iudicio, quis credat Ignatium prudentem virum petiuiſſe Ordinis illius habitum, ac ſperauiſſe ſe receptum iri in eam familiam, in qua viuebat, & primas tenebat Carafa, tam acer, ac vehemens, vt poſtea cognitum eſt, Catholicæ fidei defenſor, hæreſum

Caracc. p. 236.

K hoſtis?

hoſtis? Caſtaldus, quem arbitror eodem zelo plenū, quo maiores ipſius, profecto non eum admiſiſſet in Ordinem calculo ſuo; neque nunc adſcribi permitteret hominem hæreſis nomine ſuſpectum, niſi de falſa calumnia, & ſuſpicione purgatum.

50 Dicet aliquis: Potuerunt inter ſe colloqui viri illi Beati antequam in Ignatium eſſet exorta procella. Reſpondeo primum, nondum eſſe repertum tempus, quo conſtet nobis ſimul ambos fuiſſe Venetiis. Deinde Ignatius inimicus otii, cupidiſſimus animarum ſaluā darum, vix Venetias attigit, cum è veſtigio cœpit facere quæſtus ſpirituales, ac ſocios adiungere ſibi; ac ſimul eodem tempore falſæ criminationes percrebuerunt. Id conſtat ex eo, quod Iacobus Hozius non prius legere voluit commentationes ab Ignatio propoſitas, quam ad Theologicam normā multis ſecum catholicorum libris comportatis, eas exegiſſet. Itaque nullum propemodum fuiſſe tempus reperitur commorationis Venetæ, quo tempore tempeſtas illa falſis criminationibus tamquam fluctibus, non concuſſiſſet Ignatium. Proinde nec tempus deſignabit Caſtaldus, quo S. Ignatius adeo ſine ſuſpicione praui dogmatis eſſet, vt & ipſe petere auderet illum Ordinē: Ordo viciſſim Ignatiū recipere auderet. Adde incredibile eſſe, rem attente conſideranti, tum Ignatiū de ſociis deſerendis, mutanda vitæ ratione, Societate inchoata diſſoluenda cogitaſſe; cum maxime ad deſtinata exequenda incumberet; nouis ſociis adſciſcendis ſodalitatem augeret; nouis lucris ſpiritualibus comparandis zelum antiquum acquirendarum Deo animarum, nunquam intermiſsū confoueret. Non modo verba, ſed ēt facta voluntatem indicant, vt iura, legeſque definiunt. Teſtes ſūt omnes noſtri ſcriptores, qui, dum ſocios opperiebatur Ignatius, tradunt eum ſibi Iacobum Hozium, geminoſque fratres Iacobum, & Stephanum de Eguia, qui omnes in Societate obierunt, adiunxiſſe.

Orlan. l. 1. nu. 119.

L. Labeo de pactis.

§. XVI.

§. XVI. D. CASTALDVS.

" 51 REſtat in hac prima controuerſia, vt Nigro-
" nio probem, meam narrationem fide haud-
" quaquam indignam eſſe, eo quòd Tuſus, aut Carac-
" ciolus, qui eam prætermiſere, ſint fide digniſſimi.
" Equidem multa Orlandino, Maffeioque, de Ignatio
" differentibus libenter credimus; quæ ſi Nigronij ra-
" tiocinatio rectè concluderet, reijcere deberemus. Sic
" enim, & mihi ratiocinari licebit. Petrus Ribadeneira
" in epiſtola ad Gaſparem Quirogam Cardinalem, &
" Toletanum antiſtitem; & in literis datis ſub anno
" 1586. ad ſui Ordinis fratres, ingenue fatetur ab anno
" xiv. ſuæ ætatis S. Ignatium ſecutum fuiſſe, à quo ſuo-
" rum itinerum comes electus, ne latum vnguem ab
" eius latere vnquam dimoueri potuit, ſiue domi con-
" tineretur Ignatius, ſiue extra domum aliquo perge-
" ret. Deinde narrat omnia huius Beati facta, dictaque
" ſcriptis mandaſſe; ea quæ ipſe viderat, audieratque;
" & quæ vel à Ludouico Gonzales probato viro, &
" Ignatio coniunctiſſimo, vel à P. Lainez primo Igna-
" tij ſocio acceperat. Hic igitur in vita ſui Fundato-
" ris lib. 5. cap. vltimo, diſputationem longiſſimam in-
" ſtituit, qua prudenter, & eleganter, vt ſolet, Ignatium
" excuſat, ſi quis forte temerario auſu eius ſpreuerit,
" improbaueritque virtutem, eo quod miracula non
" patrarit. Quod Ludouicus Granatenſis, cum ad eun-
" dem Ribadeneiram de vita Ignatij ab ipſo conſcri-
" pta ferret ſententiam, comprobauit. At non pauca
" Orlandinus, ceterique poſt Ribadeneiram attulere
" miracula. Cuius igitur fidei ſtandum? Si Ribade-
" neiræ; ergo Ignatius miracula non egit: Si Orlan-
" dini, ceterorumque nouiſſimorum; ergo fidem meam
" Nigronius nō ableget, ſoloſque Caracciolum, & Tu-
" ſum teſtes non appellet. Diſcat mihi minora crede-
" re, qui illi, ſuiſque maiora credere non recuſo. Cum

K 2 deni-

„ denique hoc mirabile non ſit,alium alio in inueſtigã-
„ dis veterum monumentis,vel diligentiorem, vel cer
„ tè fortunatiorem plerumque exiſtere. Quod mihi
„ diuino munere datum fuiſſe, non obſcurè, vt huma-
„ niſſimè, Caracciolus ipſe ſignificare dignatus eſt,
„ epiſtola ad me data ſub anno 1612.qua gratias Deo
„ refert, quòd meo labori propitius annuerit,multaq;
„ ſub ruina veterum temporum, vel ſub modio reli-
„ gioſæ humilitatis latentia, mea conquiſitione in lu-
„ cem dederit. Ita cenſuit Caracciolus,cui ſpecialiter
„ meæ reuiſendæ hiſtoriæ iniunctum eſt opus,vnaque
„ cum alijs grauiſſimis Patribus eam approbauit, non
„ falſa opinatione deceptus,ſed validiſſimis ductus ra-
„ tionibus, poſt codices exactè collatos; qui conſulto
„ interea apud nos aſſeruantur aptiori tempore pro-
„ ponendi.

Ad §. 17. Iulij reſponſio.

52 Multa mihi ſunt hoc loco dicenda,quia multa sũt à Caſtaldo dicta,quæ vel interpretatione, vel moderatione,vel confutatione indigent.In aliquibus concordamus..Ac primum conuenit inter nos, quòd nec ipſe mihi, neque illi ego fidem tribuere cogimur, in omnibus quæcumque dicuntur, tanquam alteri Pythagoræ; cuius diſcipuli quærentibus in diſputando, quare aliquid ita eſſet, reſpondere ſolebant, *ipſe dixit*: quemadmodum memoriæ poſterorum poſt M. Tullium,& Quintilianum S.Hieronymus, & Theodoretus, Ambroſius,& alij mandauerunt. Sed vterq; ab vtroque noſtrum exigit, vt credatur dicenti propoſitiones fultas probabili fundamento veritatis. Equidem,quod ad me attinet, R.D.Caſtaldo,vt viro probo, ac religioſo, qui nulla ratione de induſtria mentiri velit,fidem habere debeo, & habeo in omnibus, quibus vel manifeſta veritas non repugnat, vel ſententia probabilior non obſiſtit. In re contro-

Cic. l. 1. de nat. deor. Quint. lib. 11.c.1. S.Hierony. præf.ep. ad Gal. Theodor. l. 1.de curat. Græc. aff. S. Ambr. l. 1.off. c. 10.

uerſa inter nos hoc tempore, arbitratur conſcientia mea id, quod de S.Ignatio ſcripſit, eum ſine probabili fundamento ſcripſiſſe. Quam ob cauſam optaui magnopere, vt codices, quos aſſeruari tradit in tempus opportunius, in hac epiſtola loco, & tempore opportuniſſimo, expoſuiſſet; quorum luce veritas fortaſſe de tenebris noſtrarum dubitationum emerſiſſet.

53 Alterum, in quo conuenimus, eſt, poſſe alium alio feliciorem eſſe in hiſtoria ſcribenda, rebuſque inueniendis, vel incuria prædeceſſorum neglectis, vel obrutis vetuſtate. Quinetiam addo ipſe ſcriptorem eundem progreſſu temporis poſſe inuenire, quod antea fugerat, & locupletiorem dare ſecundam editionem, quàm dederat primam. Hinc à ſapientibus iactatur prouerbium, *Secunda cura meliores.* Fateor me in eorum eſſe numero, qui ſecundam editionem fecerunt ditiorem: ſpero in eodem fore Caſtaldum; cum ad ſecundam editionem adhibebit calamum: ijſdem adnumerandus eſt Petrus Ribadeneira, vt demonſtrabitur. Quòd autem dixerim, Caracciolum, & Tufum non meminiſſe petitionis Ignatianæ, non ideo dixi, quòd non poſſet Caſtaldus aliquid noſſe, quod illi ignorauerint: ſed quòd, cum Caſtaldus illud ſine vlla probatione dixerit, ſi eorum acceſſiſset auctoritas, facta fuiſset illa narratio probabilior: quæ ſine illorum aſsenſione, ac ſine vlla noua Caſtaldi probatione in hac epiſtola, reſtat in eo ſtatu, vt eam Societas Ieſu falſam exiſtimet. Præſertim cum à fide digno Religioſo conſanguineo Epiſcopi Tuſi, cui Epiſcópus id dixit, intellexerim, Epiſcopum ipſum valde ſolicitatum ad eam rem in ſua hiſtoria inſerendam, præcisè renuiſse, quòd falſam putaret: Caracciolum iam ſcripſiſse, quæ extant, cum hæc congreſſio duorum Beatorum inter aliquos iactari cœpit. Si enim res perſpicua, & vulgata fuiſset, vterq; ſcripſiſset. Quamobrē ratiocinatio, quam in me iaculatur, non ferit; quia diuerſa

valde

valde ratio. Aſſumit quædam in ea, quæ manifeſtò falſa ſunt, proinde ferat æquo animo, vt à me pro veritate refellantur; & feret ſanè, ſi legerit apud S.Hilarium: *Neque aliter veritas intelligi poteſt, quàm ſi falſa ea eſſe, quæ veritati obiecta ſunt, detegantur.*

S.Hilar. l. 5. de Trinit.

54 Primum quod ſumit, iudicio meo à veritate diſcrepans eſt, Ribadeneiram omnia quæcumque pertinēt ad S.Ignatium nouiſſe, quoniam ab anno xiv. ætatis ſuæ lateri S.Patris adhæſit, & omnia quæ vndecunque nouerat, mandaſſe litteris in prioribus vitis. Quòd mandauerit litteris, quæ viderat, audieratq; à viris fide dignis digna memoria, certiſſimum eſt, quoniam hoc eſt hiſtorici probi officium. Quòd omnia quæcumque audierit, euulgarit, non eſt verum; quia multa narrari audierat; quæ, quòd ſibi nondum adeò certa erant, vt vulgari mererentur à viro prudenti, atque in hac re nimis fortaſſe religioſo, ſubticuit. Atque hoc ipſe fatetur in præfatione præfixa vitæ primæ Neapoli editæ anno 1572. his verbis: *Quæ verò incertis auctoribus, aut non ſatis locupletibus dici poterant, ea ne ſcribenda quidem putauimus.* In vita verò ſecundo edita 1586. (de qua ſermo longior erit poſtea) in præfatione ad candidum lectorem, reddens rationem primæ editionis, & recenſens quæ præſtitiſſet, ait: *Alterum, ne copia rerum, quæ in tam feraci argumento multæ, magnæ, & variæ ſe offerebant, lectorem onerarem: ſed potius habito delectu; ex tot, tantiſque virtutum exemplis, quædam illuſtriora tantum excerperem, & vel ad permouendos animos ad pietatem, vel ad Societatis noſtræ curſum explicandum aptiora,* & paulo poſt: *Ex hoc certe meo conſilio factum eſt, vt nonnulla, prætermitterem, quæ incerta mihi, certa aliis videbantur, &c.* Ecce quam clarè aſſerit in prima editione, ſe non omnia dediſſe in litteras, quæ nouerat, quæque audierat.

Ribad. præfat. vitæ an. 1572.

Id. præf. vitæ an. 1586

Iam

55 Iam verò videamus,an in ſecunda editione anno 1586.omnia dixerit, quæ ſciebat. In eadem præfatione ad candidum lectorem, ſubnectit iam reſcriptis,hæc quæ ſequuntur. *Cum P.N.Claudii Aquauiuæ iuſſu, ac voluntate libellum hunc recognoſcere,& typis rurſus mandare vellem, multa mihi neceſſaria addenda iudicaui.* Enumerat ſtatim, quæ adiecerit. *Primum noua quædam,quæ poſt libellum excuſum,grauiſſimi viri,& Ignatio familiares, & ante ſocietatem conditam intimi neceſſarii, quaſi teſtes oculati,de ipſo Ignatio nobis retulerunt.* Cape lector, nouarum rerum hanc hiſtoricum habuiſſe cognitionem. Id mihi quoque contigit lecta vita Philippi Archinti primum Epiſcopi Salutiarum, poſt Archiepiſcopi Mediolani;inter quem,& S.Ignatium Romæ, magna neceſſitudo, & multa negotia interceſserunt. Inde aliquid hauſi, quod hiſtorici noſtri poſteritati non tradiderunt. Sequitur Ribadeneira: *Tum alia: quæ dubia mihi antea erant, & diligenti poſtea inquiſitione inueſtigata, certa eſſe comperi.* Obſerua hæc quondam incerta illi,& ob id omiſsa in prima vita, nunc eidem certa publico dari. Iam tertium genus additorum accipe: *Deinde etiam nonnulla dicta, factaque Ignatii adieci, quæ ad ſanctiſſimæ vitæ diſciplinam pertinent, & ad præſtantem alios gubernandi prudentiam.* Ceterum,ne in hac quidem ſecunda vita, omnia cognita ſcripſit: Hinc paulo poſt ſubdit: *Multa tamen reliqui,& preſſi, &c.* è quorum numero ſunt, quæ in tertia vita compendiaria in vulgus emiſit, de qua dicam,vbi ſermo incidet de miraculis. Quinetiam Ioan. Petrus Maffeius, poſt primam Ribadeneiræ editionem,ab Euerardo Mercuriano quarto Præpoſito Generali, iuſsus eſt ſcribere vitam eiuſdem S. Ignatii,non ideo vt ſtylum cultum,atque elegantem oſtentaret, quod in alijs ſcriptionibus præſtare potuit, (ſi mens ea fuiſset,quod non arbitror) & iam

Io. Petrus Gloſſ. vit. Phil. Arch.

præ-

præſtiterat;ſed vt adderet ea,quæ Ribadeneira omiſerat,& Euerardus digna poſterorum ſcientia putabat,quemadmodum ab Sacchino, & alijs accepi; ac video nonnulla fuiſſe vel adiecta, vel adiunctis, ſeu circumſtantijs explicatoria prodijſſe.

56 Porro familiaritas aſſidua Petri Ribad.adoleſcentis cum Ignatio,ponderata tanquam aliquid magnũ à Caſtaldo,non tanta fuit,vt omnia quamuis ſecretiſſima per eam ille reſciuerit, Non erat ſapientis ſenis,in aures adoleſcentis infundere arcana omnia pectoris,viſiones,reuelationes, miracula, & eius generis alia,quæ ne ſenibus quidem aperuit. Propterea Petrus in eadem præfatione cum debita moderatione loquitur dicens: *Propter hanc igitur diuturnam conſuetudinem,& familiaritatem, non ſolum exteriora,& aperta cum multis,verum etiam interiora, & recondita quadã Ignatij cum paucis,ex ipſo ſapè cognouimus.* Expendat lector vocem illã, *Quadam:* ex quo procliue eſt inferre,non omnia illi patefeciſſe:perinde potuit poſtea venire in cognitionem aliorum,quæ tum ignorauit,cum primam vitam ſcripſit.

57 Iam vero interrogationi armatæ dilemmate,qua Caſtaldus à me ſciſcitatur,vtri fides habenda ſit, Petro ne,qui negat Ignatium miracula patraſſe;an Orlandino,& alijs,qui affirmant: Reſpõdeo mirari me vehementiſſimè, quòd in Ribadeneiræ tam confidenter affingatur, quod adeò clarè, atq; perſpicuè falsũ eſt: quo meo reſponſo infringitur alterum cornu dilemmatis:atq; vt Scholaſticorum legem in diluendis obiectis obſeruem, pernego Petrum negare ab Ignatio patrata miracula, ſed affirmo affirmare. Multus quidem eſt Ribadeneira, tum in prima, tum in ſecũda editione vitæ, in probando ſanctitatem non eſſe miraculis przſertim publicis,& ad vulgi guſtum metiendam:quòd non minora miracula ſint,quæ occultè fiunt in animis, quàm quæ manifeſto in corporibus.Noluit præterea iactare,ac venditare miracula,

quæ

quæ illi non certiſſime conſtabant, aut quæ nondum erant legitimè comprobata. Atque hanc ipſius modeſtiam, & cautionem Ludouicus Granatenſis meritò laudauit: imitatus quoque eſt Maffeius, qui caput 14. tertij libri non inſcripſit, *De miraculis*, ſed adſcripſit hæc verba: *Mira quædam de Ignatio.* Quòd ſi virtus Ribadeneiræ calamum eius moderata eſt, cur illi obeſſe debet adeò, vt eius fides, atque hiſtoriæ ab eo ſcriptæ veritas in dubium reuocetur? contra omnia iura eſt, vt quis ex benefactis trahatur in periculum; atq; ex officio ſuo referat damnum; & vnde præmium merito expectabat, inde repetat diſpendium. ita definiunt Imperatores in iure ciuili, & in canonico Pontifices. Quapropter ſuſcipiam hoc loco ſodalis, vel potius Patris mei defenſionem ardentius, quàm ſi me defendam: monitus à vetere Poeta:

L. ne ex liberalit. De re iudicata. L. Si ſeruus §.quod verò de furtis c.ſanè dilectò de renunciat.

Omnes bonos, bonaſq; accurare addecet,
Suſpicionem, & culpam vt ab ſe ſegregent.

Plaut. in Trinum.

Item à S. Baſilio, quem pluris facio: *Ad criminationes nequaquam ſilere oportet; non vt nos contradicendo vindicemus, ſed ne mendacium curſu proſpero progredi, deceptoſque in damno hærere permittamus.*

S. Baſil. ep. 63. ad cler. Neocæſ.

58 Vt igitur cognoſcantur vera eſſe, quæ dico, non negatã Ignatio ab Ribaderia miraculorum effectionem: neue hæc opinio Caſtaldi (criminationem nullo modo dicam) quem in legendo Ribadeneira oculus fefelliſſe videtur, hæreat in lectorib. ipſius epiſtolæ, illos hortor, vt attentè legant caput vltimum primæ vitæ; ac primum illa verba pag. 208. *Sed dicat aliquis, ſi hæc vera ſunt, vt profectò ſunt, quid cauſa eſt, quamobrem illius ſanctitas minus eſt teſtata miraculis, & vt multorum ſanctorum vita ſignis declarata, virtutumque operationibus eſt inſignita?* His auctor loquitur per proſopopeiã, & ſub aliena perſona, non ex propria ſententia id ſciſcitatur.

Ribad. l. 5. vitę c. vlt. 1572.

Deinde conſiderandæ ſunt illæ duæ voces, *Minus teſtata*; quæ non negãt omnia miracula, ſed multitudinem miraculorum. Tum interrogatio eſt de ſignis, quæ grandia illa miracula deſignant, quæ faciebant Apoſtoli, dicta quoq; prodigia; cuiuſmodi erant excitationes mortuorum, ſanationes repentinæ cæcorum, & claudorum toto ſpectante populo, quibus vulgus exiſtimat contineri menſuram ſanctitatis. Paulò poſt, p. 209. hæc habet: *Mihi vero tantũ abeſt, vt ad vitam Ignatij illuſtrandam, miracula deeſſe videantur, vt multa, eaque præſtantiſſima iudicem immedia luce verſari*. His dictis recenſet, quæ ſibi miracula, nõ videantur imperitæ plebis, ſed prudentum iudicio. Non longe à fine capitis curſim recenſet miracula, etiam ad vulgi opinionem, narrata in hiſtoriæ decurſu. *Itaque*, inquit, *quæ narrata à nobis ſupra ſunt, quamquam ſine miraculo fieri multa non potuerunt, vt tot dierum ieiunatio, viribus nihil omnino deſtitutis: octo dierum raptus, & à ſenſibus deſtitutio: tot, tantaque rerum diuinarum illuſtrationes: P. Simonis periculosè laborantis ſanatio, & ſanctitatis futuræ prædictio: Dæmonis expulſio, naturæ viam, modumque exuperãs*, &c. ſubijcit quoque ſanitates multis patribus reſtitutas, multaſque prædictiones rerum futurarum; quas fuiſſe veras probauit euentus. Eadem omnino verba ſcripta leguntur in ſecunda editione anni 1586. pag. mihi 335. 337. 344. in qua ſanitates, & prædictiones, quòd eas ſuis locis narraſſet, in compendium redegit, ne de integro cum lectoris moleſtia repeteret. Nec dubito, ſi totum caput legiſſet Caſtaldus, quin aliter de miraculorum effectione ſenſiſſet, atque ſcripſiſſet.

L. inciuile. ff. de legib. Quam ob cauſam iure cautum eſt, vt antequam iudicetur, aut reſpondeatur, lex tota perſpiciatur, & non tantum vna aliqua particula legatur. Equidem eo

Infra §. 30. n. 105. maiori admiratione afficior, videns negatam Ribadeneiræ cognitionem miraculorum ab Ignatio Dei

gra-

gratia factorum, quo clarius ipſe Caſtaldus in hac epiſtola ſcribit,omnes reuelationes S.Ignatio factas, & enumeratas à Franciſco Ribera noſtro (vbi differit de reuelationibus S. Thereſiæ) fuiſſe omnes exſcriptas ex Ribadeneira. Vtrum autem reuelationes ſint ordinis naturæ, an ſupra naturam, definiat ipſe Caſtaldus, qui Theologus eſt. Non effugerunt hæc miracula Ignatio tributa, oculum Simonis Lithi Miſeni Caluiniani hæretici acutum, atq; apertum ad criminandum S.Ignatium,& Ribadeneiram, eius vitæ ſcriptorem, ipſamque vitam;quam ter, quaterue oppugnauit iuſtis editis voluminibus:Hic in prima inuectiua (vt refert Iacob. Greteſerus noſter, qui quater eam propugnauit, integris item libris, ſilentiumque tandem impoſuit) dixit inter alia, viginti circiter ab hinc annis,caput [illegible]onum libri ſecundi,eſſe *plenum miraculorum*.Et in tertia inuectiua,non negauit facta, ſed irriſit vt falſa. Alius hæreticus ſine nomine, in epiſtola ſeptima Ieſuitica, qua certiſſima mendacia continentur, vt idem Gretſerus refert, vt cetera omnia Catholicorum miracula ſubſannat, ſic nominatim hæc à Ribadeneira narrata:atq;ita exorditur: *Miracula quædam Ignatij ex Ribadeneira,& Maffeio enumeremus*. & poſtmodum enumerat nouem,& ſingillatim multis blaſphemijs hæreticorum more, ac lingua proſcindit: cuius audaciam retudit idem Gretſerus anno 1600. Hic refellens calumnias iteratas illius Simonis Lithi,in ſecũda apologia,edita in Germania,ann.1601.& à me Genuæ, ac Mediolani lecta, per occaſionem ab hæretico datam recenſet ex ipſa Ribadeneiræ vita, nec non ex tabula æneis typis depicta, opera eiuſdem Petri Ribadeneiræ, miracula 29. per S. Ignatium viuum patrata. Placet referre verbis ipſius Iacobi, in gratiam eorum, qui ſecundam eius apologiam non habent ad manum.

Fran. Rib. tr.de reuel. B. Tereſ. c. 1.

Iac. Gretſ. apol. 1. l.2 c.3.

Id. Apol. aduerſ. Liſmaum. c.10.

Id. Apol.2. aduerſus Lithum. l. 5. ad fin.

„ 1.Grauiter ægrotanti, S.Petrus apparens ſanitatem
„ reddit. 2. Septem diebus in perpetua extaſi perſi-

 ſtit:

„ ſtit:ſæpè inter orãdũ à ſenſibus abſtrahitur. 3. Maxi-
„ marũ rerũ ſcientia mométo pænè téporis diuinitus
„ ei infunditur. 4. Aliquoties à terra ſublimis miro
„ ſplendore radiat: Matre cum puero Ieſu aduenien-
„ te, caſtitatis dono ornatur. 5. Senator Venetus cæ-
„ leſti iuſſu admonitus, in publico cubantem noctu
„ conquirit, & in domum ſuam adducit. 6. Quendam
„ qui ſe præ deſperatione ſuſpenderat, ad dolendum
„ de peccatis ſuſcitat. 7. Mulierem arido à multis an-
„ nis brachio, ipſius abluentem pannos ſanat: ab alte-
„ ra dœmonum ſpectra fugat. 8. Morbo caduco à mul-
„ tis annis laborantem ſuo contactu ſanat. 9. Diutur-
„ nam à fœmina tabem precibus abigit. 10. Moribun-
„ dos à morte reuocat. 11. Multos energumenos à dæ-
„ monibus; ægros ab in incurabilibus morbis liberat.
„ 12. Dum febre quotidiana laborans, ſæpè in campo
„ concionatur, eius verba trecentos paſſus diſtinctè
„ audiuntur. 13. Multa futura prædicit, multa occul-
„ ta, & abſentia diuinitus cognoſcit. 14. Obſcurum
„ eius ægrotãtis cubiculum diuinus ſplendor illuſtrat.
„ 15. à Deo Patre commendatum cum ſocijs, Ieſus in
„ tutelam recipit. 16. Animam B. Hozij luce clariſſi-
„ ma circumfuſa, cælum intrantem videt. 17. Iudæum
„ obſtinato animo Chriſtiana ſacra reſpuentem, tri-
„ bus tantum verbis repente conuertit. 18. In SS. Eu-
„ chariſtia Ieſum aliquoties videt; cæleſtes SS. Choros
„ intuetur. 19. Eius facies diuino lumine ſplendens, ſæ-
„ pè à diuerſis cernitur. 20. Cæleſtes ſæpenumero vo-
„ ces ſacrificans audit: multa de S. Trinitatis myſterio,
„ Deo reuelante cognoſcit. 21. Orans, ſacrificans, iter
„ faciens, grauibus de rebus diſſerens Chriſtum, ac
„ B. Virginem ſæpiſſimè videt. 22. Dæmonem ad ſe
„ tentandum venientem frequenter baculo per contẽ-
„ ptum abigit. 23. Suæ ſplẽdore faciei grauiter ægro-
„ tantem ſanat, & cubiculum obſcurum illuſtrat. 24.
„ Dæmones ſæpè Laureti apparentes, poſt multa re-
„ media fruſtra ab alijs ſuſcepta, per epiſtolam fugat.

25.

„ 25. Quidam incendium illi per iniuriam impreca-
„ tus,ſubito ipſe incendio extinguitur. Duorum mor-
„ tem ei intentantium, vnus repente obrigeſcit, alter
„ diuina voce terretur. 26. Multis ſe poſt mortem ſæ-
„ pè oſtendit, eodemque, quo obijt temporis momen-
„ to,magna collucens gloria apparet. 27.Corpus illius
„ effoſſum multis luminibus fulget.Cæleſtis harmoniæ
„ concentus ſæpè audiuntur. 28. Multas in partu à vi-
„ tæ diſcrimine;multos à peſtilentia,& grauibus mor-
„ bis, tentationibuſque eripit. 29. Dæmoniacos libe-
„ rat: cæcis viſum, ſurdis auditum, moribundis ſalu-
„ tem reddit.

59 Quod autem ego ſcripſi in Aſceticis Caſtaldum falſa opinione deceptum, proteſtor id ſine vlla contumelia, vel iniuria dictum. Quamuis enim decipere de induſtria computetur in ſceleribus: tamen decipi,ſi diligētia præſcripta à recta ratione adhibeatur, non eſt culpa voluntatis,ſed error intellectus ſine noxa,qui in humanis miſerijs numeratur.*Opinione fieri poteſt, vt mentiamur*,ait Ariſtoteles: & S. Thomas cōmuniter probatus, eijcit opinionē à ſocietate virtutū intellectus,quia per eā poſſumus falſum opinari. Quamobrem idem rectè definit opinionem falsā, eſſe defectiuam operationem intellectus, tamquam monſtroſum partum, interdum ex defectu alicuius principij cognoſcendi, ſæpiſſimè ex indebita ratiocinatione. Hinc non malè M.Tullius, opinationem, (quam ab opinione non puto differre, niſi vt actum ab habitu) ſcripſit eſſe,*iudicare ſe ſcire quod neſciat.* Cum autem Caſtaldus id ſe opinaretur ſcire,ac verū eſſe,quod poſtea falſum eſſe deprehenditur, non poteſt illi vitio verti, ſed errori, ſiue opinioni erranti, ſeu falſę,quam illi domeſticus aliquis rumor impreſſit. Prudenter Sacchinus noſter, ſcripto Ioannis Polanci munitus, & adiutus, probabiliſſima coniectura peruenit ad fontem erroris, ratus eam opinionem exortam ex colloquijs cum Carafa collatis familia-

Ar.l.6. eth. c.3.
S.Th.1.2.q.57.art.2.ad 3.
Id.de malo q.16.ar.6.
Cic. Tuſ.4.

riter

riter, atque ex aliqua diſſenſione, quæ ſine odio intercesſit, vt inter amicos euenire docet S. Auguſtinus.
S. Aug. l. 4. confeſſ. c. 8. Huiuſmodi potuit eſſe diſputatio de vtriuſque Ordinis perfectione, ac de vtroque coniungendo, quæ diu manſit, vt refert idem Sacchinus. Cuius dictum confirmare placet teſtimonio ſæpè memorati Ribadeneiræ teſtis auriti; qui anno 1610. ad me ſcripſit epiſtolam die 20. Nouembris datam (quam paucis ante menſibus Romam miſi, vt in archiuo aſſeruaretur, ob emergentes neceſſitates) in qua hæc ſunt verba ex Italico idiomate conuerſa:
Pet. Ribad. in ep. 1610. ad. Iul. Nig. *Menſe Aprilis anni 1545. P. Iacobus Laynez Venetijs Romam reuerſus, me præſente, propoſuit S. P. Noſtro Ignatio, nomine grauiorum Patrum Theatinorum, qui Venetijs morabantur, vt reciperet ipſorum Ordinem in ſocietatem, & ex duobus corporibus vnum efficeret ad gloriam Dei &c. S. Pater, vbi rationes quaſdam attuliſſet, reſpondit iudicare ſe, maius Domini ſeruitiũ eſſe, vt vtraque Religio perſeueraret in eo inſtituto, quod ille cuique dedit.* Itaque cum Caſtaldus illud Beatorũ colloquiũ non accepiſſet à fide dignis, qui interfuerint, vel proximi fuerint illis primis, ſed ex fama, quæ manauit ad poſteros incerto auctore, cauſa fuit illi falſæ opinionis. Etenim eiuſmodi fama, (quæ à Quintiliano definitur, *Rumor incerto auctore;* & in iure ciuili dicitur, *Falſus rumor*, & *Vana populi vox*) ſi non ſit ſcripto aliquo conſtituta, non ſolum in via vires, & opes acquirit, vt flumen, (quẽadmodum Poetæ cecinerunt) ſed etiam veritatem miris modis adulterat, & corrumpit. Hinc S. Bonauentura: *Falſitas frequentiſſime rumoribus ineſt.* & Tertullianus reddens rationem, cur Virgilius *Fama malum* dixerit: *An quia plurimum mendax? quæ ne tunc quidem, cum aliquid veri affert, ſine mendacij vitio eſt, detrahens, adijciens, demutans de veritate.* Expertus recordabitur Caſtald. quæ optando dicuntur, enuntiari, vt facta per eum, qui rem minus fideli-

Virg. l. 4. Aen. Ouid. l. 3. de arte am. S. Bon. p. 1. Spec. par. 5. c. 5. Tert. apol. c. 17.

ter

ter auribus exceperit ; proinde interrogationes,pro enunciationibus : dubitationes, pro definitionibus : conſultationes,pro decretis vulgantur. Itaque iure Tertullianus poſt illa, ſapienti eſt auctor, ne famæ, quæ nomen incerti eſt, credat.

§. XVII. D. CASTALDVS.

„ 60 QVid autem potuerit Ignatii animum incli-
„ nare ad noſtri Ordinis inſtitutum ſuſpiciē-
„ dum,& ſuſcipiendum,omnino non conſtat, fortaſſe
„ tamen hæc, quæ ſubnectam prudentiſſimum virum
„ commoda mouerunt.

Ad §.17. Iulÿ reſponſio.

61 Verba illa, *Omnino non conſtat*, mihi iam ſeni Grammaticorum,Logicorumque regulas obliuiſcenti faciunt hunc ſenſum : *Plane, ac prorſus incognitum eſt*. Quod ſi ſic eſt, ipſe quoque audacter omnino improbo,ac repudio,quod nobis obtruditur in verbis ſequentibus : ſin autem ex errore typographi, particula negatiua poſtpoſita eſt, & excudendũ erat;*Non omnino conſtat*, mihi videtur ſignificare, auctori rem eſſe dubiam,quia non prorſus cognita eſt : & ſi ſenſum hunc probat Caſtaldus, laudo aduerbium,*fortaſſe*,poſitum,quod vt alibi ſcripſi,prudentiam arguit, quia prudentiæ partus, teſtimonio Ariſtotelis : quam ob cauſam Elias Cretenſis mirificè commendauit S.Gregor.Nazianzenum hoc aduerbio vſum opportune. Quamquam vtrouis modo prolata, declarant auctorem diuinare potius, quam narrare, quæ ſubdit, & quoniam ingredimur grauem admodum, & inſigniter lubricam diſputationem, oportet à me locari fundamentum, quo meum reſponſum innitatur : eſt autem ſequens, quod in multis erit vſui. Formauerat Sanctus Ignatius iampridem, ab initio vſque ſuæ conuerſionis, ex illu-

Supr. §.10. n.29. Ariſt. lib.2. rhet. c. 31. Elias Cret. or.1. Nazian.n.4

illuſtrationibus mentis potiſſimum,quas Minoreſſæ diuina liberalitate habuerat, ideam quandam nouæ Religionis, quam vtiliſſimam exiſtimabat Eccleſiæ neceſſitatibus illius æui, quo prodigioſa hæreſum colluuies ſeſe efferebat in mundum, conceperatque illam ipſam formam mente;quam poſtea tum in regula Pontifici oblata, tum in conſtitutionibus à ſe ſcriptis,tum in praxi,dũ vixit,expreſſerat. Propterea ſimul de ſocijs cogitare cæpit, quos in Hiſpania, Gallia,Venetijs quæſiuit, & quoniam finem præſtituerat ſibi ſalutem animarum (præter propriam, quæ eſt neceſſitatis) Gentilium, Hæreticorum, fidelium;& cum conſequi ſe non poſſe videret,ſine ſciẽtia doctrinarum ;ideo ſe grandem natu ſtudijs penitus dedidit: & ſocios omnibus diſciplinis erudiri curauit. Inſuper eos probauit illis experimentis exercitiorum, peregrinationum,mendicationis, quæ poſtea voluit eſſe tironum probationes: exercuit illis miniſterijs ſpiritualibus, quæ in regula probanda propoſuit: aſſueſecit illi modo tum viuendi,tum gubernationis monarchico,quem in ſocietatem introduxit.Et licet in executione pependerit aliquo modo à ſocijs,quorum aſſenſus erat neceſſarius, vt hæc religio ſtabiliretur, tamen vnus Ignatius architectus fuit prototypi ſpiritualis huius ædificij ; magiſter præclari operis: ſator vitis huius fructuoſæ,quæ palmites ſuos extendit vſque ad mare: ſocii nouem adminiſtri,coadiutoreſque fuerunt.Quod autem eadem eſſet forma expreſſa in regula, conſtitutionibus, & praxi,quæ idea mente concepta,manifeſto intelligimus ex optima regula iuris conſultorum, iuxta quã Actus ſequens præcedentem intentionem declarat.

Inſt. de rer. diuiſ. §. Pauonem. l. cum qui.C. ad l. Iul.de adult. Ar.l.4.Eth. c.1. & l. 1. Rhet.c.11.

62 Hanc ideam S.Ignatius non diligebat modo, ſed etiam ardentiſſimè amabat: tum quia naturali inſtinctu noſtra opera, & inuenta, quæ ſunt ingenij partus, diligimus; vt de omnibus agentibus ſcripſit, & verè Ariſtoteles. Tum quia eam delineauerat

peni-

pẽnicillo quidem ingenij ſui, ſed coloribus à Sancto ſpiritu infuſis, qui eam pulchriorem reddebant; amabiliorem, dignioremque conſeruatu. Ex hac duplici amoris radice factum eſt, vt altiſſimè in eius animo inſederit, atque infixa fuerit adeo, vt deſtinati propoſiti tenaciſſimus euaſerit. Quin etiam in ea deliberatione perſpicue, atque expreſse diuino inſtinctu interdixerat ſibi ingreſſum in aliam quamlibet religionem: quia videbat ſub aliena poteſtate ſe non poſſe ſuam formam iuuandi proximos quaquauerſus explicare. Teſtatur id Maffeius his verbis: *Multa, ac diligenti prece, & ieiunio explorat numinis voluntatem: ac diu perplexus, in eam denique mentem ſeſe diuinitus plane ſenſit impelli, vt ſine dubitatione ſtatueret, primũ operam ſuam, qualis qualis eſſet: nequaquam intra vnius familiæ cancellos includere*. Quod intellige de familijs iam inſtitutis, vbi ſubeſſe oporteret, & ad aliorum viuere voluntatem: non de familia condenda opera ſua, cui finem ipſe præſcriberet, ſpiritum infunderet, & quoad viueret præeſſet. Quamobrem incredibile eſt, vt anno 1536. Theatinorum Ordinem vſque eo probaret, vt ſuis cogitatis, inuentis, deſtinatis, & ideæ conceptæ, atque inceptæ explicari, tam facile mutatus anteferret. Artifices qui, vt dixi, amant opera ſua, non ea deſerunt, ſed tuentur: vt omnes fere priſci Patres ad probationem diuinæ prouidentiæ docent. Non enim amantis, & ſapientis eſt res facere, & deſerere: ſufficiat è Græcis vnus Euſeb. Cæſar. *Pater omnis, atque auctor ea, quæ genuit, aut fecit, diligenter ſtudet conſeruare; quæ opprimere poſſunt expellens; quæ vtilia ſunt, ſuis acquirens.* E Latinis S. Ambroſius: *Et quis operator negligat operis ſui curam? Quis deſerat, & deſtituat, quod ipſe condendum putauit?* Itaque perſtabat vir conſtans in decretis ſuis exequendis. De quibus Cardinalis à Monte in relatione ſæpe producta, ait: *In illis conſtanter vſque ad*

Maff. l. 1. vitæ c. 16.

Euſeb. Cæſar. l. 8. de præpar. c. 5. S. Ambr. l. 1. off. c. 13.

M *opta-*

optatum finem perſeuerauit. Dicam amplius: illum ordinem non plane probabat Ignatius. Non quidem vir prudens, ac pius reijciebat, quod bonus non eſſet, cum ſciret ab apoſtolica ſede confirmatum, optimis legibus temperatum, Eccleſiæ Dei fructuoſum: ſed exiſtimabat poſſe alium excogitari Eccleſiæ catholicæ vtiliorē, ſpectata præſentis æui neceſſitate: arbitrabatur nec fini, quem ſibi præfixerat congruere; nec ſibi, ſocijſque ſpectantibus illum finem conuenire; quam ob cauſam omnes Ordines excluſerat. Vt enim optimus calceus, non eſt omniū pedibus aptus; ſic non omnis Religio, quamuis optima, eſt omnibus Chriſtianis idonea. Quapropter non omnes vnam aliquam adamant, & complectuntur, ſed hi ſolitariam, illi verſantem cum hominibus, alij aſperiorem, nonnulli mitiorem, non pauci ſtudioſam alienæ ſalutis. Id euen.iſſe videmus in ipſo Saluatore, atque eius Præcurſore: quorum neuter alterius viuendi rationem, quanquam valde diuerſam, reprehendit: neuter, relicta ſua, ſibi arripiendam illam duxit, neuter ſuam alteri præferens verbo, diſcipulos ab altero abduxit; vt obſeruat Hadrianus. Bona vtraque, ſed non vtrique ob finem ſibi propoſitum accommoda. Atque vt omnes habeant idoneam, & ſuis viribus, ac propenſionibus aptam, nec vlli deſit opportunitas, ac via conſequendæ Chriſtianæ perfectionis; diuina prouidentia voluit in Eccleſia ſua tantam multitudinem, ac varietatem religioſorum Ordinum ſplēdeſcere. De qua S. Bernardus, & Petrus Bleſenſis illi ætate fere æqualis, putant prophetice ſcriptum à Dauid: *Adſtitit Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circumdata varietate.* Hinc illa eiuſdem Bernardi ad Gulielmum Abbatem præclara, cum de hac diuerſitate Ordinum ageret, qui in vnam charitatem conueniunt, & vt dicebat Bleſenſis, harmoniā efficiunt, vt in cithara multitudo, varietasque chordarum. *Quid ergo? Ciſtercienſis ſum: damno igitur*

Hadr. Hadrian. l de diu. inſpir. c.7.

S. Ber. apol. ad Guiliel. Abb. Petr. Bleſ. ep. 97. & in inuectiua, Pſ. 44. 10.

tur Cluniacenſes? abſit ;ſed diligo ,ſed prædico , & magnifico. Cur igitur , inquis , illum non tenes , ſi ſic laudas ? Audi propter hoc , quod Apoſtolus ait, 1.Cor.7.24
Vnuſquiſque in ea vocatione , in qua vocatus eſt, permaneat. Quod ſi quæris, cur & à principio non elegerim , ſi talem ſciebam ? reſpondeo propter id, quod rurſus ait Apoſtolus ; Omnia mihi licent , 1.Cor.6.12.
ſed non omnia expediunt. Non *quod ſcilicet Ordo* 1.Cor.10.
ſanctus, & iuſtus non ſit , ſed quia ego carnalis erã 22.
venundatus ſub peccato , & talem animæ meæ languorem ſentiebam , cui fortior . eſſet potio neceſſaria : & diuerſis morbis diuerſa conueniunt medicamenta,&c. Exempla ſubijcit à medicina, in qua, qui quartana febri laborant , alijs cibis , & medicamentis vti iubentur,quam qui tertiana , *Denique*, inquit. *ſi requiratur etiam à me,cur omnes Ordines laudem , omnes non teneo : Laudo enim omnes , & diligo,vbicumque piè, & iuſtè viuitur in Eccleſia. Vnum opere teneo;ceteros charitate .* Idem fere dicturus erat S.Ignatius anno 1536. ſi eiuſmodi fuiſſet interrogationibus prouocatus: Non eligo Theatinorum Ordinem Sanctum , & obſeruantem, quoniã à Deo ſentio me vocatum ad proximorum ſalutem, omnibus modis procurandam: & video neceſſitatibus Eccleſiæ præſentibus ,Ordinem à me cogitatione conformatum,& inchoatum fore vtiliorem. Quid quod Ignatius obſeruauerat aliquid in Ordine Theatinorum,quod non probaret? Innuit Ioan.Polancus, referente Sacchino,vbi ſermo eſt de congreſſu Caraffæ,& Ignatij,ſed ego aliunde habeo,veritum Ignatiũ, ne ille Ordo diu duraturus eſſet, niſi rationem viuẽdi mutaſſet , deſcendens de monte ſolitudinis. Inter Ignatij ſapienter dicta refertur à Ribadeneira hoc Ribad.l.5.
ad verbum : *Quæ Religiones nullis proprijs reditibus,ſed quotidianis eleemoſinis viuunt eas dicebat,* c.10.
neque perpetuas , neque in ſuo inſtituto permanentes eſſe poſſe , niſi aut vita aſperitate , aut inſigni

aliqua vtilitate, hominum beneuolentiam in ſe allicerent,& benignitatem excitarent. Iſtæ enim duæ res,hominum animos plurimum commouent, & vel admiratione,vel fructu ad liberaliter tribuendum inuitant. Equidem ab Ribadeneira per litteras ſum percontatus, num hunc ſuum ſenſum Ignatius patefeciſſet Carafæ Cardinali, vt ferebatur. Reſpondit ille in epiſtola, quam ſuperius commemoraui, per hæc verba: *B. Pater noſter non dixit, neque ſcripſit illam ſententiam, quam refero, Cardinali Carafæ, ſed vni è noſtris Patribus, loquens de ſolitudine Patrum Theatinorum,ſignificans non duraturam Religionem, niſi mutarent modum viuendi, & proximorum vtilitatem procurarent, vt poſtea fecerunt.* Hæc ille: vnde inferas, nullam habere potuiſſe propenſionem ad Ordinem Theatinorum Patrum Ignatium, qui exiſtimabat eam Religionem, niſi ſtatum mutaret,eam duraturam.

Supr. §. 16. n. 59.

§. XVIII. D. CASTALDVS.

» 63 FVlgebat ea tempeſtate noſtra Religio legum
» nouitate, inſignium virorum virtute, ſancti-
» tatis nota ſpectabilis. Templi nitor, ſolitudinis a-
» mor,paupertatis ſtudium,cultus diuini puritas Ve-
» netorum animos adeo noſtris deuinxerant, vt eorũ,
» & præcipuè Ioan. Petri Carafæ conſilio, grauiora
» animarum negotia diſponerentur. Noſtrum igitur
» probitatem propius cum olfeciſſet Ignatius,nec ea
» ambitionis face vreretur,vt vellet nouæ prolis parẽs
» appellari,potuit facilè in illam mentem incidere, vt
» noſtris legibus adſtrictus Deo dicaretur.

Ad §. 18. Iulÿ reſponſio.

64 Sex inuitamenta numerantur hic à Caſtaldo, quibus putat Ignatium allici potuiſſe ad Ordinem ſuũ

Ego

Ego contra certum habeo, ſanctas enumeratas ille-cebras viribus caruiſſe, quibus conſtantiſſimum virum de vitæ ſuſceptæ, atque initæ propoſito, gra-duque dimouerent. Prolectare alios potuerunt, ac traxerunt, quos non aliò vocabat Deus: at Ignatio ne quidquam eblandiebantur, quòd hic crederet, ac certo ſciret, ſe habere quædam retinacula illis inuitamentis paria, quædam ornamenta diuerſa, ſeu contraria; quædam denique, quæ ipſe rebatur eſſe illo tempore vtiliora Eccleſiæ miniſteria, iam manuteneret, illi carerent. Inuitiſsimus trahor in hanc diſputationem, in qua vitari non omnino poteſt aliqua comparatio, quæ ſolet eſſe odioſa, ſed cogor à Caſtaldo, qui propoſitis his ſex inuitamentis, me propemodum laceſſiuit, vt ea diſcuterem ſingillatim. Primo loco ponitur *fulgor Religionis nouæ*. Fateor eiuſmodi fuiſſe, qui capere, atque illuminare poſſet multorum oculos, in tenebris vitæ ſæcularis, quemadmodum fecit, inuitans, & introducens in portum ſolitariæ illius, ſanctæque vitæ non paucos mortales, in hoc mundi naufragijs infami ſalo fluctuātes, tamquam Pharus quædam tūc Venetijs, ac Neapoli collucens At non negabit Caſtaldus fulgorem illum parum longe, lateque tum fuiſſe diffuſum, cum è duobus tantum cœnobijs, & paucis ſodalibus, emicabat: non parem extitiſſe huic ſplendori, quo nunc in Italia, numero ſodalium, & cœnobiorum, nobilitate generis, ſtudiis litterarum, eloquentia ſacra, probitate vitæ, ac multitudine Epiſcoporum quaqua verſus aucta clareſcit. Plus erat, mihi credat, ille ſplendor in receſſu, quam in fronte: plus Angelis, quam hominibus apparebat. Itaque parum, aut nihil permouere poterat Ignatium aduenam in rebus Venetis hoſpitem, ſua negotia curantem, incurioſum in alienis, & qui ferebat in mente Ordinem, quem prouidebat iam iam per totum Orbem diffundendum; & fore breue tempus, in quo pro prædicatione Euā-

gelij

gelij,confeſsione fidei, defenſione Catholicæ Religionis in quattuor mundi extremitatibus profuſo ſanguine purpuraſceret.

65 Secundum inuitamentum numeratur, *Nouitas legum.* Non equidem video magnam nouitatem in eorum conſtitutionibus, quas multis poſt annis, ſub Clemente VIII. Pontifice typis dederunt,& accuratè legi. Simillimæ videntur aliarum Religionum regulis. Tria, quatuorue Caſtaldus obijciet menti meæ,quæ nouitatem illi habere videantur. Primum eſt coniunctio ſtatus monachorum, & cleri ſæcularis;de quo multa Epiſcopus Tuſus. At S.Bonauentura ſcripſit à S.Franciſco in Ordine Minorum tria fuiſſe illigata. *Chriſti virtutum imitationem, contemplationem aſſiduam, & lucrum animarum*: hoc eſt vitam eremeticam, cœnobiticam, & clericalem. Nec arbitror alios Ordines, qui cum S. Franciſco apparuerunt,& mendicantes dicuntur, permiſſuros, vt illis hæc duplex laus denegetur, quoniam eos videmus ſtrenuè officia monachorum in choro, & extra exercere; ac miniſteria clericorum in concionibus, & adminiſtratione ſacramentorum explere. Itaque Ignatio res noua non erat, qui meditans nouam Religionem,veterum conſtitutiones excuſſerat: & inſuper delineauerat Ordinem, qui clericatũ cum ſtatu regulari,& clauſtrali coniungeret, vt ex euentu cognitum eſt; plura clericatus officia, & munia complexus,quam Ordo Theatinorum. Secundo loco ſuggeret fortaſſe Caſtaldus paupertatem, quæ nec in particulari quidquam poſſideat; nec in communi. Verum in eodem Ordine Minorum,in cuius aliquot Congregationibus vigebat obſeruantia regulæ integræ S.Franciſci, paupertas hæc cernebatur cum hoc auctario, quòd Ordo Minorum capax redituum,bonorumque ſtabilium poſſidendorum non eſt, tum ex regula, tum ex declaratione Clementis V. Papæ, & aliorum Pontificum,vt propterea dicatur à Bartolo,

Tuſus c. 1. hiſt.
S Bonau in reg. S. Frã. q.3.

Clem. exiui. de verb. ſignif.
Extrau. Quia quorundam. eod.

&

& alijs Doctoribus communiter, eſſe in faſtigio paupertatis, & mendicitatis. Ordo Clericorum Regularium eſt huius poſſeſſionis capax, vt ipſe Caſtal. confitetur, & in conſtitutionibus ipſorum eſt manifeſtũ: nec puto in hac re ab antiqua, & primæua paupertate receſſiſſe. Neq; hac paupertate allici poterat Ignatius, tũ quia noua illi non erat quam videbat, & ſtrictiorẽ in Frãciſcana familia; tũ quia ipſe in domibus profeſſis, quæ ſunt capita Societatis, formauerat animo ſeueriorẽ paupertatem, Minoritanæ ſimillimã, vt paulò poſt demonſtrabitur. Tertia nouitas videbitur Caſtaldo, viuere tantũ ex oblatis, non ex mendicato. Verum hæc Ignatium mouere non potuit, vt dicam poſtea, cum de ea re ſermo iterabitur.

Bart. l. 1. minoric. d. 1. cap. 1. Caſtal. c. 4. vitæ B. Caiet.

Infra §. 18. n. 71.

Infra §. 20. n. 76.

66 Quarta nouitas proponetur fortaſſe à Caſtaldo, Habitus clericalis retentio, cuius eſt mentio in diplomate inſtitutionis huius Ordinis: quamq; tanti æſtimat, vt in vita Pauli IV. bis dicat, Societatem noſtrã in habitu clericali eſſe imitatam illorum Ordinem. Non potuit illicere Ignatium ea res, tum quia ſciebat verum eſſe vulgare dictum à Clemente III. *Habitus non facit monachum*: tum quia in ſua Religione conſtituenda nullam præuidebat fore difficultatem in habitu clericali retinendo; quòd nullo iure vetetur: at quidquid non prohibetur licitum eſt ex iure. Hanc ob cauſam numquam dubitauit de hac re, numquam eam in conſultationem induxit, nullum verbũ de ea fecit in regula Pontifici oblata, vt probaretur. Et quod attinet ad imitationem, niſi Caſtald. probet, non mihi perſuadebit: quia rationes habeo non credendi. Primum Ignatius non erat ignarus id fieri poſſe, vt dictum eſt. Deinde cum Pariſijs mente delineabat, & ponebat fundamenta ſuæ Religionis comparandis ſocijs, cognitionem inſtituti Clericorum regularium habebat nullam. Nam vix ea nata erat, & trima coacta eſt ſe Venetias recipere, vbi ſolummodo domicilium habebat, cum Ignatius Lutetiæ

Clem. VII. in confirm. Ord. Theatinor. Caſtald. in vita Paul. IV. c. 17. C. porrectũ. de regular. &c.

Gloſ. cap. peruenit ad nos d. 93.

ſuam

Carac. pag. 221. 223. ſuã ſocietatẽ inchoabat. Quod ſi verũ eſt, quod B. Caietanus ad Carafam ſcribit è domo Neapolitana, referente Caracciolo, an. 1533. In ea vrbe vix de nomine, aut ne vix quidem, noui Ordinis inſtitutum fuiſſe cognitum: Neapolitanis ciuibus Patres illos vix de vocabulo eſſe notos, qui tamen prope aberant Venetijs: quid iudicandum eſt de Lutetia, quæ tantum abeſt ab Italia, & Venetijs? Tertio videmus ſæculo XIII. Chriſtia. Religionis, Deum compluribus ſeruis ſuis Dominico, Frãciſco, & alijs, inſpiraſſe nouam rationẽ Religionum, in quibus, vt dixi, coniungerent officia clericorum, cum habitu, & profeſſione monachorum, euocando quodammodo monachos à ſolitaria vita in auxilium Epiſcoporum, & cleri ad ſalutẽ animarum. Pariter Deus præterito ſæculo XVI. excitauit alios complures ſeruos ſuos, qui diuino inſtinctu ad obſtruenda hæreticorum ora maledica, nouas Religiones inſtituerent retento habitu clericorũ; cuiuſmodi octo numerantur in Eccleſia, & ego refero in Aſceticis. Quid quòd habitus vtriuſq; noſtrum eſt diuerſus? Nam Theatini alba tibialia geſtant: nos nigra more ceterorum clericorum. Illi togas forenſes ex materia leuiſſima ſub gutture clauſas noſtri nõ eodem modo in omnibus regionibus induti domum egrediuntur, ſed ſeſe accomodant mori clericorum honeſtorum illius regionis, ex præſcripto noſtrarum cõſtitutionum. Hic fit, vt in Germaniæ aliquot prouincijs omnes ferant togas ex panno grauiore apertas ante pectus largioribus manicis, quam in Italia. In Hiſpania omnes mantelum, ſeu pallium foris geſtent ex panno etiam æſtiuis menſibus, quod eſſe religioſioris vitæ habitum docet Card. Baron. ex facto Tertulliani, qui mutata in melius vita, de toga tranſiuit ad pallium. In regno Sinarum eo modo induuntur, quo homines litterati, ac doctores teſte oculato Nicol. Trigautio. In Italia, qui ſacerdotio ſunt initiati, pallium geſtant: Clerici vero togam ex panno ante

Iul. Nigr. in Aſcet. com. par. 3. tit. n. 20.

Conſt. p. 6. c. §. 15. cõg. cap. 27.

Card. Bar. t. 2. an. 197.

Nic. Trig. l. 2. exped. Sin. c. 5.

te pectus apertam. Atq; vt geſtationem palliorum Hiſpani primi patres tulerũt ex Hiſpania, vbi ſacerdotes honeſtè illis vtuntur: ſic togarum vſus in clericis manauit è Gallia: vbi ſtudioſi omnes ex lege Vniuerſitatis potiſſimum Pariſienſis, eo modo togati, cũ pileo quadrato, foras procedere, & ſcholas adire iubebantur. Deniquè non erat cur nouitate legum moueretur Ignat: qui ſibi in animo tot nouitates (vt ita more vulgi dicam) deſcripſerat, quas poſtmodum exprompſerat, adeo vt non in alia re vlla plus laborauerit ſocietas, quam in reddenda ratione iſtarum nouitatum ab Apoſtol. ſede probatarum: quas equidem in Aſceticis ſubinde probo ab antiquitate manaſſe, nec non aliorum ordinum ad nos imitatione deſcendere. Eiuſmodi ſunt, nomen Societatis Ieſu, tirocinium bienne, dilatio profeſſionis, tertius annus iteratæ probationis, vacatio à choro, eruditio puerorum, repudiatio dignitatum, ſpeciale votum obediẽdi Papæ ſi ad Infideles miſerit, & his ſimiles.

67 Tertium inuitamentum dicitur *Inſignium virorũ virtus, & ſanctitatis nota.* Diffiteri nec poſſum, nec volo, virtute morum, & ſanctitate vitæ claruiſſe tunc in illo Ordine 4. religioſos, qui illum fundarunt, & qui proximè ad illam S. Quadrigam acceſſerunt. Horum virorum probitatem Ant. Caracciolus, Epiſcop. Acerrarum, & ipſe Caſtald. ante oculos nobis collocarunt. ex eorum lectione vtilitatem cum voluptate cępi non vulgarem; ſentiebamque inter legendum, me ad eorum virtutes imitandas inflãmari. Solemne hoc eſt diuinæ prouidentiæ, vt religionũ auctoribus ad eas teneras plãtas ſtabiliendas adiungãtur & ſocij, & primi filij, viri perinſignes, quales nõ vident ætates ſubſequẽtes. Obſeruatio eſt hæc Vmberti quinti Magiſtri generalis in præſtantiſſimo Ordine Prædicatorum. Verum hæc ſanctitas non erat flexura Ignatium, qui non inuidebat illam Ordini ipſorum. Habebat ipſe ſocios nouem, non in ſpe, ſed in re, ſibi

Vmb. tr. 140. in reg. S. Auguſt.

obligatos, à ſe ſpiritualibus exercitijs perpurgatos, inſtructos magiſterio ſuo virtutibus, imbutos probitate, ac doctrina, cognitos à ſe penitus, & intus, & in cute, vt dicitur, exploratos; diu, multumq; probatos. Verũ tales fuiſſe, quales ego deſcribo primos ſodales Ignatij, declarant eorũ perſpecta probitas, & perſeuerans cũ parente Ignatio, in ſanctis laboribus, per totam vitam exantlatis in rebus præclare geſtis in Eccleſiæ commodum, & decus. Legantur quæ de ſingulorum ſanctitate, ac moribus religioſis tradiderunt, quæ de ſingulis ſcripſerunt hiſtorici, qui poſt vel res vniuerſæ ſocietatis, vel vitam S. Ignatij ſcripſerunt: & præterea quatuor eorum vitæ euoluantur editæ, Petri Fabri, Franciſci Xauerii iam Sancti declarati, Iacobi Laynez, & Alfonſi Salmeronis.

68 IV. inuitam. *Templi nitor, & cultus diuini puritas.* Concedo inſignem fuiſſe, & eſſe, verum ſi de templi nitore, & puritate diuini cultus extra chorum ſit ſermo, S. Ignat. non poterat induci ad amlpectendum illum Ordinem, quoniam mente tenebat in ordinem ſuum introducendã exquiſitam rerũ ſacrarum mũditiem, & templa magnifica, ornataq; altarium ornamenta pretioſa, SS. reliquiarum thecas ſerico, argento, auroque viſendas. Odæo vero adeo non mouebatur, vt illud ordinarium nollet in ſua familia: non quod non placeret plurimum, aut non laudaret in illis Religioſis, qui illud ſanctè frequentant; ſed cum intelligeret illud non pertinere ad eſſentiam Ordinis religioſi, & alios multos in regionibus Catholicis Europæ eſſe, qui per hanc ſanctã, venerandãque functionem populorum deuotioni ſatisfacerent, exiſtimauit vt experientia docuit, ſtare non poſſe cũ tam multis noſtræ Religionis miniſteriis vtilioribus directis ad ſalutem animarum, ac præcipuè cum munere docendi, & miſſionibus per oppida, & caſtella. Plura de hac repugnantia, & impoſſibilitate, vt ita dicam, chori, & noſtri Inſtituti legantur, tum apud Ri-

Ribad. l. de Soc. Inſtit. c. 4.

Ribad.l.de inſtit. Societ.qui teſtificatur ſe audiuiſſe S.Ignat. dicentẽ,ſe fuiſſe introducturum odæũ, ſi ſuã propenſionem ſecutus fuiſſet:ſed non introduxiſſe, quia didicerat à Deo, nolle Deum in eo famulatum Societatis,ſed in aliis muneribus. Tum apud Sachin. in hiſt.Societ.Alienum autem animum Ignatii à choro in Religione,quam meditabatur, colliget Caſtald. ex eo,quòd Sacchin. ſcribit, vnũ è capitib. hoc fuiſſe, de quibus Carafa,& Ignat: diſſenſerunt,quod confirmatur quoque ex iis,quæ ipſemet Caſtal. ſcripſit in vita Pauli IV.de Pontificis illius propenſione ad chorum in Societatem introducendum: quem mortuo S. Ignat.aliquatenus introduxit,& aliquantiſper dum viueret retentus eſt obedienter, vt ibid.tradidit idem Sacchin. non diutius;quia alii Pontifices anteceſſores, & ſucceſſores pugnare cũ inſtituto cognouerũt. Fr.Sacch. t. 2.hiſt.ſoc.l. 2.§.63. 64. Caſt.c.17. vitæ Pauli IV.

69 Quintum inuitament. *Solitudinis amor.* Inerat verè in illa Religione ſolitudo quædã reuerenda, rarus egreſſus, parca cum ſæcularibus conuerſatio; miniſteria,quæ foras traherent, ac diſtraherent tunc fere nulla.Nondum ex profeſſo concionibus habendis vrbes Italiæ circumibant; nondum ſe dederant quæſtibus animarum faciendis, vt nunc cum laude, ac fructu Eccleſiæ faciunt. Andr.Stella in vita venerab.viri Hieron. Æmiliani, inſtitutoris congregationis Clericorum regularium de Sommaſca, qui Venetiis in ſua conuerſatione ſpiritualem ducem elegerat Carafam, de hoc ſcribit repudiato Epiſcopatu ſeceſſiſſe in montem Pincium *ducendo vitam ſolitariam, & exemplarem, & ſtudendo diuinæ Scripturæ*. Ribaden.in epiſt. mihi ſcripta ante decennium:*Certum eſt,quod in principio non audiebãt confeſſiones, nec concionabantur, ſed operam dabant choro, & vitæ cuidam recollectæ, & exemplari.* Dydacus Payua Andradius Theologus Luſitanus,qui an.1564. ſcripſit orthodoxas explicationes aduerſus Kemnitium Caluiniſt.confundentem noſtros Ordines, dum eos Andr. Stella l. 2. vitæ Hier. Aemil. Ribad. epiſtol. ad Iul. Nigr. Payua l. 1. orthodox. explicat.

diſtingueret, inter alias differentias ponit hanc, quæ ſequitur: *Illi (Clerici regulares) ſacrarum, æternarumque rerum meditationi, atque pſalmodiæ potiſſimum vacant. Iſti verò cum aſſidua diuinorum myſteriorum contemplatione docendæ plebis, euangelij amplificandi, &c. & aliarum actionum piarum ſtudium coniungunt.* Hanc Payuæ comparationem indicauit Caſtald. in vita Pauli IV. cùm duos Cardinales loquentes cum Pio IV. inducit, eripientes Pontifici falſam opinionem de magna ſimilitudine Ordinis Theatinorum, & Societat. ob quam Pius de vnione vtriuſq; Ordinis cogitabat. Aſſeruerunt ergo Papæ plus differre inſtitutum Theatinorum à Societate Ieſu, quàm ab Ordine Minorum, aut aliorum Religioſorum. Subijciunt diſcrimina eſſe *in frequentatione diurna, nocturnaq; chori; in ieiunijs monaſticis, aduentus, & alijs multis ſimilibus; in nulla poſſeſſione redditunm quorumcumque; in conſuetudine non mendicandi, aut petendi; in remotione à ſcholis ſæcularium, & aliorum negotiorum, bonorum quidem, ſed diſtrahentium; in modo gubernandi, qui potius ad Ariſtocratiam vergit, quàm ad Monarchiã.* Quorſum hæc omnia? vt nimirum plane intelligatur diſcrimen vtriuſque Ordinis, vel Caſtaldi teſtimonio: quod diſcrimen quo maius eſt, & in pluribus rebus, eo minus eſt credibile S. Ignatium habuiſſe propenſionem ad Theatinorum Ordinem amplectẽdum: nam, vt ſupra probatum eſt, Ignatius impreſsã, & infixam in animo habebat an. 1536. formam Societatis, quam poſtea expreſſit in regula, & conſtitutionibus: hæc autem forma amorem eximium erga proximos continebat, & ſpiritum abhorrentem à ſolitudine. De priori parte Laur. Surius loquens de Ignatio; *ſingulari amore erga proximos ſuccenſus eſt Manreſæ.* De vtroque Maffeius: *In cæteris ornamentis, ac beneficijs, quæ in eum Deus plena manu congeſſit; illud equidem vel præcipuùm duxerim,*

Caſtal. cap. 17. vitæ Pauli IV.

Laur. Sur. in hiſt. an. 1540.

rim, quod in tanto perfectionis ardore, non dedit illi ſpiritum ſolitudinis, animumuè vni ſibi vacantem, ſed propagandæ fidei cupidiſſimum, ac mirè ſtudioſum diuinæ Gloriæ, ſalutisq; communis. Ecce ſpiritus Ignatij Theatinorum illius temporis ſpiritui oppoſitus adeo, vt nihil magis contrarium, ac repugnans eſſe poſſit. Et quamuis amor ſolitudinis Patrum Theatinorum, de quo præcipuus eſt hic ſermo, potiſſimum aduerſaretur zelo dilatandæ fidei, quo ardebat Ignatius, quòd is excurſiones per orbem, & alia miniſteria requireret actuoſa ſolitudini planè repugnantia: tamen alia diſcrimina, quæ à Caſtaldo, & alijs Scriptoribus recenſentur, validius probant alienum animum Ignatij ab illorum habitu ſuſcipiēdo: & in primis chori vſus, & Ariſtocratica ratio gubernandi.

70 Ob hunc ſolitudinis amorem eueniſſe arbitror vt S.Ignatius numquam præberet aures proponentibus amborum Ordinum coniunctionem: quoniam amatores ſolitudinis ſancto illi otio aſſueti, ægrè inde potuiſſent auelli, & laborioſum docendi munus, longas, ac periculoſas peregrinationes ſuſcipere, cuiuſmodi ſunt Indicæ, Æthiopicæ, Anglicanę. Fidem mihi facit Sacch. tr. de hac diſput. Sacchinus, qui ait: *Ignatius quidem ex eo tempore ſuis cœptis moram à Carafa ſemper timuit: & Carafa ſemper creditus eſt voluiſſe ex gemina hac familia vnam cōfici.* Et poſt: *Volebat Carafa noſtros Theatinis adiungi, volebat eoſdem chorum aſſumere: repugnabat Ignatius, quòd aliud in Manreſano ſeceſſu contemplatus erat, ſibiq; imitandum putabat exemplum.* Similia tradit in hiſtoria Societatis. Id. t.2 hiſt. Soc. l. 1. nu. 31. Retuli ſupra Ribadeneiræ caput epiſtolæ ad me ſcriptæ, in quo apparet præcisè negantem Patribus Supra §. 16 n. 59. Theatinis hanc coniunctionem ab Ignatio, cum iam Carafa eſſet Cardinalis. Addo nunc aliud eiuſdem epiſtolæ caput, non alienum ab hac diſputatione: in quo capite S. Ignatius oſtendit ſe magnum harum Riba. epiſt. ad Iul. Nigr.

fami-

familiarum diſcrimen cognoſcere,atq; ex eo coniunctionem improbare *Quo tempore*,inquit Petrus,*Patres Theatini non habebant Romæ domicilium, ſed tantummodo Venetijs, & Neapoli, & aliquod initium Patauij, noſter S.Pater optauit,& valdè egit, vt Romam venirent; cum ob alias cauſas,tum verò, vt melius diſcrimen inter vtramque Religionem appareret; & nos non eſſe Theatinos, vt vulgus nominabat.* His conſideratis Caſtaldus facilè intelliget non conſiſtere,quod ait in vita Pauli IV. Ieſuitas inclinaſſe animum ad hanc Ordinũ coniunctionẽ,*propter multas perſecutiones,quas in varijs mũdi partibus patiebatur ipſorum nondũ adulta ſocietas.* Ac de hoc negotio vltro,citroq; literas intercurriſſe inter Bernardinum Scottum Theatinum, & Iacobum Laynez noſtrum. Primum enim ratio à perſecutionibus ducta; friuola eſt: quia facta coniunctione, perſecutiones exinde non deſtitiſſent, ſi Societas Ieſu eſſe non deſijſſet. Immò creuiſſent, aucto numero domiciliorum. Nec perſecutiones Societatem impetebant,quòd adulta non eſſet,ſed quòd improbi probos odiſſe ſolent, præſertim cum eorum conſilijs aduerſantur; vt continenter vidimus, hodieque videmus,quo tempore confeſſione Caſtaldi adulta eſt:& tamen direptiones bonorum, exilia patitur, & martyria. Agnouit, & prædixit hæc de noſtra Societate ipſe Carafa,cum ſederet in cathedra Petri An. 1558. in luculenta illa oratione, quam habuit ad Patres Societatis in prima congregatione coactos. Hortãs enim eos ad tolerantiam exemplo Chriſti, Apoſtolorum,Prophetarum, Eccleſiæ, qui perſecutiones paſſi ſunt atrociſſimas,hæc ait, vt Sacchinus noſter refert: *Similiter vobis continget. Multi enim non recipient vos, nec doctrinam veſtram, ſed perſequenter vos, & interficient, obſequium ſe præſtare Deo arbitrantes. Perturbatiſſimum enim ſæculum hoc eſt,quo Dominus vocauit iſtam beatam Societatem.* Prima radix

Caſtald. c. 17. vitæ Pauli IV.

Sacchin. to. 2. hiſt. l. 2. n. 39.

dix

dix Dæmon eſt, qui ſemper obſtitit Societati; praui homines adminiſtri. S.Hilarius: *Omnes humanæ iniuriæ, quæ Religioſis viris inferuntur, non eoſdem habent auctores, quos habent miniſtros. Executio quidem hominum eſt, ſed diaboli inſtinctus eſt.* Hominum porrò Dæmonis ſatellitum tanta eſt rabies, vt etiam Philoſofos oderint ſuis ſtudijs occupatos, veriti ne ſint admonitores, caſtigatoreſque vitiorum, vt quærebatur olim Dio Chryſoſt. At in Religioſos acrius irrumpunt. Saluian. in rem noſtram: *Fieri aut omnino non poteſt, aut vix poteſt, vt eam rem in alio diligat, à qua ipſe diſſidet. Itaq; eos* (monachos) *non ſine cauſa oderunt, in quibus omnia ſibi æmula, atq; inimica cernebant. Illi enim viuebant iugiter in nequitia: iſti in innocentia. Illi in libidine: iſti in caſtitate. Illi in luſtris: iſti in monaſterijs. Illi propè iugiter cum Diabolo: iſti ſine ceſſatione cum Chriſto, &c.* Plura de hoc argumento leguntur in Apologia Franciſci Montani pro Societate. Deinde coniunctio hæc non ceſſiſſet in dedecus Pauli Papæ, qui fundauerat, vt veretur Caſtaldus. Nam Paulus volebat Societatem in Ordinem ſuum traſformare; hoc eſt chorum illi imponere, & maiorem fortè ſolitudinem introducere, miniſterijs aliquot actuoſis ablegatis: & quod eſt grauius ſic efficere de duobus corporibus vnum, vt Societatem in alterum Ordinem introduceret: contra verò P. Iacobus Laynez minimè rationi conſentaneum arbitrabatur, & verò etiam iniquum, vt Societas multò numeroſior tunc, & cœnobijs, & ſodalibus, atque extra Italiam per Germaniam, Hiſpaniam, vſque in Indiam diſſeminata, & propagata, in longe minorem familiam intruſa coanguſtaretur, Id ſi eueniſſet, honori fuiſſet & ordini, & Pontifici fundatori. Quinquaginta, & amplius ſunt anni, cum ego adoleſcens initio religioſæ huius vitæ à ſenioribos accepi, hoc à Pontifice fuiſſe tentatum, atq; à P. Laynez ſumma conſtantia pariter, & humilita-

S. Hilar. in Pſal. 128.

Dio Chryſ. orat. 72.

Saluian. l. 8. de Prou.

Fr. Mont a. c. 62. apol.

litate repugnatum, illa potiſſimum ratione obiectâ; quòd Societas nouam formam induens deſtrueretur, ac deſineret eſſe illa cohors, quæ fuerat contra hæreſes, hoſteſque fidei potiſſimum inſtructa. Denique videat Caſtaldus quomodo teſtes productos eludat, qui vel rebus ipſis interfuerunt, vt Ribadeneira; vel memoriam noſtræ antiquitatis euoluerũt omnem in archiuo, vt Sacchinus; vel ab ijs, qui interfuerunt tractationi rei, acceperunt, vt ego,

71 Sextum inuitamentum dicitur, *Paupertatis ſtudium.* Laudabilis erat Paupertas Ordinis huius in illis initiis, quemadmodum etiam hoc tempore poſt annos fermè 100. quam nihil eſſe immutatam puto, Sic eam in conſtitutionibus ſuis definiunt: *Etſi neq; per profeſſionem, neque per Sac. Canones prohibemur annuos reditus in communi poſſidere: per Concil. autem Tridentinum id nobis ſit conceſſum: nihilominus (voluntariè tamen, vt nullo vnquã vinculo aſtringamur) ab illis abſtinemus, quo à ſecularibus negotijs liberiores paupertatem Chriſti Domini, Apoſtolorum, & multitudinis illorum, quibus cor vnum, & animam vnam fuiſſe legimus, imitemur.* Ex his manifeſtum eſt, poſſidere immobilia, & reditus poſſe, ſi velint; nec fauori Concilij renunciaſſe: nec eſſe Religionem mendicantem, vt obſeruat Em. Roderic.) propriè ſumptam, iuxta Sac. Canones, qui requirunt ex communi ſententia Doctorum duo. Alterum eſt, vt vel regula, vel conſtitutione prohibeatur, etiam in communi poſſidere reditus, aut poſſeſſiones pro victu neceſſario. Alterum eſt, ne quærat victũ per publicum quæſtum. Vtrique neceſſario capiti contrarias conſtitutiones habent. Verum hoc illicio S. Ignatius capi veriſimiliter non poterat, qui in inchoata Societate mente delineauerat paupertatem valde diuerſam à commemorata Patrum Theatinorum; ſacris Canonibus congruentem, ac proinde arctiorem, ita vt Societas in Reli-

Cõſt. cler. regul. p. 2. c. 1.

Roder. t. 1. quæſt. regu. q. 3. art. 14. c. vn. de relig. dom. l. 6

gionem conformata futura eſſet verè,ac propriè mẽdicans.Colligitur ea delineatio,tum ex voto qualicumque paupertatis emiſſo Lutetiæ; ac repetito ante ſacrorum Ordinum ſuſceptionem: tum ex ea paupertate,quam expreſſit in regula,& approbauerunt Pontifices. Eſt autem tam arcta,vt Pius V.peculiari diplomate mendicantem eſſe Societatem nõ fecerit, ſed declarauerit. *Quippe qua ex eius inſtituto, & conſtitutionibus auctoritate Apoſtolica confirmatis bona ſtabilia poſſidere nequit; ſed incertis eleemoſynis, fideliumque largitionibus, & ſubuentionibus viuit.* His verbis Pontificijs canonicum mendicitatis fundamentum continetur:quod extra nouitiorum,& ſcholarium domicilia ſeueriſſimè obſeruatur. Hæc autem quomodo mendicitatem non tollant, quia ſunt acceſſoria quædam,declarat Pius in eadem bulla, quæ vulgata eſt apud Ioan. Azorium, & Pontificiarum Bullarum collectores Eman.Rodericum,& Cherubin.Laertium. Præterea Societas renuntiauit iuri ſuccedendi in bona ingredientium,aut profitentiũ: vt docet Gregorius XIII. in celeberrima Bulla. *Aſcendente Dño,* quæ pariter vulgatiſſima eſt apud eoſdẽ,& alios ſcriptores. Proinde nõ facit eũ intrantibus, aut vouentibus, aut eorũ propinquis tractationes, ſeu cõpenſationes.Item anno 1565.renunciauit pro domibus profeſſis fauori,ac priuilegio Concilij Tridentini cõcedentis omnibus mendicantibus poſſeſsionem bonorum ſtabilium: cuius renunciationis meminerunt Ludouicus Molina,Petrus Ribadeneira, Franciſcus Montanus, Iacobus Menochius, Thomas a Ieſu Carmelita diſcalceatus: Thomas Sanchez; quos ideo refero, vt Andreas Molfeſius Clericus Regularis, qui domum profeſſam noſtram ſcripſerat eſſe mendicantem ab extrinſeco,quia poſſidere poteſt immobilia, ſi vult, vigore conceſsionis Concilij, intelligat ſuam opinionem euaneſcere,propter validam,& antiquam

Ribad. l. 1. cap. 4. Maff.lib. 1. c.vlt. Orlan. lib. 1.n.91.

Azor. to. 1. l.13.c.7. Roderic.in bul. ſub Pio V.n.5. Laer. to. 2. in Pio V.n. 131.

Molin. t. 1. tr. 2. diſp. 139. Ribad.l.de inſt.ſoc.c. 23. Fr.Mont.c. 40.apol. Iaco. Men. conſ.1014. n.27. Tho. à Ieſu tr.de paup. p.5.c.2.

Th. Sanch. t.2.l. And.Molf. to.2.ſeu in add.ad cõſuet. Neap. p.4. addit. ad q 64. Infra § 20. n.76.&ſeq.

renunciationem fauoris ſynodalis. Inſuper Societas noſtra nihil accipere poteſt in ſtipendium ſuorum miniſteriorum, & omnes profeſsi votum faciunt de non laxanda, ſed potius aſtringenda paupertate; & alia multa ad paupertatis incrementum conſtituta ſunt alibi explicata: ratione quorum omnium, aliquot iuriſconſulti, profeſſos Societatis æquiparant Capuccinis. De mendicandi actu, poſtea.

Caracc p. 277.

Id.p.173. 163.

72 Præter ea, quæ ſunt explicata: quædam alia S. Ignatius deſiderare potuit in ea Religione, quãm eſſet amplexurus, fini ſibi præſtituto neceſſaria conſequendo; & in primis ſtudium ardens litterarum, ac doctrinarum. Caracciolus non inficiatur, Paulum conſiliarium vnum, ex quatuor primis inſtitutoribus Ordinis, *non admodum excultum litteris, nec apprime doctum.* Reliquos doctrinis vacuos non dixerim, & in primis Carafam, quem poſtea Cardinalem, & Pontificem doctiſsimum appellatum lego, B. Caietanus item Canonici iuris doctor fuiſſe traditur; & Bonifacius à Colle iuriſprudentia, cui diu, multumque ſtuduerat, excultus. At tunc minimè doctrinas profitebantur, rati plus eſſe in probitate vitæ præſidij locandum, ſalutis æternæ comparandæ gratia, quàm in ſcientia doctrinarum. Et quoniam nihil eſt ſimul factum, & perfectum, ann. 1533. Iidem Pontifici Clementi VII. qui Ordinem confirmarat, ſignificant ſe decreuiſſe vacare prædicationi verbi Dei, audientiæ confeſsionum, ſacræ Theologiæ, & ſacrorum Canonum ſtudijs, ad ſuarum, & aliorum Chriſti fidelium animarum profectum, Pontifex annuit eorũ votis per diploma relatum à Cherubino Laertio. Quo fiebat, vt Ignatius adeo non poſſet trahi ſplendore doctrinæ, qui non aderat (vt Caſtaldus de hac ſilens agnouit) vt etiam ex hoc defectu, ſi cogitaſſet illis Patribus aſſociari, fuiſſet retractus. Nam ipſe, qui ſalutem animarum ſpectabat, & zelo complexus erat hæreticorum ad Catholica caſtra reuocationem,

Cherub. Laer.t.1.in Clem. VII.

iuuen-

iuuentutiſque educationem, litterarum quoque, & doctrinarum non vulgarium, ſed exquiſitarum adiumentum virtuti, ac ſanctitati dandum exiſtimauit. Hinc factum, vt iam grandis natu in litteras toto pectore incumberet; ſocios ſibi non leuiter tinctos, aſperſoſque litteris, ſed imbutos doctrinis, & planè doctos aſciuerit. Paulus III. initio diplomatis, quo ſocietatem erigit in Religionem, indigitat eos omnes, *Magiſtros in artibus, in vniuerſitate Pariſienſi graduatos, & in Theologicis ſtudiis per multos annos exercitatos.* Habemus in hiſtorijs noſtris, ſimul ac Romam ingreſsi ſunt coram Pōtifice, ipſius iuſſu, de matrimonio Regis Angliæ diſſeruiſſe; paulo poſt iuſſos in publico Gymnaſio Sapientiæ ſacras litteras, & Scholaſticam Theologiam explicare; permiſſos omnes concionari, & expetitos, quoniam omnes idonei erant: Alfonſum Salmeronem auditum in Sacello Pontificio concionantem cum aſſenſione aulæ: miſſos Laynem, & Salmeronem ſæpius ad Concilium Tridentinum, vt Doctores Papæ, Quales ſint conciones, quàm multa, quàmque erudita opera eiuſdem Salmeronis, Caſtaldus nouit. Itaque cum multa paria eſſent in Ordine iam probato Clericorum Regularium, & in Societate Ieſu formata in mente Ignatij: nonnulla contraria prorſus fini, & cogitatis ipſius: aliqua formæ conceptæ deeſſe viderentur, non eſt veriſimile potuiſſe Ignatium allici ad mutandum vitæ ſtatum iam firmo decreto ſtabilitum. Quod autem poſtremo ait, potuiſſe appeti nouum Ordinem ab Ignatio, quòd vacuus ambitione nolebat nouæ prolis parens appellari, nullam habet probabilitatis ſpeciem. Tum quia non erat hoc magnum crimen, quod tantopere fugere debuiſſet. Tum quia non negabat ſe auctorem Ordinis poſt Deum, ſed nolebat ſodales à ſe denominari Ignatianos, vt tota gloria in Ieſum Saluatorem cederet. Quod obtinuit ſtabilito nomine Societatis Ieſu per Apoſtoli-

Maff. l. 1. c. 3. 6.
Rib. l. 1. vit. Iac. Layn. c. 1. & l. 2. vitæ Ign. c. 7. 12.
Orl. l. 2. n. 33.

Mart. Delr. l. 2. magic. diſquiſ. q. 30.

cam Sedem; cum non audiatur vnquam Ignatianorũ appellatio, ſed Ieſuitarum. De qua re legatur Mart. Delrio.

§. XIX. D. CASTALDVS.

„ 73 ANimo etiam verſabat Ignatius, quæ pati neceſſe ſit in nouo Clericorum Ordine fundando. Hæc enim illa erant, quæ in Vicentino Conuentu anno Salutis 1539. poſtea ipſum, ſocioſque à Propoſito condendæ Religionis dimouere videbantur. Sic enim Orlandinus ſcribit: *At ne illud quidem vacare periculo, ne Summus Pontifex, cuius auctoritate, nutuque ſancienda denique erant omnia, nequaquam forſitan nouæ Religionis probato conſilio, iuberet potius ad vnam aliquam ex veteribus, & probatis, quarum tanta in Eccleſia iam copia erat, eos aggregare ſeſe, quàm vt nouas conderet, indulgeret.* Hæc ille.

Orlan. l. 2. p. 59.

Ad §. 19. Iulij reſponſio.

74 Inuitamentis enumeratis, quæ Caſtaldi ſententia poterant afficere S. Ignatium, nunc producitur incitamentum, quo poſſet impelli: hoc eſt metus difficultatum, quas animo verſare putabatur in Ordine nouo fundando. Reſpondeo, pace Caſtaldi, parum honorifice hoc de S. Ignatio, & cogitatum, & pronũtiatum eſt: cuius magnitudo animi in primis laudibus ponitur. Siccine vir imperterritus, & accuſationibus, carceribus, iudicijs exagitatus, tot rebus aduerſis exercitus, tot incommodorum, & obſtaculorum victor, ne latum quidem vnguem à deſtinatis recedens, perterrefactus dicatur illis difficultatibus, quæ commemorantur? Si hoc admittatur, eripitur illi conſtantia, de qua eſt præcipua quæſtio. Nam ex S. Thoma conſtans eſt is, qui non deſiſtit propter re-

pu-

pugnantiam,& difficultates ab executione magnorū operum : euiuſmodi erat nouæ Religionis inſtitutio, & prædicatio Euangelij ad Infideles. At ſi propter metum difficultatum à Caſtaldo commemoratarum deſtitiſſet, ſine dubio excidiſſet à conſtantiâ. Quid quòd hæc tranſcripta verba ex Orlandino, Ignatij metum non arguunt? ab eo eſſe dicta non conſtat. In illa conſultatione prolata ſunt, quæ Romæ facta eſt, non Vicetiæ: cui cum Ignatius præſideret auctoritate paterna tanquam arbiter, veriſimilius eſt à quouis alio,quam ab Ignatio prolata. Nec credibile eſt ab eo propoſita fuiſſe obſtacula, qui cupiebat, ſi qua obiecta eſſent,infringere. Ecquæ ciuitas, quæ communitas, quæ congregatio eſt benè temperata,quæ non iubeat in conſultationibus rationes in vtramque partem proponi,vt veritas extundatur,& quod eſt optimum eligatur? Idem Orlandinus ibidem liquido narrat iuſsum eſse,vt pro,& contra rē propoſitam,quidquid veniret in mentem diceretur. Quod autem hic metus ne tantulum quidem Ignatium mouerit,euentus docuit,& accurata diligentia tum ſpiritus,tum prudentiæ; qua collectis omnibus animi,corporiſque viribus, & cunctis humanis, ac diuinis machinis adhibitis generosè omnia impedimenta perrupit. Hoc demonſtrant verba Cardinalis à Monte in relatione facta Gregorio XV. pro Canonizatione: *A paupere, & laborioſa vita, quam à principio ſuæ conuerſionis in Dei gloriam, & proximorum auxilium inſtituerat, numquam deſtitit, ſed perſeuerauit, ſuperatiſque omnibus, qui obſtabant obicibus,atque ex formula inſtituti, huic* S.*Sedi oblata, ſolemnibus votis ritè nuncupatis confirmauit.* Hic locus eſt,vnde humanum ſpiritum, eſſe metum; ex Caſtaldi permiſſione ſuperiùs colligebam.

S.Tho.2.2. q. 128.art. vn.ad 6.

Card.à Mōte in relat. §.de fide.

Supra §.9. n.12.

§. XX. D. CASTALDVS.

„ 75 Poſtremo complacuit ſibi in noſtro Ordine
„ Ignatius: quoniam paupertatis erat amator,
„ & magis de diuina prouidentia, quàm de humana
„ ſibi præſumendum eſſe ſtatuerat. Hac enim ratione,
„ vt Ribadeneira ſcribit, cum Barcinone diſcederet,
„ naui transfretaturus in Italiam, nec ſiccum panem,
„ contradicente tamen Nauclero, ſecum ferre delibe-
„ rauerat, quod omnino perfeciſſet, niſi confeſsarii
„ iuſſio acceſiiſſet. Simile eſt illud, quod egit, cum Ro-
„ ma abiret, & proficiſceretur in Palæſtinam. Octo
„ enim aureos libere datos in itineris vſum, ſtatim
„ pauperibus diſtribuit. Quid immoror in antiquio-
„ ribus recolendis? anno 1534. Lutetiæ ſimul cum
„ ſociis pauperem vitam in illo itinere ducendi, Deo
„ votum egit: & hoc ipſo 36. quo Caietanum adiit,
„ non aliter ſibi victum parabat, quàm quotidiana
„ ſtipe coacta. Cum igitur noſtri Ordinis inſtitutum
„ nec ſtipe cogenda nec reditibus ſubſiſteret, & terre-
„ norum omnium ſollicitudinem in bonorum omniũ
„ auctorem proiiceret, facile Ignatium eo ipſo viuen-
„ di modo incenſum allicere potuit.

Ad §. 20. Iulij reſponſio.

76 Rurſus ingeritur inuitamentum paupertatis. De altera parte, quæ poſita eſt in non poſſidendo, abundè diſputatum eſt; de altera, quæ locata eſt in non mendicando, nunc diſſerendum eſt. Vt certiſſimum pono, hoc paupertatis genus Ignatio minimè placuiſſe; proinde ab ea non fuiſse illectum. Primum argumentum ſit perpetua Ignatij mendicatio, à quo primum tempore ad Deum conuerſus eſt. Manreſæ *cogebat quotidie ſtipem*, ait Ribadeneira. Pauculos obolos, quos in ſtatione nauium Barcino-

Supr. §. 18. n. 71.

Ribad. l. 1. c. 10.

ne

ne reliquerat, *oſtiatim emendicarat*. Venetijs dum moraretur anno 1523. *Vetere ſuo inſtituto ſtipem cogebat.* vnde habemus Petri teſtimonio, id illi fuiſse conſuetum: quæ conſuetudo confirmatur ex eo, quòd Compluti pariter, *Oſtiatim ex more panem in victum mendicat*. Pariſiis in Belgium,& Angliã excurrit ſtipis corrogandæ gratia. In patria, fratre oppidi domino repugnente, *ſtipem colligere oſtiatim cœpit.* Venetiis anno 36. Caſtaldo ipſo teſte. *Non aliter ſibi victum parabat, quàm quotidiana ſtipe coacta.* Ad Vicetiam ſubſiſtens cum duobus ſociis anno 1537. *Bis quotidiè oppidum ad victum quaritandum ingrediebatur cum illis.* Atque hæc Ignatii mendicatio probata fuit in proceſsu,& à Rota, vt apparet ex relationibus factis Papæ, tum in Conſiſtorio ſecreto à Cardinale de Monte, tum in publico à Nicolao Zambeccaro Aduocato conſiſtoriali anno 1622. menſe Ianuario. Antequam in vrbes Italiæ ſtudiorum ſedes bini proficiſcerentur ſodales, præſcribit iis omnium conſenſu inter cetera: *Vt ſuum illud perpetuo tenerent; ne quid, niſi oſtiatim, emendicatum ad vſus vitæ neceſſarios, vel exigant, vel accipiant.* Quam mendicationem in Societatem introduxit, ac potiſſimum in domos profeſsas, retinens in hoc primæuum ſpiritum conuerſionis initio conceptum; vt in conſtitutionibus videre licet. Secundum argumentum eſt, quòd voluit aſſumere illũ gradum paupertatis, qui perfectiſſimus in Eccleſia cenſetur, quique conſtituit Religioſos verè, ac propriè mendicantes, is eſt mendicatio, (poſita incapacitate poſſidendi) & in iure Canonico dicitur, *Incerta mendicitas per publicum quaeſtum.* Tertium argumentum eſt conſtans, & perpetua propenſio imitandi Saluatorem, quem probabile eſt mendicaſſe, ex S.Bernardo, Thoma, & alijs Doctoribus; Saluatoris exemplum Apoſtoli, multi Sancti, ac nobiliſſimæ familiæ Religioſorum ſecutæ ſunt, quibus ſe conformabat

Rib. l. 1. c. 14. l. 2. c. 1. 58.

Orl. l. 2. ca. 24.

Conſt. p. 6. c. 2. §. 3. & in exam. c. 4. §. 22. 27.

c. vn. de relig. dom. l. 6

S. Bern. ſer. dom. infra oct. Epiph. S. Th. 2. 2. q. 187. ar. 6.

mabat Ignatius, oſtiatim eleemoſynam quæritando. Quartum, exiſtimabat cum S.Thoma, & alijs magiſtris Chriſtianorum, plures uirtutes exerceri mendicando, quàm abſtinendo à mendicatione: nimirum humilitatem, patientiam, religionem, charitatem erga proximum, imitatione Chriſti, & ſanctorum, ut nunc dictum eſt, & alibi probatum.

77 Quintum argumentum: Arbitrabatur S.Pater nô minus à diuina prouidentia pendere viuentem mendicato, quàm ex oblatis: quæ ſententia videtur inſediſſe menti S.Franciſci Aſiſinatis, qui teſte S. Bonauentura, *Propter ſanctæ paupertatis amorem, omnipotentis Dei famulus, oſtiatim quæſitis, vtebatur multo libentius, quam oblatis.* Ratio eſt, quia petiturus eleemoſynam incertus eſt, tum ante petitionē, tum in ipſa petitione, verum daturi ſint eleemoſynā, qui rogantur: atque ideo iactat in diuinam prouidentiam cogitatum ſuum. Nullam enim actionem ciuilem mendicus habet ad extorquendam ſtipem de manu diuitum, vt benè obſeruat Antonius a Corduba. Et diuites, quamuis cum rogantur, ſæpè iure naturæ, aut alio nomine debeant egeno, quod petit; tamen aut non putant eum egere, aut non animaduertunt, aut claudunt viſcera miſericordiæ. Perinde fit, vt ſæpè mendicus repulſam patiatur, & interdum malis verbis acceptus cogatur in diuinam miſericordiam cogitatione, ſpeque redire. Facta egregia Ignatij, quę hoc loco à Caſtaldo referuntur, arguunt illa quidem eximium amorem paupertatis, & in Deo fiduciam: ſed non illius generis paupertatis, quæ mendicationem reijcit. Nam, vt narrat Ribadeneira, Ferrariæ exiens è templo pauperibus diſtribuit quindecim, ſexdecimue aureos, quos habebat: *& è veſtigio mendicare ipſe incipit panem, quo eo ipſo die veſceretur.* Idem fecit, quotieſcunque largiebatur mendicis, quæ ipſe habebat. Tanti mendicationē faciebat, vt amore paupertatis eam ſæpè repeteret,

S.Bon. vitæ S.Fran. c.7.

Ant. Cordub. in reg. S.Franc. c. 6.q.13. pñ. 3.

Ribad. l. 1. c.12.

&

& in ſpirituali lucro reponeret. Sextum argumentū, Doctus experientia opinabatur, illam conſuetudinem viuendi tantum ex oblatis, non eſſe poſſe perpetuam; quoniam charitas fidelium in aliqua ciuitate, aut regione ob terræ ſterilitatem, ac penuriam rerum victui neceſſariarū refrigeſcere poteſt. In eo temporis articulo, ſi neceſſitas vrgeat, aut Deus tentandus eſt expectando ſubſidium ſupernaturale, ſine inſtinctu diuino, ſeu reuelatione particulari; aut certè petenda ſunt neceſſaria victui ab ijs, qui dare poſſunt. Naturę lex ad hoc impellit; Lactantio teſte cum ait: *Si quis ad extremam mendicandi neceſſitatem deductus, victum precibus expoſcit, Deum ſolum obteſtatur, & per eius diuinum, atque vnicum numen, hominum ſibi miſericordiam quærit.* Lact. l. 2. inſtit. c. 1. Ipſe S. Ignatius, cum Lutetiam perueniſſet, & ab amico pecunia depoſita fuiſſet fraudatus, hanc neceſſitatē expertus eſt adeo, *vt oſtiatim quæritare victum cogeretur.* Rib. l. 2. c. 1. Et ſi per amicos ſignifices tibi deeſſe neceſſaria dicentes, vinum, panem non habent; velis, nolis mendicas: quoniam, vt rectè definit Alfonſus à Caſtro, Mendicare eſt neceſſitatem ſuam, ſiue per ſe, ſiue per alium prodere illi, qui ſubuenire poſſit. Alf. de Caſtro l. 10. adu. hæres. ver. Mendicitas. Et omnes mendicantes bonæ conſcientiæ, cum oblata ſufficiunt, abſtinent à mendicando; cum deſunt neceſſaria, mendicant. Denique quod ait Caſtaldus Ignatium feciſſe votum Lutetiæ cum ſocijs ducendi pauperem vitam in itinere Ieroſolymitano, in meis codicibus non reperio. Lego potius contrarium apud Ribadeneiram, Orlādinum, Alfonſum Rodericum; viaticum fuiſſe exceptum ab illo voto, quod paulo poſt in hac epiſtola Caſtaldus ipſe confirmat. Alf. Roder. p. 3. tr. 2. c. 85. Rib. l. 2. c. 4 Orl. l. 1. nu. 91. Infra §. 22.

§. XXI. D. CASTALDVS.

„ 78 HÆc autem, quæ prudēter expendens Ignatius cum B. Caietano contulit, cum no-

P ſtro-

,, ſtrorum Patrum numero adſcribi poſtulauit, nulla
,, criminis nota digna eſſe, aggredior demonſtrare. An
,, forte leuitate fluctuauit Ignatius, cum ſocijs Lutetiæ
,, derelictis, imò ſpretis, nouum vitæ genus eligeret?
,, Non equidem: *Nullis enim certis legibus* (vt verbis
,, vtar Orlandini) *nullo proprio duce, atque propoſito viuebat*. Ergo nihil contra Ignatij conſtantiam
,, præſumendum, ſi leges non certæ, & vitæ inſtitutum
,, non firmum.

Ad §.21. Iulij reſponſio.

S.Hier. in Pſ. 119. S.Aug. Enchir. c. 64. S. Greg. l. 11. mor. c. 9. S.Bern. l. de præ. ex diſ. c. 11. 12.

79 Non eſt quòd auctor laboret in probando, crimen non fuiſſe futurum, ſi S. Ignatius ipſius Ordinem poſtulaſſet. Non enim hoc verbum excidit à calamo meo. Grande peccatum criminis nomine notatur apud ſanctos patres Latinos magiſtros Chriſtianorum, Hieronymum, Auguſtinum, Gregorium, Bernardum. Futurum fuiſſe exiſtimaui contra rectam rationem; contra bonos mores officioſi hominis, contra fidem ſocijs oppignoratam, denique contra virtutem conſtantiæ. Quæ omnia vitare debebat vir perfectionis ſtudioſiſſimus adeò, vt minimè credibile videatur, eum de hac mutatione deſtinatorum, ac deſertione ſociorum cogitaſſe. Negat Caſtaldus Ignatium futurum fuiſſe leuem, ſeu inconſtantem, ſi nouum vitæ genus aſſumpſiſſet *derelictis, imò ſpretis* ſocijs. Ego contra probare contendam illum peccaturum fuiſſe leuitate contra conſtantiam ſi id feciſſet, & contra fidelitatem ſi ſocios deſeruiſſet: contra officium boni viri, ſi eos per illam deſertionem, ut verba Caſtaldi ſignificant, ſpreuiſſet.

80 Quod attinet ad leuitatem; ſcio præclarè hunc locum à Franciſco Sacchino noſtro tractatum è viſceribus hiſtoriæ, ac natura S. Ignatii. Sed ego ne videar hoc telum, aut non declinaſſe, aut non repuliſſe, clypeum ex eodem armamentario depromam. Conſtas,

vt

vt obſeruat S. Thomas non vno in loco, is dicitur, qui ſtat, & permanet in bono opere ſuſcepto, nec propter difficultates, vt ſuprà dixi, deſiſtit ab executione magnorũ operum. Quo fit, vt conſtantia, pars fortitudinis potentialis, ſit virtus, quæ finem eundem habeat, quem perſeuerantia. Differt autem, quòd perſeuerantia ſtabiliat hominem in bono ſuſcepto aduerſus difficultatem obiectam à diuturnitate temporis actionis: ſed conſtantia firmat, & ſtabilit hominem contra difficultates ſubnaſcentes ex impedimentis extrinſecis quibuſcumque: & quoniam hæ difficultates inferunt triſtitiam, quam patientia vincit, ideo non eſt expers patientiæ; imò & magnificentiæ particeps, cum in magnis operibus exercetur conſtantia. Itaque præſtantiſſima eſt virtus, quæ tot virtutum eſt affinis: eamque definierim adiutus a Iuſto Lipſio moralis philoſophiæ perito, *Rectum, & immotum animi robur in bono ſuſcepto.* Quantopere in Ignatio emineret hæc virtus tot, tamque nobilibus comitata non pediſsequis, ſed principibus, conſtat ex ijs, quæ de ea hiſtorici tradunt. Maffeius tertij libri cap. 9. inſcripſit, *De conſtantia eiuſdem.* Ribadeneira pariter in cap. 9. libri quinti multis productis conſtantiæ, fortitudinis, ac patientiæ nobiliſſimis actionibus, eius magnitudinem animi demonſtrat, & illuſtrat. Omnes admirantur patientiam, & perſeuerantiam in ſtudijs litterarum, quibus homo id ætatis, & militaris profeſſionis totum ſe tradiderat. Suſpiciunt conſtantiam in iuuandis proximis, quamuis toties vel carceribus, vel ſententijs id illi fuiſſet interdictum. Porro autem duo ſunt magna opera præcipua, virtuti conſtantiæ obiecta, quæ virtute incolumi deſerere non poterat. Alterum erat munus, ſeu miniſterium ſaluandarum animarum, ſuſceptum ab initio conuerſionis; quod Caſtaldus illi non denegat, ſed attribuit in hac ipſa epiſtola. Alterum opus eximium erat inſtitutio nouæ Religionis,

S. Th. 2. 2. q. 128. art. vn. ad 6. & q. 137. ar. 3. Supra nu. 72.

Iuſt. Lipſ. l. 1. de conſtant. c. 4.

in qua ſalus hæc animarum plenis velis,atque incitatis remis quæreretur. Si alij nomen Ordini dediſſet, proculdubio defeciſſet à Conſtantia, & ipſe Inconſtans merito dici potuiſſet, quoniam eum deieciſſet Inconſtantia,quæ S.Thomæ non eſt aliud,niſi *Receſſus à bono propoſito definito*. Primum quidem quia non retinuiſſet animi robur inuictum in opere præclaro ſuſcepto Societatis perficiendæ. Negabit Caſtaldus hanc illi fuiſſe mentem, ſed ego poſtmodum probabo. Deinde leuitatem oſtendiſſet in non retinendo miniſterio ſaluandarum animarum: quoniam illud aut nihil,aut parum admodum exercere cum illis Patribus potuiſſet. Solitariam vitam ducebant illi ex Caſtaldo: non erant apud eos exercitia ſpiritualia iuxta S. Ignatij formam; non miſſiones per oppida, & Caſtella; non educatio iuuentutis, non eruditio puerorum,non prædicatio ad infideles,non diſputationes cum hæreticis.Quinetiam Carafæ non erat animus, teſte Caſtaldo, vt nimium ſua Religio dilataretur,quam ferè ob cauſam ſeſe intra Italiam adhuc continet. Adde Carafam adeo fuiſſe ſolitudinis,ac ſeceſſus amantem, vt adiunctis quibuſdam ſociis voluerit eremita fieri cum Paulo Iuſtiniano Camaldulenſi,qui Eremum Montis coronæ inſtituit. Id extare ex epiſtola ipſius manu ſcripta tradit Lucas Hiſpanus eremita Camaldulenſis in hiſtoria Montis coronæ.Hinc ſecutum fuiſſet,vt cordis Ignatii capacitas immenſa,qua totum mundum complectebatur,in maximas anguſtias deducta fuiſſet. Quis ergo credat poſt.16.annos perſeuerantiæ ſub ſuſcepto conſilio,poſt tot exantlatos labores in ſtudiis litterarum,& doctrinarum in ætate prouecta,ſuſceptos in aggregandis,inſtruendis,formandis ſodalibus, virum annorum ſex,& quadraginta, deſtinata deſerere voluiſſe?Quis præterea neget eſſe leuitatem conſtantiæ definitæ doctrina S. Thomæ contrariam, magna opera recenſita imperfecta relinquere? Nec liberat à le-

S.Tho. 2. 2. q 93.ar.5.

Caſta.c.17. vitæ Pauli 3111.

Luc. Hiſp. hiſt. erem. Camaldul. Mōtis cor. l.3.c.15.

à leuitate Ignatium Caſtaldus dicens, N*ullis certis* legibus&c.& *vitæ inſtitutum non firmum.*Primum quidem,quia verba illa ſunt ab Orlandino dicta; non de Ignatio,ſed de toto cœtu, & aliquantum diuerſa ab iis, quæ Caſtaldus habet: *Ad eam quippe diem nullis certis legibus, nullo proprio duce, atque propoſita viuebatur: ſed Ignatium venerabantur omnes, & agnoſcebant vt patrem.* Quibus ſignificat nõ fuiſſe conſtrictos legibus religioſo more cõſcriptis, nec habuiſſe ſuperiorem; cui ex voto parere deberent,quia nondum erat Religio:ſed Ignatii ductum ſequebantur, tamquam diſcipuli,& filii parentem; qui eos ſpiritu genuerat.Nec inſtitutum eorum dicitur firmum,firmitate confirmationis Apoſtolicæ; ſed erat firmum virtute conſtantiæ,vt probatum eſt,& vinculis fidelitatis,vt probabitur.Ipſe vero Ignatius erat aſtrictus certis legibus amicitiæ, curæ paternæ, fidei datæ,mutui contractus, quas iure naturæ,ac gẽtium ſeruare debebat. Orl. l. 2. S. 59.

81 Venio ad ſecundum caput probandum: nimirum futurum fuiſſe contra fidelitatem,& amicitiam,non ſolum contra conſtantiam ſocios deſerere, quod auctor negare videtur. Indictus erat communi conſenſu omnium dies ad conueniendum Venetijs: Ignatius receperat ſe ibidem eos præuenturum; expectaturum,& interim,quæ ad Ieroſolymitanam nauigationem erant opus,paraturum.Sæpè antea de hac profectione egerant;& vt vitam vnam ducerent in animarum auxilium conuenerat inter eos,præſertim qua die vota illa ſpoponderant, de quibus poſtea. Ex hac fide data, & accepta factus eſt quidam mutuus contractus,& pactum, quod nemo negare poteſt, quin ſeruandum ſit. Pertinent enim hæc certè ad veritatem, & fidelitatem (vt nihil de iuſtitia dicam) quæ inter homines,præſertim ingenuos,ſunt maximi momenti, & omnino ſeruanda,quia promiſſa.Nam humana promiſſio honeſta,& acceptata obligationem

in-

Suar.relect. 1.de libert. vol.diu.ſec. 2.n.18. t.2. de releg.tr. de voto l.4. c.1.n.4.

S. Leo ep. 90. al.92.c. 14.

S. Aug. ep. 50. ad Bonif.

L.1.ff.de pactis.

Cic.l.2. offic.

inducit in conſcientia, vt Theologi docent. Hinc illa grauiſſima verba S. Leonis Papæ: *Humana pacta non poſſunt impunè calcari*. Hinc & illa S. Auguſtini: *Bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolui ſolent*. Quid in lumine naturæ Iuriſconſultus Vlpianus in leges relatus ait? *Quid tam congruum eſt humanæ fidei, quàm ea, quæ inter eos placuerit, ſeruare?* Quod ſi ex M.Tullio, *Fides eſt conuentorum, dictorumque conſtantia: & veritas*, violator fidelitatis, pactorum deſertor, nequaquam conſtans dici poteſt. Inſuper cum violatio virtutis huius poſſit eſſe graue peccatum, ſi magnæ perſonæ ſit facta promiſſio, conſideret Caſtaldus perſonas nouem doctiſſimorum virorum, inter quos nobiles non deerant: quique hortatu Ignatij votum de pauperibus diſtribuendo patrimonio nuncupauerant, patriam relinquere ſtatuerant, vt Ignatium ſequerentur; & faciat conſecutionem, vtrum grauibus viris moleſta grauiter eſſet futura promiſſionis, & pactionis violatio, vnde tot incommoda ſequebantur. Adde quod amicitia lædebatur, & in hoc apparebat inconſtantia. Expendens enim S. Thomas locum Eccleſiaſtici: *Amico fideli nulla eſt comparatio*, tradit, fidelem amicum exiſtimare ſibi eſſe, quem erga ſe immutabilèm inuenit, & à quo propter nouum amicum non deſeratur.

S.Th.opuſ. 61.c.14.

82 Tertio loco peccaſſet Ignatius contra officiū boni viri, ſi ſpreuiſſet ſocios, vt Caſtaldi verba ſignificant. Etenim *ſpernere* vitioſum eſt, & à M. Tullio cultui opponitur, nec multum differt à deſpicientia, & contemptione ſpernendi actus, cum hic apud eundem auctorē ſit idem, quod pro nihilo putare. Adde quod nihil adeo irritat in hominibus, & accendit iram, vt contemptus. Quapropter Ira eſt Ariſtoteli, *Appetitus ſperata vltionis cum dolore, propter apparentem immerito, vel in ſe, vel in ſuos* ὀλιγωρίαν; quod verbum, vſurpatum quoq; à Plutarcho in iræ deſcriptione, cauſam efficientem iræ comprehēdens, S. Thomas

Cic.dial.de ſenect.

Ariſtot.l.2. rhet. c.2.

Plut.l.de cohib.ira.

mas

mas antiquum interpretem ſecutus, bene exprimit per *vilipenſionem*: & hanc ſolam eſſe ait excitatricem iræ. Vertunt alij negligentiam, alij contemptũ. Dixerim ego *Neglectum*, qui tres ſpecies ex Ariſtotele continet, inter quas collocata eſt deſpicientia. Ergo neglectus non eſt ſine contemptu: qui eſt actus opinionis rem, quæ contemnitur, indignam, nullius pretij, & pro nihilo æſtimantis. Atque, vt obſeruat idem Philoſophus: eo uehementius inflammatur ira ille, quem contemnis, ſi ſis amicus, ſi curam eius geras, ſi nunquam id à te expectaſſet. Quamobrem ſi S.Ignatius deſerens ſpernebat ſocios, & exinde negligebat, contemnebat, ac per hunc neglectum, ſeu vilipendium, vt ita dicam, quantum in ſe erat, prouocabat ad iram, quomodo à culpa poterit excuſari? Præſertim cum amicus eſſet, & loco parentis eorum curam haberet maximam, & in tanta eſſet apud eos opinione probitatis, vt nunquam ab eo deſertionem huiuſmodi ſomniaſſent. Et nos dicemus eundem hominem; qui, præter ſpectatam morum ſanctitatem, & religioſitatem tot annorum curſu probatam, nobili loco natus erat, in aula regia educatus, in militia verſatus, quibus in locis honor ſumme colitur, promiſſa exactè ſeruantur, & maxima bonæ exiſtimationis habetur ratio, fuiſſe auſum attentare aliquid contra dignitatem viri nobilis, & officium hominis Chriſtiani? Negat paulo poſt Caſtaldus moratum virum ſocios deſerere voluiſſe, quia id abſurdum putauit.

S.Th.1.2.q. 47.ar.2.

Maiorag.in lib.2.rhet. Ar.c.2.

Infra §.29.

§. XXII. D. CASTALDVS.

„ 83 Scio Nigronium vota quædam Lutetiæ ab
„ Ignatio, ſocijsque emiſſa recenſere, contra
„ quæ feciſset Ignatius, ſi Noſtris adiungi optaſset.
„ Sed quænam ſint vota hæc, ex Ribadeneira, cui fidem
„ dandam eſse; non eſt qui ambigat, audiamus. Anno,

in-

„ inquit, 1534. die Sextilis xv. in qua Deiparæ glorio- „ ſa in cœlum aſsumptio celebratur, in eiuſdem Vir- „ ginis Templo, quod dicitur Mons Martyrum, propè „ Lutetiam, Ignatius, ſociique ſummo numini hæc vota „ nuncuparunt. Primo, vt condicto ab ipſis die, tan- „ tum neceſsariis ad Italicam iter ſeruatis, cetera „ pauperibus diſtribuerentur. Secundum, vt proxi- „ morum ſaluti ſemper, & aſſiduè conſulerent. Ter- „ tium, vt Hieroſolymitanam peregrinationem ſu- „ ſciperent, & loca ſancta inuiſerent, in quibus ſi „ commodè fieri potuiſset, extremum diem clau de- „ rent. Sin autem Romam reuerterentur nutui Ro- „ mani Pontificis obtemperaturi, illudque vitæ inſti- „ tutum accepturi, quod idem Pontifax acceptandum „ eſse decerneret. At quæ huiuſmodi votorum cum „ noſtro inſtituto repugnantia? Accedit, quod anno „ 1537. Ignatij ſocij Venetiis coram Illuſtriſsimo „ Hieronymo Verallo Apoſtolico apud Venetam „ Rempublicam Nuntio, paupertatem, & caſtitatem „ profeſsi ſunt, cum obedientiæ votum non ante Vi- „ centinum Conuentum anno 1539. coactum, emitten- „ dum eſse, ſtatutum ſit. Sic enim Orlandinus habet. „ *Ea de re, cum multis vtrinque rationibus noctes* „ *complures diſceptatum eſſet, tandem vna omnium* „ *mens, atque ſententia fuit, ad duo priora vota per-* „ *petuæ paupertatis, & caſtitatis, tertium inſuper ad-* „ *iungendum perpetuæ obedientiæ; atque ex ſuo cor-* „ *pore vnum aliquem ſeligendum, cuius dicto audie-* „ *tes eſſent reliqui, & cui ſua iudicia, voluntateſque* „ *ſubmitterent.* Hæc ille. Igitur illo anno 1536, nulla „ certa lex, nulla Religio, nulla de nouo vitæ inſtituto „ condendo deliberatio, nullum votum religioſo ſtatui „ repugnans. Sed; inquis, votum Hieroſolymitanæ pe- „ regrinationis, quod eſt difficillimum relaxatu, erat „ implendum. Fateor; ſed qua ratione factum eſt, vt „ Ignatius cum ſocijs nunquam ſoluerit, eadem om- „ nino factum fuiſſet, ſi noſtrum Ordinem deuoluiſſet.

Ad §. 22. Iulij reſponſio.

84 Si hæc eò ſpectant, vt mihi perſuadeat illa vota non fuiſſe vota Religioſorum, quæ formatam, & propriè ſumptam Religionem conſtituerent, non eſt ꝙ laboret, quoniã non nego quæ aſſerit, neque id in aſceticis affirmaui, neque aſſeri poteſt: quoniam religioſa vota ſenſu prædicto eſſe nequeunt, niſi in Congregatione ab Eccleſia probata, vt nouiſſimè omnium definiuit Gregorius XIII. in conſtitutione, *Aſcendente Domino*. Si vult ea vota per ſolemnem profeſſionem in Religione probata per Eccleſiam extingui, vt eſt communis ſententia Doctorum ex iure Canonico non abnuo. Sed conſiderandum eſt, quod S. Paulus docuit, & lex definit, num omnia, quæ licent, etiã expediant, & ædificent: quòd obſeruat in materia voti Franciſcus Suarez, & mox examinabitur. In referendis votis ex Ribadeneira hoc loco auctor eſt vſus, vt arbitror, codice Hiſpanico, in quo Latinè interpretando ſecuta eſt aliqua diuerſitas à duabus eiuſdem Latinis editionibus annorum 1572. & 1586. quæ ſunt plane conformes. In re conuenit cũ Petro Maffeius. Orlandinus addit votum de non accipiendo quidquam pro Miſſæ ſacrificio; quod non negant alij, ſed hic, vt aliàs dixi, & archiuum ſcrutatus eſt diligentius, & poſt alios ſcripſit. Hi omnes cõueniunt, incluſum ab illis voto acceſſum ad ſummum Pontificem, vt pro ſuo arbitratu, ſine vlla exceptione ad ſalutem animarum ijs vteretur: ſi profectio, atque ſtatio Hieroſolymitana minime ſucceſſiſſent ex optato. Igitur, quamuis ſummo iure agendo, licuiſſet Iguatio intrare in Ordinem nouum in tempore; tamen non erat expediens. Primum ratione ſociorum; ob fidem illis datam, quorum moraliter, ciuiliter, naturaliter loquendo, erat habenda ratio: cauendumque ne offenderentur. Intererat eorum

Cap. Scripturæ de voto, &c.

1. Cor. 10.

l. 1. de aqu. quotid. & æſt.

Suar. t. 2. de relig. l. 6. de voto c. 18. nu. 24.

Maff. l. 2. & 21.

Orl l. 1. nu. 91.

plurimum habere ducem in peregrinatione Ieroſolymitana, peritum nauigationis, locorum, periculorum, cuiuſmodi erat Ignatius, qui iam ſemel ſancta loca luſtrauerat. Adde, quod tamquam orphani ſine ſpirituali patre relinquebantur, quibus cura paterna, ſaltem ſpiritualis, opus erat. Deinde reſpectu Papæ non expediebat tranſire ad aliam Religionem: quoniam eius, tamquam Vicarij Chriſti, maximum omnium erat habenda ratio. Hic enim ex alijs ſocijs, qui Deo reddere votum ſuum cupiebant, intelligere potuiſſet, Ignatium quoque ducem eorum eodem voto adſtrictum fuiſſe. Quapropter deſperata nauigatione, & permanſione in Palæſtina, maximè decebat, vt ad pedes Pontificis accederet, & ab eius nutu penderet. Denique obſeruandum eſt decretum illud de addendo tertio voto obedientiæ (non Vicetiæ ſancitum, ſed Romæ anno 1539.) non eſſe idoneum argumentum ad probandum, nullam anno 36. fuiſſe de nouo vitæ inſtituto condendo deliberationem. Tam multa enim antecesſerant, vt in Ignatio nulla poſſit tergiuerſatione celari; in ſociis non poſſit probari contrarium, vt paulo poſt docebitur.

Infra §. 23. nu. 86.

§. XXIII. D. CASTALDVS.

,, 85 Reliquum eſt, vt data fides ab Ignatio ſo-
,, cijs ſeruetur. Et quidem minime ſuſpicor,
,, moratum virum, ſuſceptæ fidei ſeruatorem, voluiſ-
,, ſe ingenuos homines, cariſſimoſque deſerere. Egit
,, igitur cum Caietano Ignatius: ſi hic annuiſſet ſo-
,, cios, quos è Gallia præſtolabatur ad paucos menſes
,, expectatis, forſitan communicato, confirmatoque
,, conſilio omnes ſub noſtri Ordinis legibus ſimul vi-
,, uere, ſimul mori ſtatuiſſent.

Ad §. 23. Iulij reſponſio.

86 Bene eſt, quod hoc loco Caſtaldus confitetur ab
Ignatio ſocijs fidem fuiſſe ſeruandam: quod ego
paulo ante vrgebam vehementer, proinde aſſerit Supra §.21
non fuiſſe deſerturum eos duabus de cauſis, & quod
ingenui eſſent homines; & quod cariſſimi. Do-
cet modum non deſerendi eſſe ſecum eos adduce-
re in eundem Ordinem. Reſpondetur, hoc dici
plane diuinando, quod non videtur diffiteri auctor
cum adhibet aduerbium, *Forſitan*, à conſcientia
monitus, friuolam eſſe coniecturam, nec tutum effu-
gium, excogitatum lecta mea prima confutatione,
& cognita deſerendi ſocios abſurditate. Oſtendo
iam quam longè abſit à ſimilitudine veri hoc effugiũ,
tum ex parte Ignatii, tum ſociorum. Hic quidem, ſi
tentaſſet illorum animos, & ad intrandam nouam
Religionem inuitaſſet, ſuam prodidiſſet inconſtan-
tiam, & leuitatem: de qua ſatis diximus. Deinde Supra §.21
quia nullum ius ciuile, aut canonicum habebat in nu.80.
illos, haud ſperare poterat, ſe illos in ſuam ſententiã
tracturum. *Nemo promittere poteſt pro facto alie-
no*, vt iura clamant non vno in loco. Liberi erant, & L.ſicut reus
ſuæ ſpontis in ijs, quæ votis conceptis non compre- ff. de fide-
hendebantur. Itaq; parum prudenter Ignatius adeo iuſſor. L.inter ſti-
incertus de ſociorum voluntate, cum Caietano egiſ- pul. ff de
ſet de ſociis ſecum perducendis, quorum nondum ſtipulat.
eſſet explorata voluntas, quam ſine dubio ſciebat
eſse alienam à vita ſolitaria, ex diuturna conſuetu-
dine; ex votis ſimul nuncupatis; ex ſpiritu, quem ipſe
tamquã magiſter ijs inſufflauerat. Expreſſit id Maf- Maff.l.1.vi
feius, cum ſcripſit de ipſis ab Ignatio excultis ma- tæ c. vlt.
giſterio ſpiritualiũ exercitiorum: *Vehementi qua-
dam ſpiritus motione ſeſe non quidem in vmbram
ac ſolitudinem, ſed in ſolem, ac puluerem euocari
ad prælia Domini prælianda ſenſerunt.* Bruno Lo-
her Cartuſianus in epiſtola dedicatoria operũ Hen- Br.Loher ep.dedicat.

Henr. Harph.

rici Harphij ad Ignatium viuum, & ſocios, ait vndecim illos *ſe totos animabus lucrandis* mancipaſſe. Hoc munus lucrandi animas in ſolitaria vita non exercetur. Quid ſi poſt eorum aduentum, & exploratam voluntatem illi recuſaſſent omnes, aut maior pars hanc nouæ vitæ ſuſceptionem? Quid feciſset Ignatius? Si Ordinem nouellum intraſset, ex confeſsione Caſtaldi fuiſſet violator fidei, ſociorumque deſertor. Si non intraſset, imprudentiæ, & inſtabilitatis notam incurriſſet, tum apud Patres S. Nicolai, quibus cum egiſset de vita eorum ineunda; & nimium de ſociis ſibi promiſiſset: tum apud ſuos, quos poſt tot annorum amicitiam, contubernium, ſocietatem, itinerum labores, alia vitæ ratione propoſita, deſerere cogitaſset. Quid ſi Patribus S. Nicolai homines ignoti, extranei, doctrina Scholaſtica eruditi, multi numero, amicitia fœderati arctiſsima, minus placuiſsent? vereri poterant, ne puſillum gregem tam multi viri docti ad ſuum nutum, moreſque conuerterent, inſtitutumque recens, & nondum firmiſſimis fixum radicibus pro ſuo arbitratu cõmutarent. Nec illud, quod ait de expectandis ſociis *ad paucos menſes*, ſtare poteſt. Nam illi non niſi ſub finem Ianuarij 1537. ad diem conuerſionis S. Pauli peruenturi erant ex condicto; quamuis ob tumultus bellicos aliquot dies anteuerterint. Si colloquium Beatorum accidiſſet ſub finẽ anni 1535. expectaſſet Ignatius pluſquam annum. Si anno 1536. ineunte, integrum annum: Si menſe Martio: ferè annum: Si Aprili, & alijs menſibus vſque ad Octobrem; non potuiſſent dici pauci menſes. Pauci fuiſſent duo, treſue menſes: at tribus, quatuorue menſibus ante finem Ianuarij anni 1537. B. Caietanus Neapoli degebat, vnde Romam ad comitia diſceſsit. Nec mirũ ſi modus hic excogitatus ad cautelam deducat in tam multas anguſtias, quoniam, vt Philoſophi, &

Impe-

Imperatores legumlatores obſeruarunt: *Dato vno abſurdo alia ſequuntur*.

Ar. l. 1. ph. t. 10.

87 Reſpectu ſociorum parum ſperanda erat iſta perſuaſio, & expugnatio voluntatis. Primum quidem, vt ſignificatum eſt, quia liberi homines, & ſui iuris, nôn mancipia: nullo iure Ignatio ſubiecti, vt eius imperio parere cogerentur, diuerſis in regnis nati, ſub diuerſis Regibus, ac Principibus: proinde non vnius naturæ, complexionis, affectus, propenſionis; Caſtellani, Luſitani, Nauarri, Galli, Allobroges. Deinde magnam Pariſijs conſtantiam in ſuſceptæ vitæ rationibus oſtenderant, vel abſente Magiſtro Ignatio, inter multas & difficultates, & illecebras, vt Orlandinus tradit. Rationes autem vitæ erant, vt dictum eſt paulo ante, cupiditas ſpiritualis animarũ quæſtus à ſolitudine aliena, per ſtudiũ doctrinarũ, & miniſteria laborioſa. Oculos itẽ aperuerant illis, & ætas, & doctrina, vt non facile vllus poſſet tã benè oculatis imponere. Tertio faciunt cõtra Caſtaldũ ea, q̃ ipſe ſæpè inculcat, nullo eos voto religioſo adſtrictos fuiſſe illo anno: nondũ quidquã de vita religioſa ſtatuiſſe: cũ de ſuperiore cunctis præficiendo ageretur, reſtitiſſe. Hinc argumentor hac ratione. Si ſubiectionem, vota, vitamque religioſam refugiebant inter amicos, & notos: non erat ſpes fore, vt adſtringi votis, & vlli ſubijci paterentur ad vitam religioſam ſuſcipiendam in Ordine ignoto, veteri relicto magiſtro. Non diffitetur Caſtaldus id fuiſſe futurum difficillimum: at non ſolum in iure ciuili, ſed etiam in actionibus moralibus, & vitæ negotijs, valde difficilium, & impoſſibilium idem eſt iudicium.

L. ratas. C. de reſc. vendit. Aut. vt iud. ſine quo. Et §. conſideraui mus coll. 2. Gloſ. ibi. ver. Illicito.

Orl. l. 1. n. 92. & 103. Supr. n. 84.

L. apud Iulian. §. conſtat. de leg. 1.

§. XXIV. D. CASTALDVS.

„ 88 HInc etiam facili manu deduco firmum non
„ eſſe; quod Nigronius aſſerit, Lutetiæ ſcili-

cet

» cet multo ante hæc tempora Societatem Ieſu pluri-
» bus adſtrictam votis coaluiſſe: & propterea B. Ca-
» ietanum noſtrum non potuiſſe noui Ordinis inſtitu-
» tionem præuidere. Perlegat quiſquis eſt lector, quæ
» Ribadeneira tradit ab initio lib. 2. vſque ad 6. ca-
» put, in quo narratur Ignatij in Venetorum Ciuita-
» tem aduentus anno 1536. & iudicet, an coaluerit So-
» cietas aliqua votis adſtricta, an Ordo inſtitutus, an
» noua condita Religio, an de alio vitæ inſtituto pro-
» bando mens, aut conſilium fuerit.

Ad §. 24. *Iulij reſponſio.*

89. Quum ego ſcripſi Societatem Ieſu pluribus adſtrictam votis coaluiſſe, propriè locutus ſum, vt decebat Religioſum veritatis amantem, qui non egeret amplificationibus, aut catachreſibus ad ſua probanda. Non enim ſcripſi Religionem, quæ Societas Ieſu dicitur, formatam eſſe; cum ſciam non poſſe Religiones auctoritate priuata, ſine Sedis Apoſtolicæ approbatione, iure Canonico vetante inſtitui. Quapropter nomine Societatis intellexi cœtum, ſodalitium, congregationem aliquot virorum, qui Societatem quandam inter ſe cõformauerant, & coagmentauerant, tanquam futuræ Religionis inchoationem. Eſt vſitatum in Eccleſia Catholica, vt qui Religionem aliquam inſtituere meditantur, ſocios aliquot ſibi adiungant, certis quibuſdam legibus ſodalitatem vinciant, finem, & munera ſibi præſtituãt; quo facilius præbeant Pontificibus ſpecimen, cuiuſmodi Religionem ſuam eſſe cupiunt. Quo tempore ante Papæ approbationem non dicuntur Religiones, ſed Congregationes, aut quid ſimile: quod Congregationi reſpondeat, & æquetur. Vidimus id factum à S. Dominico auctore Ordinis Prædicatorum, de quo legitur in Romano Breuiario Canonicatum horarum, Romam veniſſe cum Epiſcopo Toloſano

c fin. de relig. dom. c. vn. eod. tit. in 6. Clem. 1. eod. tit.

ad Lateranenſe concilium, *Vt Ordo, quem inſtituerat* ab Innocentio tertio confirmaretur. Idem videmus præterito ſæculo in congregatione Clericorum regularium de Somaſcha inſtituta per venerabilem virum Hieronymum Aemilianum patricium Venetum ad ſubſidium Orphanorum, & alia opera pia an. 1528. Quæ quamuis à Paulo III. & alijs Pontificibus ornata fuerit multis priuilegijs, tñ non niſi à Pio V. in Religionem erecta fuit an. 1568. vt docet Andreas Stella ex illo Ordine, atq; apparet in bulla Pij V. relata à Laertio Cherubino, & in alia bulla Clementis VIII. an. 1593. edita, & ab ijſdem prodita. Congregatio pariter miniſtrantium infirmis inſtituta primum fuit à Camillo de Lellis auctoritate priuata: deinde confirmata per Xiſtum V. 1586. poſtremo erecta in Religionem formatam à Gregorio XIIII. an. 1591. vt apparet in diplomate ab eodem Laertio tranſcripto. Poſſem alia producere exempla noua, & vetera, ſed hæc tria ſufficiunt. Noſtra item Societas conflata eſt prius vt congregatio; poſtea formata Religio an 1540. & ego cum ſcripſi an. 1536. coaluiſſe Societatem, intellexi congregationẽ, non Religionem approbatam.

And Stella l. 3 vitæ Hier. Aemil Laer t. 2. in Pio V. nu. 78. & in Clem. 8. n. 22.

Id in Greg. XIII. 17.

90 Reliquum eſt, vt probem ante an. 1536. aliquam ſocietatem coaluiſſe inter Ignatium, & ſocios, ne coarguar falſitatis. Prima probatio ex Paulo III. in diplomate primo confirmationis, qui de primis patribus noſtris nominatis ſic ait: *Iamdudum è diuerſis Mundi regionibus diſcedentes, in vnum conuenerunt, & ſocij effecti, abdicatis huius ſæculi illecebris, eorum vitam perpetuo Domini Noſtri Ieſu Chriſti; atque noſtro, & aliorum ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum ſeruitio dedicarunt, & iam quampluribus annis laudabiliter in vinea Domini ſe exercuerunt*, &c. quæ verba repetuntur à Iulio III. in ſua confirmatione decennio poſt. & paulo poſt Paulus: *Cumq; ad hãc almam vrbem*

Paul. III. bulla confirm. Soc. apud Laert. Cherub. ſub nu. 25.

bem

bem ſe contulerint, & in charitatis vinculo perſiſtentes, ad perficiendam, & conſeruandam eorum Societatis in Chriſto vnionem, quandam viuendi formulam, &c. Expendat Caſtaldus illa verba, *In vnum conuenerunt, & ſocij effecti.* Si facti ſocij, ergo illa vnio erat ſocietas. Addidit Iulius III. in ſua confirmatione, *exemplaris, ac religioſæ vitæ ſocij effecti*: quæ vita exemplaris, & religioſa, id eſt pia, & deuota eſt illa, quã Lutetiæ viuere cœperant. Conſideret quoque illa: *Ad perficiendam, & conſeruandã eorum ſocietatis in Chriſto vnionem*: Si venerunt Romam, vt vnio Societatis perficeretur, ergo erat iam facta; quia non perficitur, quod nondum factum eſt. Item non conſeruatur, quod nondum eſt; eſt enim prius eſſe, quàm conſeruari. Nec dicat illam vnionem, & ſocietatem eſſe factam an. 1539. in conuentu Vicẽtino, qui vt ſæpè dictum eſt, fuit Romanus, quia Pontifex intelligit multo antiquiorem vnionem per illla verba: *Iamdudum, & iam quampluribus annis*, qui loquendi modus longum temporis ſpatium denotat, & annorum interuallum, non mẽſium, quod interceſſit inter conuentum Romanum, & datum Bullæ. Confirmatur hæc temporis longitudo ex eo, quod Papa dicit ſeſe dedicaſſe iſtos ſocios ſeruitio perpetuo Chriſti, ſuo, & aliorum Pontificum ſucceſſorum; quæ dedicatio facta eſt Pariſijs an. 1534. per votum vltimum de offerendis ſe Pontificis imperio. Itaque Pauli ſententia conglutinata erat ante an. 36. Societas. Id Papa aſſerit: Caſtaldus neget? Secunda probatio conficitur ex definitione Societatis, quæ non eſt aliud, niſi duorum, aut plurium conuentio propter aliquod commodum, vt in Aſceticis probaui. Hic decem erant viri: finis ſpectatus, ex votis colligitur, quęſtus animarum Fidelium, & Infidelium: conuenerant inter ſe, præcipuè cum vota illa ſimul omnes ſpoponderunt. Prob atum eſt in proceſſibus S. Ignatij, & S. Franciſci, vt habetur ex relationibus

Part. 3, tit. n. 39.

fa-

factis Papæ an. 1622. menſe Ianuario in conſiſtorio ſecreto, & publico, ab eodem Ignatio collectos ſocios eiuſdem propoſiti, & S. Franciſcum inter eos ſocios aggregatum fuiſſe Lutetiæ. Sub magiſtro ſpirituali Ignatio diu, ſub Petro Fabro illius abſentis vicario aliquandiu vixerunt: vna omnes in Italiam, & commenſales, & contubernales, quantum anguſtiæ patiebantur hoſpitiorum venerunt. Vna pariter in Palæſtinam nauigaturi erant ex voto. Præterea morem eumdem orandi, diſcutiendæ conſcientiæ formulam, tenoremque viuendi retinebant. Si non erat hæc Societas, nulla in Mundo ſocietas inuenitur. Orl. l. 1. n. 89.

91 Tertia probatio fit ex hiſtoricis. Orlandinus anno 1534. narrat cohortationem primam ab Ignatio habitam ſocijs de fine Societatis, quam intra ſuum pectus erat architectatus; & poſt eam narrationem ait: *Annuerunt ergo ſanctiſſimis Ignatij votis ad vnum omnes, polliciti ſe illum vltro quocunque pergeret, ſecuturos: & qui ſe prodere, atque indicare vicissim non audebant, hac excitati occaſione ſe pandunt; poſitaque perſona, non vt ignoti, externique amplius, ſed vt familiares, ac fratres ex eadem diſciplina, ex eodemque nati parente, mutuis ſe officijs, & amoris ſignificationibus complectuntur.* Ecce conſenſus in Societatem, quem ſecutus eſt decretum de votis nuncupandis. His emiſſis ait Orlandinus: *Poſt Societatem conditam eum diem, quaſi primum eius natalem, ſingulari religione, ac memoria coluerunt.* Poſt hæc refert ab Ignatio leges ſodalibus præſcriptas, quæ inter nos hucuſque ſeruantur. Hæ ſunt quotidiana meditatio, confeſſio peccatorum, & Euchariſtiæ ſumptio hebdomadaria: mutua familiaritas, collationes ſpirituales, & litterariæ, annua votorum renouatio. Et quoniam communitas tecti eſſe non poterat, mãdauit vt charitatẽ alerẽt mutuis viſitationibus, inuitationibus, & communione bonorum. Denique anno 1531. idem hiſtoricus cœtum hunc ita tempe- Maff. l. 1. c. vlt.

R ra-

Orlan. l. 1. n. 95.

ratum indigitat *Nouellam Societatem*. His congruẽtia Maffeius ſcripſit. In Ribadeneira vero (quem Caſtaldus negat quidquam de Societate inchoata tradidiſſe) quædam ego notaui, quæ meam poſitionem probant. Is lib. 2. c. 4. tradit Ignatium eo ſemper inclinaſſe, *vt aliquot commilitones, conſiliorum ſuorũ ſocios ſibi aggregaret*: ipsũq; caput inſcribit his verbis: *Quos ſocios ſibi adſciuerit.* Quorſum autẽ ſibi ſocios, & commilitones adſciſceret, niſi vt ſocietatem aliquam inſtitueret? Recenſet in eodem capite vota ſimul ab omnibus concepta; eoſque exinde concordiſſimam vitæ conſuetudinem, rerumque omnium, atque animorum communicationem habuiſſe. Quid eſt hoc, niſi Societatem quandam fuiſſe conflatam? cap. 5. Socios appellat. Cur hoc, niſi ob Societatem contractam? cap. 7. de itinere, quo pergebant in Italiam: *In rebus decernendis plurium ſententijs ſtabatur idque ſumma concordia*. At hic mos ſodalitiorum, & congregationum eſſe ſolet. Accedunt illi ſcriptores, qui Pariſijs natam Societatem eſſe tradũt, aut certe inchoatam. *Quod apud multos vnum inuenitur*, inquit Tertullianus, *non eſt erratũ, ſed traditũ*. Et Caſſianus. *Indubitatæ veritatis manifeſtatio eſt auctoritas vniuerſorum.* Bruno Loher Carthuſianus, ad S. Ignatium, & Societatem dedicans opera Henrici Harphij: *Pariſiis adiunctis tibi aliquot eiuſdẽ propoſiti viris, vndecim numero, cõmuni conſenſu ſtatuiſtis Mũdũ penitus cõtẽnere, & totos vos animabus lucrandis mãcipare.* Qui contemnũt Mundũ cõmuni conſenſu, inchoant religioſam familiã. Frãciſcus Montanus in apologia pro Societate Ieſu, aduerſus Philippicã Antonij Arnaldi cauſidici Pariſiẽſis dicẽtis in Hiſpania Societatẽ eſſe natã, reſpondet an. 1535. *Societatẽ Ieſu cœptã eſſe, primaſq; radices egiſſe in Academia Pariſienſi decem magiſtris eiuſdem Academiæ eandem bono homine auſpicantibus; quorum primus erat Ignatius Loiola Biſcainus.* Au-

Rib. l. 2. c. 4. & ſeqq.

Tertull. l. de præſcr. c. 28.
Caſſ. l. 1. de Incarn. c. 6.
Bruno Loher. ep. ad Ign. & ſociet.

Fr. Mont. apol. adu. Ant. Arnal c. 30.

ctor innominatus reſponſionis apologeticæ aduerſus criminationes Anticotoni,in apologia ſexta pagina mihi 218. *Ieſuitarum Societas in Gallia, atque in Galliæ metropoli Lucetiæ, in D.Barbaræ Collegio nata eſt*. Florimondus Ræmondus agens de electione ſociorum in Gallia, *Nouam*, inquit, *Societatē inſtituere decreuit*. Martinus Olauius ſcribens ad Sorbonicos doctores,è quorum Collegio ipſe fuerat, referente Orlandino ait ex vrbe Pariſienſi *Primam Societatis ſemina prodijſſe*, Iacobus Gretſerus noſter conſolans Simonem Lithum Miſenum hæreticū, reſtitutione Societatis in Galliam mœrentem: *Pariſiis Societas noſtra nata eſt, & inita;prima eius cunabula ſpectauit Lutetia*. Idem in apologia ſecunda pro S.Ignatij vita contra eundem Caluiniſtam: *Pariſiis fundamenta Societatis iecit, ſocioſque huius inſtituti ſibi aggregauit*. Et poſt: *Non enim fieri poteſt,vt hac ſemētis à S.P.Ignatio in ſolo Gallicano iactatio exoptatiſſimos fructus nō ſubmittat*. Quinetiam deſignant annum trigeſimum quartum præteriti ſæculi, & templum, in quo ſunt primum illa vota ſuſcepta. Idem Gretſerus apologia prima contra eundem Lithum, enumeratis primis Patribus ait: *Iniere primum Societatem Pariſiis an. 1534. ſeptem priores,ad quos acceſſerunt tres poſteriores anno 1535*. Iacobus Gualterius noſtri pariter Ordinis in tabulis chronographicis anni 1534. *Iacta*, inquit, *ſunt prima fundamenta Societatis Ieſu in Monte martyrum*, Iacobus Bidermanus in compendio vitæ breuioris Ribadeneiræ,ſiue in rebus geſtis à S. Ignatio: *Quo tempore Hiſpania, Galliaque hoſtilibus odijs diſſidebant, Hiſpani, Gallique iuuenes æternā Societatem coluere*. Subiicit leges,ac vota nuncupata in Monte martyrum, quibus ea Societas coiuit. Ludouicus XIII. Galliæ Rex Chriſtianiſſimus,in litteris manu ſua exaratis ad Gregorium XV. Pont.Max. an.1621.die 24.Februarii pro canonizatione S.Igna-

Reſp.apol. adu. Anticot.apol.6.

Florim. Ræm.de orig hæreſ. l.5.c.2.

Mart. Olau.apud Orland. l. 15.§.58.

Iac. Gretſ. conſol. ad Lith. Miſe.

Id apol 2. adu.Lithū. l.1. c.2.

Id. apol.2. adu. Lith. l.2. c.1.

Iac. Gualter. tab. chronogr. 1534.

Iacob. Biderm. in compend. §.97. 99.

Lud.XIII. Gall. Rex epiſt. ad Greg. XV.

tii; inter alias rationes, quibus mouetur ad petendã eã tam enixè, eſt quod ſeruus Dei Pariſios venerit ad capeſsẽdã eruditionẽ; ibidẽ ſibi pios cõmilitones adiũxerit, & in tẽplo Mõtis martyrũ Galliæ Apoſtolo religioſe cõſecrato, fundamẽta Societatis, initiaq; poſuerit. Huc ſpectat enũciatũ Nicolai Bobadillæ, vnius è primis ſociis, dicentis diem aſsũptæ B. Virginis anni 1534. natalẽ fuiſſe Societatis. Deniq; auctor vitè breuis S. Ignatii poſt eius canonizationem editæ, atque ex proceſſu extractæ, deſignato templo eodem, & votis recenſitis, ait: *Et hac fuit prima delineatio Societatis, qua poſtea melius expreſſa eſt.* Itaque an. 1536. non erat quidem Religio, neque Societas propriiſſime religioſa: aut Ordo canonice inſtitutus: ſed Societas pia, ſpiritualis, & inchoatio quædam religioſi Ordinis mox futuri: non illa quidem adſtricta votis ſubſtantialibus Religionis, ſed alijs votis, quæ tamquam ſacra vincula eorum animos coniunxerat adeo, vt mirifica concordia inter ſe coaluerint, vt loquitur Maffeius. Hic locus opportunus videtur monendi lectorem Cæſaris Campanæ hiſtorici Itali: qui in vita Philippi II. Regis Hiſpaniarum loquens de Origine Ordinum Clericorum regularium Theatinorum, & Societatis Ieſu, laudauit quidem hanc beneuolo animo, cuius in cauſa gratiam illi habemus ampliſſimam, ſed non videtur à benè perito rerum noſtrarum edoctus. Ait enim, Societatem. *ſumpto pro exẽplari Theatinorũ Ordine, ac bonis illius ſtatutis, conatã efficere melius beneficiũ erga proximos, largius vita actiua ſe dediſſe.* Hæc ſunt verba Cæſaris Latine reddita. Duabus in rebus deceptus fuit ab ijs, à quibus hanc narrationem accepit. Primum quidem exemplar ab illo Ordine ſumere non potuit: quoniam, vt probatum eſt an. 1534. Pariſiis Societas modo declarato coaluerat valde diuerſa: quo tempore, & loco nihil in Gallia de illo puſillo grege perlatum fuerat. Neque quo tempore S. Ignatius

Vita breuis edita 1612. c. 12.

Maff. l. 1. vitæ c. vlt. Cæſ. Cãp. p. 1. dec. 2. l. 11. vitæ Philip. 11. Reg. Hiſp. an. 1537.

Venetijs fuerat Ieroſolymam peregrinaturus, inſtitutus erat ille Ordo: neque quidquã in Societate delineata mutatum eſt Venetiis an. 1537. Deinde apparet ex dictis, quam multis in rebus tunc eſſent diſſimiles, in ratione gubernationis, in choro, in educatione iuuentutis, & aliis miniſteriis proximè numeratis, vt qui diſcrimina conſideret attente, ne ſuſpicari quidem poſſit S. Ignatium illius vſum exemplari, qui tam multis ante annis Societatem in ſua mente alterius exemplaris auxilio formauerat.

92 Quærenti autem vtrum potuerit B. Caietanus prę-uidere Societatem futuram, reſpondeo, non eſſe abbreuiatâm manum Domini, quin potuerit vir ſanctus res futuras prænoſſe Deo reuelante, ac prædicere. Si id feciſſet, vtilis fuiſſet S. Ignatio, & gratiſſima prædictio. Nam per eam incitaſſet ſocios ad perficienda cogitata, & inchoata. verum non poſſumus aſſerere id tunc potuiſſe prædici, quod non ſit veriſimile colloquium Caietani cum Ignatio, tum propter rationes dictas, ac dicendas: tum quia numquã, & nuſquam eius prædictionis facta eſt mentio à S. Ignatio ad Sociorum conſolationem. Quinetiam ne illius quidem propenſionis ad Ordinem nouum, & congreſſus, in Societate auditus eſt minimus aliquis rumor, ſibilus, ſuſurrus: qui vel ab Ignatii ore poterat excidere, & ab ipſis Theatinis ad noſtros ſodales penetrare, dum Venetiis morabantur; dum Iacobus Laynez an. 1545. eo conceſſerat Patauini Collegii ſtabiliendi gratia. Scio argumenti rationem ab auctoritate negatiua non admodum validam eſſe: valere tamen poteſt, cum omnibus circumſtantiis conſideratis Titius ſciturus fuiſſet, ſi ita eſſe potuiſſet; dicturus, ſi ita eſſe putauiſſet. Petrus Faber, Iacobus Laynez, Ioannes Polancus in commentarios retulerunt initia Societatis. Ludouicus Gonſaluus multa expreſſit ex ipſo Ignatio biennio antequam excederet è vita. Hieronymus Natalis, & Petrus Ri-

badeneira quidquid ex ore S. Patris excidebat, ſtudioſè colligebant, & tanquam ſagaciſſimi venatores vndecunque poterant inquirebant huiuſmodi res, & in aduerſaria conferebant. Extat memoria conſuetudinis habitæ cum Carafa, vel ab ipſo Ignatio, cur non etiam dixiſſet aliquid de colloquio cum Caietano, ſi accidiſſet? ſi dicas Ignatium conticuiſſe, ne ſe proderet ſociis, arundinem vento leuitatis agitatam, eſto: ſed ſi metuebat à ſociis notam inconſtantiæ, nõ eſt veriſimile attentaſſe vitæ mutationem, vnde ipſius conſtantiæ laus inobſcurabatur. Nec malitioſe occultatam nunc dicas hãc prædictionem, quia poſt probatam Eccleſiæ, & ab Eccleſia ſanctitatẽ Ignatii tam inſignem, vt iudicio Sedis Apoſtolicæ Miſſæ ſacrificium meruerit in ſuum honorem, & tandem publicam, ſolemnemque relationem in catalogum SS. non videtur fas eſſe iſtuc de eo ſuſpicari. Adde, quod ſi colloquium cum prædictione accidiſſet, ſine dubio ad aures Carafæ perueniſſet. Erat tunc Venetiis, gubernabat Ordinem, & forte etiam cœnobium S. Nicolai: primus dignitate, conſcium omnium primum decebat eſſe virum id auctoritatis. At per Carafam, neque ad Patres Theatinos, neque ad noſtros fama vlla manauit ſiue colloquii, ſiue prædictionis. Adde quòd ſi ſciuiſſet, numquam attentaſſet mutare inſtitutum noſtrum, quod noſſet à Deo inſpiratum Ignatio. Poſtremo ſi Societas, vt congregatio conflata erat, queadmodum demonſtraui, & actuoſa formata, vt patet ex fine in votis explicato, quid quæſo prædixiſſet Caietanus, ſi demus eos inter ſe collocutos? Ad ſummum prædicere poterat confirmationem Papæ, quæ futura erat. At non dicitur hoc prædixiſſe Caietanus: ſed Ignatium fore fundatorem actuoſioris Religionis præsbyterorũ. Verum hæc coaluerat, hoc eſt, opera Ignatii coagmentata erat: presbyteri ſocii adſcripti expectabantur in dies: vota exprimebant finem, & miniſteria actuoſa: & ſi de congrega-

tio-

tione loquamur, hæc erat facta: ſi de ea Religione, hæc erat inchoata, ita vt dicere poſſimus materialiter tunc extitiſſe noſtram Societatem, non formaliter. Formam religioſæ Societatis accepit triennio poſt, aut ad ſummum quadriennio. Ceterum apud Platonem, & Ariſtotelem *principium eſt dimidium totius:* & apud iuriſconſultos, *cuiuſque rei potiſſima pars principium eſt*, quod habetur in prima lege de origine iuris. Præterea *Pro facto habetur, quod de proximo eſt faciendum*, vt Bartolus colligit ex iure: vnde vulgare Gloſſæ dictum: *Habetur cinctus, qui ſtatim eſt cingendus.* Adde & illud eiuſdem Bartoli, *cum opus erat cœptum, & non remotum, ſed propinquum habetur pro perfecto, & deſtinatio operatur:* qui id multis legibus probat. Cum igitur Societas inchoata eſſet, & propinqua perfectioni, vt euentus probauit; pro facta, & perfecta habebatur.

Plato dial. 6 de leg. Ar.l.5. polit.c.4 ſect. 10. probl. 13. L. 1. de orig. iuris. Bart. & Gloſſa in L.penult. de milit.teſtam. Id l.cetera §.vlt. de leg 2. ex l. liberos. §. ad preſcripti. de leg. 3. & l. etſi non ſunt.§. quid ergo de auro, & arg.legato.

§.XXV. D. CASTALDVS.

93 „ Præter illa enim, quæ, vt mox tradidi, Nigronium conuincunt, conſulamus Orlandinum „ nouiſſimum harum hiſtoriarum deſcriptorem. Is l. „ 2. à §.58. clare oſtendit ante ann. 1539. in quo Vi„ centinus patrum congreſſus celebratus eſt, non fuiſ„ ſe de Societate condenda conſilium. Imò & in ipſo „ conuentu quamplures in contrariam abiere ſenten„ tiam. *Dicebatur*, inquit Orlandinus, *in eam partem,* „ *qua ſuadebat nihil noui Ordinis aſſumendum, in* „ *primis verendum eſſe, ne cum apud non paucos ho*„ *mines deprauatos, Religionem ipſi conderent, procu*„ *rationi alienæ ſalutis, cui prouiſum volebant, officerent.* Hæc ille. vnde duo licet ſedulò colligere. Alte„ rum Lutetiæ non aliud Ignatii ſocios decreuiſſe, niſi „ procurationi alienæ ſalutis vacandum in primis eſſe, „ modum vero non inſtituiſſe. Alterum potuiſſe Caie„ tanum an. 36, de nouo Ordine condendo diſſerere, cũ

non

» non niſi 39. Ieſuitarum Religio coaluerit, & eo fue-
» rit auctoritate Pontificis firmata.

Ad §. 25. Iulij reſponſio.

Ribad. l. 2. c. 23. Orlan. l. 2. n. 41. Maff. l. 2. c. 7. Turſell. l. 1. 3itæ S. Xa-uer. c. 7. Lucena. l. 1. vitæ S. Xa-uer. c. 6.

94 Ribadeneira tradit anno 1538. ſocios omnes Romam ad Ignatium veniſſe circa mediam Quadrageſimam ex Italiæ vrbibus, vbi laborabant in vinea Domini: conſentiunt reliqui hiſtorici, atque in primis Orlandinus, ex quo probatum eſt illum Conuentum anni 1539. de forma Religionis, non fuiſſe Vicetiæ, ſed Romæ peractum, vt ſæpè dixi. Verba hic à Caſtaldo tranſcripta ex Orlandino neminem mouere debent, quoniam prolata ſunt in conſultatione, vbi ex prudentiæ regulis dici ſolent, ac debent omnia, quæcumque pöſſunt illuminare mentes conſultorum ad conſilium omnium optimum capiendum, vt dixi ſuperius. Ad hæc certum habere debet Caſtaldus multo plura in Ignatij mente inſediſſe, quàm in animis ſociorum, de forma futuræ Religionis: longius proſpexiſſe illum in futurum, quàm ſodales. Erat enim inuentor operis, & architectus ipſe, non illi: proinde potuit eueniſſe, vt illi, quamuis ad Societatē conflandam animis, & corporibus conueniſſent; tamen nihil de perpetuitate Societatis cogitaſsent, quod in Ignatij erat alta mente depoſitum. Idem iudicium faciendum eſt de aliis Societatis circumſtantiis, quæ veniebant ſubinde in conſultationem; cum Ignatius prudenter vellet illos ſpontè, ſuauiterque deſcendere in eam formam, quam ipſe conceperat, & diuina illuſtratione delineauerat. Præterea notum eſſe opinor Caſtaldo, Nihil ſimul factum, & perfectū eſſe in hoc Mundo, vt ſapientum conſenſus eſt. Hinc eſt, quòd natura, & ars imitatrix naturæ (quod admonet S. Thomas) in rebus faciendis procedunt ab imperfecto ad perfectum, vt videre licet in procreatione hominis, & in pictura. Similiter diuina prouidentia

S. Tho. 1. 2. q. 1. ar. 7. ad 2.

dentia in Ordinibus religioſis condendis ſe gerit, qui ſubinde accipiunt incrementa, maioremque perfectionem. Teſtis ſit ipſe Caſtaldus in Ordine ſuo. Pariter in noſtra Societate ſe res habuit. In Monte Martyrum ad Pariſios fuit tabula inchoata, primis lineis adumbrata, & delineata; cum primi ſocij vota illa emiſerunt, quibus Societatis finis continebatur, & quandam viuendi formulam oretenus ab Ignatio acceperunt, & miniſteria, quę poſtea ſunt in Religione ſtabilita, exercere cœperunt. In Conuentu Vicentino anni 1537. quaſdam ſibi leges imponunt, vt de viuendo mendicato, de ratione concionandi, de nomine Societatis Ieſu, & alias, quæ fuerunt veluti lineæ coloratæ, tabulam magis viſendam efficientes. In conſultatione Romana anno 1539. decreuerunt colores omnes in eam inducere, vt egregia figura perficeretur; hoc eſt perfectiones maiores, per quas perpetua fieret, & omnibus numeris abſoluta. Lineamenta externa in confirmatione Sedis Apoſtolicę accepit, & apparuit perfecta. Itaque iſtæ conſultationes non tam erant de re, quàm de modo; non de inſtituenda Societate, ſed de ſtabilienda, perpetuanda, perficienda. Ex his procliue eſt reſpondere duabus conſecutionibus à Caſtaldo factis. Ad primam dico Lutetiæ Societatem inſtitutam, inchoatam, conceptam, & non ſolum procurationē alienæ ſalutis conſtituiſse tanquam finem, ſed etiam paupertatem, exercitia ſpiritualia quotidiana, ſtudium doctrinarū, prædicationem ad Infideles, & alia, quæ ſuperius obſeruata ſunt, tanquam media, & inſtrumenta finis illius conſequendi. Deerat modus ille perfectus, quem Romæ accepit, quoniam, vt eſt præmiſſum, paulatim per incrementa perfectionū ſucceſſu temporis perficiebatur. Ad alteram conſecutionem tollendam nego Societatem non extitiſſe ante confirmationem Papæ, vt multis, validiſque argumentis probatum eſt.

Supra §.74. nu. 91.

S Quia

Supra §.24. nu.91. 95 Quia vero poſſet Caſtaldus verba quædam Orlandini producere, quæ videantur meæ definitioni repugnantia, ideo exiſtimo pretium operæ illa notare, ne difficultatem effugere videar, atque ita interpretari, & conciliare, vt ne vel aliquid inde abſurdi inferatur; vel hiſtoricus ſibi contradicere putetur; ſic vtrumque ius in interpretatione fieri iubet. Primus locus eſt initio anni 1539. de quo ſic ſcribit: *Annus cunctæ Societati fauſtus, ac fortunatus, & quaſi natalis illuxit.* Ex hoc colligit Caſtaldus, non ante hūc annū Societatē extitiſſe, quæ hoc anno nata eſt. Reſpondeo ſignificaſſe Orlādinū lætitiam ortam ex eo, quòd anno 39. menſe Septembri Pontifex regulam Societatis ſibi oblatam, & in ea Societatem viuæ vocis oraculo laudauit, & approbauit: quod poſtea narrat ipſe, & alij duo ſcriptores vitæ S. Ignatij. Proinde iure vocat, quaſi natalem Societatis: formatæ nimirum religioſæ, perfectæ, adiecta particula, *Quaſi*, quia natalis ſine vlla limitatione fuit quadrageſimus, quo anno diploma datum eſt. Quod autem Orlandinus minime loquatur de Societate inchoata, planum eſt ex dictis ſuperius, inter quæ legitur illud eiuſdem, in Ordine noſtro diem xv. Auguſti fuiſſe cultum *quaſi primum eius natalem.* Itaque annus trigeſimus quartus fuit primus natalis, quia inchoata, & propemodum concepta Societas: trigeſimus nonus, quia quodammodo parta. Secundus locus in eodem anno, *De ea in poſteritatem propaganda & vincienda certis legibus patres conſenſere.* Reſpondeo perpetuitatem in Ignatij mente inſediſſe, alios de ea nondum communi conſenſu decreuiſſe. Tertius locus eſt. *Concordiſſimis prius animis vna conueniunt, vt de ſuæ familiæ ſtatu, deque re communi deliberent.* Hæc, & horum ſimilia verba Caſtaldo ſignificare videntur, tum primum de condenda Societate cogitari cœptum, ante id tempus nullam extitiſſe Societatem. verum attentè legenti, alia occur-

L. ſ. Ne quid in loco ſacro. c. inter dilectos de fide inſtru. Orl. l. 2. nu. 58. Id. l. 2. n. 83 Rib. l. 2. c. 27. Maff. l. 2. c. 12.

Supra §. 24. n. 89.

Supra n. 94.

occurrunt verba huic ſenſui repugnantia. Huiuſmodi ſunt illa, anno 39. *quotidianis ſociorum acceſſionibus amplificatam magis*: Ne *inſtituta Societas anguſtis ſuæ vitæ ſpatiis terminaretur; De familiæ ſtatu deliberandum*. Etenim ſi Societas eſt amplificata, præerat ſanè antequam amplificaretur: quoniam incrementum præſupponit quantitatem. Si agebatur de perpetuanda Societate inſtituta: ergo præcurrerat inſtitutio. Si denique deliberandum erat de familiæ ſtatu, certè præerat illa familia, de qua deliberabatur. Anteuerterat ſcilicet imperfecta deliberationes has de ea perficienda. Quàm clara illa verba in conuentu Vicentino? ibi narratur decretum communi conſenſu, *vt hæc inſtituta ſodalitas, Ieſu Societas vocaretur*. Quàm perſpicua illa in cõſultatione Romana? *Dictiſque ſine varietate ſententiis, perſpicua res omnibus viſa, tam ſuauem, tamque arctam Societatem afflatu* S. *Spiritus, voluntateque ex tanta morum, nationumque diſſimilitudine coagmentatam, omni ope retinendam*. Non igitur actum eſt in illo Romano conuentu de Societate condenda, ſed de retinenda, quæ iamdudum florebat, ex verbis Orlandini, qui diſſentire dicebatur.

Orl. l. 1. nu. 25.

Idem l. 2. n. 59.

§. XXVI. D. CASTALDVS.

„ 96 VLtimo loco, & illud inſpiciendum eſt, an S. Ignatio ante hunc annum 36. reuelatum
„ ſit Societatis Ieſu futurum ſe eſſe parentem. Nigro-
„ nius, vt inferat Ignatium in illud conſilium non ve-
„ niſſe, vt noſtro Ordini adſcriberetur, citius quàm
„ par erat, aſſeruit teſtibus ad idem confirmandum
„ Petro Ribadeneira, & Orlandino vocatis. Sed quid
„ vterque Ieſuiticæ hiſtoriæ ſcriptor affirmet, non me
„ piget in medium proferre, quo infirmitas aduerſarũ
„ rationum eluceat.

Ad §.26. Iulij reſponſio.

97 Suis propugnatis Caſtaldus, oppugnat noſtra. Et primum euertere conatur reuelationem S. Ignatio factam de futura Societatis inſtitutione, quòd videret ea reuelatione, ſuam narrationem prorſus concidere. Me nimis feſtinantem fuiſſe aſſerit, ad producendos in eius confirmationem teſtes Ribadeneirã, & Orlandinum; quorum auctoritatem in hac re autumat inualidam eſſe. Me non pœnitet produxiſſe teſtes omni exceptione maiores.

§. XXVII. D. CASTALDVS.

,, 98 ET quidem quoad Ribadeneiram ſpectat, ingenue fateor integrum eius librum Hiſpano ſermone conſcriptum, non caligante oculo, ſed peruigili conquiſitione me ſæpius legiſſe, nihilque quod talem reuelationem ſapiat inueniſſe. Nec mihi Nigronius obijciat Ribadeneiram hoc affirmare in Ignatij vita, quam Latinè edidit, cum de dono prophetiæ ageret. Fruſtra enim librum iactat, quem perpetua occultatione latere, multis ab hinc annis iterata, diligensque multorum conquiſitio comprobauit.

Ad §. 27. Iulij reſponſio.

99 Hic incipit excutere Caſtaldus Ribadeneiram, & mecum eo, quòd illum non bona fide allegauerim. Fateor ipſe quoque non extare illam reuelationem in vita Hiſpanicè ſcripta, quam tam accuratè legit. Non extat in Latinè ſcripta, neque primæ, neque ſecundæ editionis. Et has ne per ſomnium quidem ego in probationem produxi. Legat attentius marginem ſecundæ, ac tertiæ editionis meorum aſceticorum

com-

commentariorum, & inueniet allegatum compendium vitæ S.Ignatij à Ribadeneira ſcriptum in §. De dono prophetiæ. Quod quia non animaduertit Caſtaldus, erupit in illam exclamationem, me fruſtra iactare librum perpetua occultatione latentem. Et ne hoc, quod iniuriam Ordini vniuerſo impingit, ſine vera defenſione prætereatur; reſpondeo primam editionem Latinæ vitæ Neapoli prodiiſſe an. 1572. ex typographęo Ioſephi Cacchij. Secunda excuſa eſt anno 1586. Madriti apud viduam Alfonſi Gomezii. Eadem recuſa eſt anno 1587. Antuerpiæ in officina Plantiniana: & tertio edita Coloniæ anno 1602. à Birckmannis. Proſtiterunt in his omnibus bibliopoliis vęnales: nec effugerunt oculos lynceos Simonis Lithi illius Caluiniani, qui quater eam vitam impugnauit. Tantum abeſt, latinam vitam à Societate occultatam fuiſſe, vt ſæpius eam excudi mandauerit, quo facilius Sancti Patris virtus quaquauerſus vulgaretur. Longitudo viæ cauſa fortaſſe fuit quo minus Neapolim poſteriores editiones perferrentur, vel certe non ſunt allatæ, quòd prima editio illic venalis eſſet. In Italia ſecundam editionem impreſſam non arbitror, quòd iam extaret Italica ex Hiſpanico verſa, & edita Venetiis ab Iolitis: tum quia per idem tempus vita aliquanto breuius ſcripta, ſtyloque accuratiore Ioan. Petri Maffæi, Romæ, Mediolani, Florentiæ, ac fortaſſe alibi excuſa prodijt, quæ typographis, & bibliopolis Italis ſufficere viſa eſt.

§. XXVIII. D. CASTALDVS.

„ 100 Quamuis difficilè in hanc partem inclinem,
„ vt crediderim probatiſſimum virum hunc,
„ & fide plenum, talia de Ignatio protuliſſe. Nam ſi
„ Latinam editionem Hiſpana Ignatij vitæ conſcri-
„ ptio ſubſecuta eſt, vt idem auctor in epiſtola ad le-
„ ctorem fatetur; qui fieri potuit, vt ſagaciſſimus hi-

ſtoriæ

„ ſtoriæ ſcriptor reuelationem hanc ſemel narratam „ iterum reticeret? præſertim cum ceterarum meminerit, quæ tanti æſtimandæ non ſunt, ſi commune Religionis bonum ſpectetur. Nec ſilentio perimam, „ quòd prudentibus rerum æſtimatoribus illud eſſet „ in votis: Ribadeneiram fortaſſe in Hiſpana narratione huiuſmodi reuelationem conſulto præterijſſe, „ quam nouerat falſo, vel incerto teſtimonio niti. „ Itaque tantum ea adnotanda ſunt, quæ ipſemet in præfata epiſtola,non ſemel repetit,ſeſe in hac ſecūda conſcriptione multa caſſare,plura addere, ſingula magis probare certior de ſingulis factus. Cum & „ optimi hiſtoriæ ſcriptoris munus ſit ex antiquorum „ monumentis illa ſeligere, quæ collatis ad inuicem rebus,vera eſſe probantur,illaque omnino reſpuere, „ quæ falſitatis argui non difficile poſſent.

Ad §. 28. Iulij reſponſio.

101 Inter laudes Ribadeneiræ negat Caſtaldus reuelationem Quadrato factam ab illo potuiſſe narrari; perinde ac ſi eſſet conuicta falſitatis. At eam narrauit in compendio,vt mox dicetur. Interim ſciat editionem Hiſpanicam,quam legit,eſſe poſteriorem Latina Neapolitana: ſed Latina Madritiana ſecuta eſt Hiſpanienſem, vt ipſe tradit in præfatione huius ſecundæ Latinæ editionis. Reticuit reuelationem in vtraque Latina, & in Hiſpanica,quia cum religioſiſſimus eſſet in veritate dicenda, noluit prodere litteris quidquam, quod ipſe pro certo non haberet, quamuis alijs certum videretur,ſic loquitur in præfatione ad lectorem in ſecunda editione. Diuerſa quippe ſunt ingenia hominum in iudicando, vt apparet in tanta opinionum varietate,quæ in rebus moralibus cernitur,in tam multis libris, & ſummarijs caſuum, quorum ſcribendorum ob hanc cauſam nullus eſt finis. Itaque omiſit in Hiſpanica,& Latinis,

Infra §. 19 nu. 103.

nis,non quod falſam putaret,ſed quod ipſe tunc certam ſuo modo, ſuoque iudicio non haberet. Aliud enim eſt aliquid falſum credere, aliud quamuis falſum non credatur, tamen non certum exiſtimare adeo,vt tanquam verum litteris mandetur. Illam reuelationem falſam nunquam putauit Ribadeneira, ſed non eſt factus de veritate certus ſuo modo, ac ſecurus,niſi proceſſu S. Ignatij inchoato, in quo vidit quam ſolidis teſtimonijs niteretur. Quod autem huiuſmodi reuelationum ad futuros Societatis progreſſus pertinētium notitiam habuerit aliquam, colligitur ex eo,quod in ſecunda editione Latina, & in Hiſpanica anni 1595. ſcripſit, loquens de prudentia Ignatij rebus in gerendis. *Apparet*, inquit, *illi Deum ab initio vniuerſæ Societatis progreſſum, curſumque diuinitus oſtendiſſe: & quam ſuaues, atque vberes fructus, ex arbore, quam ipſe Ignatius plantabat, & rigabat, dante incrementum Domino, Sancta Eccleſia perceptura eſſet*. Idque probat multis prædictionibus, quas referre longum eſſet, & apud ipſum legi poſſunt. Non ſcripſit, inquies, hæc in prima Latina; fateor, quia non plane tunc illi cognita erant: ſcripſit in ſecunda, & in Hiſpanica, quia iam illi ſufficiens lux cognitionis ad veritatem intuendam affulſerat. Quemadmodum etiam libro ſecundo fatetur ſe præclarum Ignatij factum addere,quod in prima editione non ſcripſerat, quòd tunc ad ſuam notitiam non certo nuncio peruenerat. Quapropter non omnino prudentes,aliorum prudentum iudicio, fuerunt illi æſtimatores, qui prætermiſſam reuelationem Quadrati putauerunt in Hiſpanica,quod falſo,vel incerto teſtimonio niteretur. Poterant in ſagaciſſimo hiſtoriæ ſcriptore,& fide pleno,vt merito dicitur,(& cui Caſtaldus non multo ante ſcripſerat, fidem eſſe dandam ſine ambiguitate,) exiſtimare prætermiſsā, quòd

Rib. lib. 5. c. 14.

Id. l. 2. c. 2.

Supr. §. 22. nu. 83.

L.cum creditor. ff.de fdrtis. L. merito. ff. pro ſoc.

quòd nondum illi timido nimis,ac religioſo in ſimilibus rebus euulgandis, certo conſtaret, vt in aliis factum ab eo videmus,qui addidit in Hiſpanica, & Latina poſteriore, quæ non ſcripſerat in priore. Nã res dubias, ſapientes, & iura ſuadent nobis, vt in meliorem partem interpretemur, & bonum potius, quàm malum præſumamus. Atque ita ego interpretabor,ſiqua Caſtaldus addiderit in ſecunda editione vitæ B.Caietani, & Pauli quarti: quod futurum ſpero, quia quotidie aliquid de nouo ſtudioſis ingeniis occurrit. Denique antequam ad alia tranſeam, rogo etiam,atque etiam Caſtaldum,vt relegat attẽtius præfationem Hiſpanicam, & legat accuratè præfationem Latinæ ſecundæ editionis: in quibus non inueniet à Ribadeneira dici:*in ea ſe multa caſſare*, hoc eſt delere,ſeu prætermittere,quã in prima ſcripſerat. Primum enim ipſe fatetur, in ſecunda, tria genera rerum addere,quæ ibi numerat, non tollere,aut detrahere,aut omittere quidquam. Deinde in proceſſu iuratus dixit neſcire ſe in vlla trium editionum (nam Hiſpanicam dicit eſſe verſam ex Latina ſecunda,ſiue eandem prorſus eſſe) falſi quidquam ſcripſiſſe.Periurus autem fuiſſet,ſi aliquid falſi deprehendiſſet in prima editione,cum alteram ſeriberet,quod ex illa prima delendum fuiſſet. Ex quo apparet exacta diligentia, & exquiſita religioſitas conſcientiæ Ribadeneiræ,qui nihil in prima ſcripſit, quod poſtea, vt minus verum,ac certum oportuiſſet auferre.

§. XXIX. D. CASTALDVS.

„ 112 NEc prodeſt Nigronium vti Ribadeneiræ
„ teſtimonio; non quidem in vita Ignatii,
„ ſed in eiuſdem vitæ compendio. Qui enim fieri po-
„ teſt,vt quod in vita Ignatij copioſe digeſta omiſſum
„ eſt,in compendio colligatur? Nonne ridiculum videtur

„ detur copioſus eſſe compẽdiũ, quàm accurata totius
„ vitæ deſcriptio, præcipuè in re tanti ponderis? Vel
„ itaque Ribadeneira hoc verum cenſuit,ſicque mini-
„ mè in vitæ deſcriptione omiſiſſet: ſi autem omiſit,
„ certe tanquam inane,atque figmentum repulit.

Ad §.129. Iulij reſponſio.

103 Præſcripta verba non ſunt in epiſtola Vicetiæ cuſa: leguntur in ea,quæ inſita eſt Neapoli biennio poſt,in ſumma D.Andreę Molfeſij. Vnde apparet deprehenſum eſſe oculi errorem in diſtinguendo compendio ab integra vita.Defenſione accurata,& perſpicua mihi opus eſt,quoniam obiectorum omnium, hoc eſt grauiſſimum, figmenti verbo iactatum non in me tantum,qui compendium allegauerim;ſed in Ordinem vniuerſum, qui figmenta ſub Ribadeneiræ nomine typis vulgari permiſerit. Hanc ob cauſam ſubdubitaui,num ab alio quopiam facta ſit hæc additio,quam à Caſtaldo.Ridiculum eſſet, & verò etiam iniquum, copioſius prodire compendium, quàm vitam integram, ſi compendium ab alio, quàm ab auctore factum fuiſſet; quoniam parum fidelem opifex compendij ſe præbuiſſet, addens de ſuo, quod auctor non ſcripſit, & per hoc adulterans hiſtoriæ veritatẽ. Verum ab auctore ipſo Ribadeneira compendium factum eſt; vel, vt ipſe melius loquitur, vita breuior; poſt inchoatum proceſſum, ac maiorem, magiſque certam multarum rerum notitiam,quę illi ſcrupulos, & timorem exemit;licuit, & libuit auctori dum contrahit in breuiarium longiorem vitam,detractis narrationibus ad progreſſum Societatis pertinentibus,omiſſis multis rerum circumſtantijs, & alijs rebus,vt fieri ſolet in ſummarijs conficiendis;addere quædam poſt alias additiones cognita, & maximi momenti. Quod compendium appellans vitam breuiorem, tacitæ huic dubitationi, quam refellimus,

T oc-

occurrit:quia ſcribens tertio vitam,quamquam breuiorem, non tenebatur legibus ſcribendorum compendiorum,per quas nihil addere licet,quod non ſit ſcriptum ab autore. Scripſit autem hanc vitam breuiorem Hiſpanicè an.1604.cui anno 1609.adiecit decretum de beatificatione, & MiſſaS. Ignatij. Habeo apud me Italice conuerſam à Saluſtio Gratio Senenſi, & editam Venetiis anno 1606. à Ioanne Baptiſta Cietto, & recuſam Genuæ 1618. à Ioſepho Pauone. Habeo & Latine redditam ex Hiſpanico in capita diſtributam, cum Græca interpretatione appoſita è regione, impreſſam Auguſtæ Vindelicorum anno 1616. Legitur quoque hæc vita breuior in poſtrema editione Laurentii Surii Coloniæ anno 1618. ſub die 31. Iulii.Eſt etiam mihi in manibus quarta editio compendioli ex vita breuiore compacti à Iacobo Bidermano, ſub titulo Rerum à S. Ignatio geſtarum,excuſi an.1615.Monachii; in quo ſub §. 193. fit mentio prædictionis huius. Ergo Ribadeneira in hac vita contractiore in codice Veneto, pag. 113. & in Latino Auguſtano c.18. rationẽ reddit miraculorũ additorũ his verbis: *Quia verò poſtremo libri quinti capite de miraculis breuiter egimus, quaſi nulla feciſſet, aut ad demonſtrandam eius ſanctitatem neceſſaria non eſſet; ſtatui nunc ea paulo fuſius exponere, non omnia quidem (res enim nimis in longum excurreret) ſed partem duntaxat eorum, quæ Deus efficere per ſeruum ſuum dignatus eſt. Quamuis enim cum anno 1572. primum vitã eius Latine ſcriberem, alia nonnulla miracula ab eo facta nouiſſem: tamen adeo mihi certa, & explorata non erant, vt in vulgus edenda mihi perſuaderent. Poſtremo vero quæſtionibus de eius in Diuos relatione publicè habitis, grauibus, & idoneis teſtibus fuerunt comprobata:* & alia in eandem ſententiam.& paulo poſt: *Prætermiſſis igitur ijs miraculis, quorum in eius vita mentionem fecimus, quæ multa, magnaque ſunt,* pra-

Ribad. c. 18. vitæ breuior.

prædictionibus iam aliiſq; præclaris Dei muneribus, ac donis, miracula hic pauca de multis afferamus, quæ Deus huius S.Patris ſupplicatione perfecit. Perſpicis, lector, Ribadeneiram in vitis prioribus non negaſſe, ſed ſcripſiſſe multa miracula: manu tangis modeſtiam, & ſcrupulos, quibus retinebatur, ne certa aliis miracula, ipſe non proderet, quod ſuperius ſignificatum eſt. Adde quod paulo ante dixerat in vita breuiore Italicè reddita, pag. mihi 113. *Præter donũ prophetiæ, quod Deus Dominus noſter huic S.Patri communicauit; dedit etiam gratiam patrandi tum in vita, tum poſt mortem multa, & magna miracula.* Nec contentus eorum narratione in hac vita contractiore, curauit æneos typos incidi, & iis in chartas ſimul omnia miracula imprimi Antuerpiæ anno ante mortem, hoc eſt 1610, & per orbem vulgari. Nã ipſe viuere deſiit octogenario maior an. 1611. 22. Septẽbris. Poſtremo Caſtaldus nihil hæſitet in præſtanda fide Ribadeneiræ hæc ſcribenti in vita breuiore, de miraculis in vita factis. Nam eius ſcriptio congruit adamuſſim cum ſententia Romanæ Rotæ de beatificatione S.Ignatii, ac Decreto Cardinalium ſacris ritibus, & canonizationibus præpoſitorum, à Paulo V. confirmato, & per Dominum Cardinalem Pinellum ſacri Collegii decanum, & illius Cõgregationis præfectum vulgato, 27. Iulij 1609. In eo teſtificatur hic vir Illuſtriſſimus ſacram illam Cõgregationem ad id decretum ſanciẽdum veniſſe, *Ob excellentiam, & ſanctitatem eius vitæ, atque ob miraculorum coruſcationem, quæ Deus præter conſuetum naturæ vſum, eiuſdem Ignatij meritis, & interceſſione tàm dum viueret, quàm poſt eius felicem in Domino obdormitionem, operari dignatus eſt, & quotidie in dies adhuc operari non dedignatur.* Deſcripſeram hæc ipſa verba ex authentico exemplo in commentariis aſceticis. Cæterum an. 1622. 27. Ian. Nicolaus Zãbeccarius in conſiſtorio coram Grego-

Supra §. 28. n. 101.

Iul. Nigr. par. 1. tit. n. 18.

rio XV. ex approbato proceſſu poſt narratum miraculum in Liſſano ex deſperatione ſuſpenſo patratum, retulit in eius actis ſupra ducenta huiuſmodi miracula recenſeri.

104 Quod autem vitæ breuioris huius falſitatem nullam continentis, verus auctor ſit Ribadeneira, vt & aliarum editionum Latinarum, & Hiſpanicæ, probatur ex proceſſu canonizationis S. Ignatij, in quo Ribadeneira examinatus fuit anno 1606. menſe Octobri. Hic in 62. articulo teſtificatur omnes libros cômemoratos, (quos ipſe in reſponſione ſua recenſet, & deſignat) à ſe fuiſſe conſcriptos, & inter alia ſic legitur in rem noſtam: *Et tertia impreſſio, quæ de hiſtoria iſta facta fuit vita breuior, quam reduxit in Hiſpanum ſermonem ex libro Flos Sanctorum, qui impreſſus fuit Madriti per Ludouicum Sanches impreſſorem anno* 1604. *In omnibus huiuſmodi vitis, proteſtatur hic teſtis, ſub iuramento, quod fecit, ſe neſcire quod aliquid adſit, quod falsũ ſit: & id quod dicit ſe vidiſſe, vidit: & quæ audiuiſſe dicit, illa audiuit; & ſic de alijs rebus, quæ in prædictis vitis côtinentur.* In aſcetico meo commentario reuelationem factam à S. Ignatio Petro Quadrato adoleſcêti, de qua eſt diſceptatio, non expreſſi, ſed dumtaxat indicaui, tum cauſâ breuitatis, tum quòd putarem iam ſatis eſſe peruulgatam. Placet nunc, vt integra ſit hiſtoria diſputationis huius, in gratiam lectoris huc eam trãſcribere ex ipſo Ribadeneira, verbis Gaſparis Quartemontii, qui breuiorem vitam Latinam fecit. *Cum Pariſiis veniſſet in Belgium, precariam pecuniam ſuſtentãdæ vitæ gratia, vt diximus, quæſiturus; & à quibuſdam mercatoribus inuitatus Antuerpiæ cum ijs epularetur; adoleſcens quidam inter eos aderat modicum ſeiunctus à ceteris, Petrus Quadratus nomine, Medinæ Campi natus; in quem coniectis oculis, iuſſit eum propius accedere. Cum enim, aiebat, in poſterum optime is eſſet de Societate*

Rib. in vita brev. cap. 17.

Ieſu meriturus, par eſſe, vt amicitiam iam tum coirent;ſeque magnopere Deo ſciret eſſe obſtrictum, quod ſe ad conſtituendum olim Societati *Ieſu Collegium delegiſſet. Quod vt multis annis ante iacta* Societatis *fundamenta prædixit, ita re ipſa veram prædictionem fuiſſe compertum eſt. Longo ſiquidem interuallo Petrus ille Quadratus, & Domina Frãciſca Manſon coniux eius Methina Cãpi* Societatis *Collegium ædificarunt.* Hæc Petrus: qui de euentu, hoc eſt de hac edificatione Collegij, & dote redditũ per iſtos facta (Sexennio poſteaquam eò Societas venerat) narrauerat in vtraque vita Latina;& in vita Iacobi Laynez: vbi præterea tradit ab hoc Quadrato Ignatium ſtudentem Lutetiæ fuiſſe adiutum eleemoſynis;& ab eodem fundatum Collegium anno 1557. S Ignatio mortuo; & Vicario Generali Iacobo Laynez;quod etiam ante hanc ortam controuerſiam ſcripſerat Franciſcus Sacchinus in ſecunda parte hiſtoriarum Societatis Ieſu.Conferat lector teſtimonium Ribadeneiræ, cum narratione Orlandini, quam paulo poſt ipſe Caſtaldus referet,& intelliget quam bene inter ſe conſentiant. Ex dictis leuiſſimo flatu franguntur cornua dilemmatis à Caſtaldo directa in hanc reuelationem. Nam Ribadeneira verã cenſuit illam reuelationem, & ideo in vita breuiore vulgauit: prætermiſerat in alijs editionibus, non quòd figmentum exiſtimaret;ſed quod nondum adeo rem exploratam haberet, vt prodendam iudicaret, quod obtinuit ex proceſſu.

Rib. l.4.c. 6.4.
Id.l.2. vitæ Iac. Layn. c.3.
Franc.Sacchi. p.2. hiſt ſoc.an. 1557. nu. 116.
Infra §.31. n.107.

§. XXX. D.CASTALDVS.

,, 105 ILlud præterea pro hac veritate non leue ar-
,, gumentum eſt,quod Franciſcus Ribera præ-
,, clari vir ingenii, præſtantiſque virtutis, cum in tra-
,, ctatu de vita, & reuelationibus S.Tereſiæ, omnes S.
,, Ignatii reuelationes enumeret(quot enim deſcribit,

„ tot, & non plures in Ribadeneira notātur) huius tā-
„ men de nouo Ordine ab Ignatio inſtituendo non re-
„ miniſcatur.

Ad §. 30. Iulij reſponſio.

106 Si Franciſcus Ribera ſuperſtes fuiſſet editioni hiſtoriarum Orlandini, ſcriptioni breuioris vitæ Ribadeneiræ, ac proceſſui ſaltem inchoato S. Ignatij, reuelationes alias, & hanc præcipue controuerſam referre potuiſſet, ſed ante hæc omnia deceſſerat. Quia vir doctus, prudens, ac probus nō enumerauit, niſi reuelationes eas, quas à ſcriptore fide digno habere potuit: cuiuſmodi Ribadeneiram eſſe ſciebat. Nec mirum eſt illum ignoraſſe tunc, quod Orlandinus nouerat, tum quia hic Romæ vixit, ſcripſit, archiuum in ſua poteſtate habuit, ad eum omnia referebantur, quæcunque hiſtoriam illuſtrare poterant. Ille vero vitam traducebat in Hiſpania ſacræ ſcripturæ interpretationi intentus. Tum quia *Non omnia poſſumus omnes*, vt verè dixit ſapiens mundi neſcio quis. Potuit aliquid latere Riberam, quod innonuit Orlandino: quemadmodum Caſtaldus ait de reuelatione B. Caietani; ſibi eam cognitam; Tuſo, & Caracciolo ignotam fuiſſe.

Virg. Ec. 8.

§. XXXI. D. CASTALDVS.

„ 107 IAm nunc Orlandini teſtimonia expendamus.
„ Tria autem hæc ſunt, ex quibus Nigronii ra-
„ tiocinatio cōflatur. Primum habet Ignatium Antu-
„ erpiæ morantem Mercatori prædixiſſe futurum, vt
„ domum Societatis Ieſu ipſe fundaret. Eius hæc ſunt
„ verba: *In mercatorum corona, fertur præcipue in*
„ *iuuenem è Methymna Campi, Petrum Quadratum*
„ *nomine, obtutum fuiſſe, & ſeuocatum monuiſſe, gra-*
„ *tes vt ageret Deo, à quo lectus eſſet, qui olim in ſua*

pa-

,, *patria, Societatis IESV Collegium conderet: quã*
,, *prædictionem multis poſt annis, probauit euentus.*
,, Hæc ille. Sed quam fidem huic narrationi præſtare
,, debeamus, quæ Ignatio, ſocijsque poſtea acciderunt,
,, oſtẽdunt. Vt enim Petrus Ribadeneira ſcribit, Igna-
,, tius in Belgium non excurrit, niſi annis Domini
,, 1529. & 30. cum 38. ab Hiſpania Lutetiam venerit.
,, Hoc igitur tempore mercatori prædictio facta eſt.

Ad §. 31. Iulij reſponſio.

109 Aggreditur Caſtaldus labefactare fidem hiſtoriæ noſtræ, atque eleuare Orlandini auctoritatem in ea ſcribenda, vt reuelationem ipſam comprimat. Sed fruſtra. Primum intelligat, Orlandinum non ſua ſponte ſuſcepiſſe onus illius hiſtoriæ ſcribendæ, ſed Maiorũ iuſſu: proinde omnia illi audiumẽta ſubminiſtrata ſunt, quæ publico hiſtoriographo erãt opus. Apertum eſt ei tabularium Societatis: ad eundem perferebantur quæcunque ex prouinciis in hanc hiſtoriam mittebantur: eidem ſuppeditata ſunt, quæ à Ribadeneira, & Maffeio prætermiſſa eſſe conſtabat. Quapropter potuit aliquid noſſe, quod alij duo nominati neſcierunt. Deinde Orlandino in meliorẽ vitam tranſlato, hæc hiſtoria calamo illius deſcripta, tradita eſt Franciſco Sacchino recognoſcenda, qui præſidijs ijſdem inſtructus, & acri iudicio præditus, diligenter eam recenſuit, & aliqua in parte meliorem reddidit: quia veriſſimum eſt prouerbium. *Plus vident oculi, quam oculus.* Et in hac recognitione ratam habuit reuelationem Quadrato factam, quod eã veritate ſuffultam reperit. Tertio ſtabilitur reuelatio hæc auctoritate Ribadeneiræ, qui duobus modis eã approbauit. Primum quidẽ referens eam in vita breuiore, nulla cum formidine, & fine verbo, *fertur*, quo modeſtiæ gratia vſus erat Orlandinus. At in hac ipſa epiſtola Caſtaldus ſcribit Ribadeneiræ

fidem

Supr. § 22. n. 85. fidem eſſe dandam. Eam ego nunc requiro. Deinde comprobauit reuelationem, approbando totam hiſtoriam, quæ antequam typographo daretur excudenda, in Hiſpaniam ad illum tranſmiſſa eſt, vt eam accuratè legeret, excuteret, cenſeret; quod fecit diligenter, & ſi quid detractum, aut mutatum eſt, id non fuit reuelatio, quæ iure relicta eſt ab eo, qui iam eam in tertia vita vulgauerat. Quartum teſtimoniũ accepit à tribus antiquiſſimis patribus, qui ſuperſtites erant in Belgio, & in hanc ſpiritualem militiam viuo S. Ignatio, cum quo diu familiariter vixerant, adſcripti fuerant. Oliuerius Manareus primus fuit, qui, vt eſt in relatione Cardinalis de Monte, fulgorem in Ignatij facie viderat; qui res arcanas Societatis optime nouerat, quippe qui prouinciarum Præpoſitus, & Viſitator ſæpe fuerat; Euerardo Mercuriano quarto Præpoſito aſſiſtens, & eo mortuo rexit Ordinem pro Præpoſito generali, atque nonageſimũ annum exceſſit. Alter Franciſcus Coſterus, vir doctiſſimus, vt è concionibus, meditationibus, & diſputationibus aduerſus hæreticos editis notum eſt; qui collegia, prouinciaſque ſæpius gubernauit, & generalibus comitijs interfuit, & octogenario maior obijt. Idem ferè de Eleutherio Fontano dici poteſt, qui doctrina, prudentia gubernandi, & experientia rerum noſtrarum, vſque ad ſummam ſenectutem floruit. Duxi calamum in horum laudes, vt intelligatur à quantis viris, hoc eſt quam peritis, doctis, probis, quantaque auctoritate præditis hæc hiſtoria recognita fuerat in Belgio, & approbata, vt alios ordinarios cenſores librorum, & gubernatores Religionis omittam. Hæc ante me ſcripſit Franciſcus Sacchinus in præfatione ad Patres, Fratreſque Societatis præfixa huic hiſtoriæ, cum eſt edita. Placuit hic ſummatim exſcribere, tum Ordinis doctrinæ ſeruandi gratia; tum quia ſuſpicor à Caſtaldo illam præfationem lectam non fuiſſe, quæ tenebras aliquas ſu-

ſpicio-

ſpicionis de fide,atque auctoritate illius hiſtoriæ lecta diſpuliſſet. Quod verò attinet ad annum, quo illa prædictio Quadrato facta eſt, non videtur nobis laborandum, fueritne anno 29. an 30. an 31. Tribus annis iuiſſe in Belgium tradit Orlandinus, & ſemel etiam progreſſum in Angliam. Nec pugnantia ſcribit Ribadeneira, qui ait *primo, & altero anno* profectum in Belgium, tertio etiam in Angliam; quia potuit per Belgium, & Antuerpiam excurrere in Angliam, Antuerpia ſoluens, vbi copia nauigiorũ. Eligat, quem mauult, annum; nec nobis obeſt, nec illi prodeſt. Antequam anni 30. fluxerint Collegium Methymnenſe à Quadrato fundatum eſt. Orl.lib.1. nu.65. Ribad. l.1. c.1.

§. XXXII. D. CASTALDVS.

„ 109 AT quis prudenter aſſereret Ignatium cum
„ ſocios deinde ſeligeret, & ſimul cum illis
„ multa Deo vota nuncuparet, deque alio vitæ genere
„ inſtituendo cogitaret, noluiſſe, quod à Deo accepe
„ rat, propalare? Præſertim cum prudentiſſimus vir
„ optime ſciret, huiuſmodi ſtimulos hæſitantium ani
„ mis, quo timor, inſcitiaque pelleretur, eſſe adhi
„ bendos.

Ad §. 32. Iulÿ reſponſio.

110 Monent ſpirituales Magiſtri, vt dona Dei gratuita ſupernaturalia occultẽtur, vt videre licet apud Bernardinum Roſignolium noſtrum. Immo Franciſcus Ribera noſter lectus à Caſtaldo inter ſigna cognoſcendarum verarum reuelationum ex doctrina Ioannis Gerſonis, Cardinalis Turrecrematæ, & aliorum, locat deſiderium eas occultandi. Quapropter ſolemne eſt ſanctis viris viſiones, reuelationes, miracula, & alia Dei dona occultare, ac dicere cum Iſaia: *ſecretum meum mihi, ſecretum meum mihi.* Tradit Roſign. l.1. de diſcep. perfect. c. 19.nu.13. Franc. Rib. tr. de reuelat. S.Tereſiæ c.1. Iſa. 24. 16.

S.Bon.c.13. vitæ S.Frã. ciſci. S.Bonauentura Franciſcum ſuum hæc verba ſolitum vſurpare,cũ de diuinis donis ſermo incidiſſet, *quia*, inquit, *ſacramentum regis abſcondere bonum eſt.* Et quamuis ſuaſu fratris Illuminati, viſionem illi patefecerit;tamen addidit,mortalium nemini ſe vnquam dicturum, quæ audiuerit ab eo, qui ſibi apparuerat. S. Franciſcus antiquiores Sanctos imitatus eſt:Franciſcum poſteriores: inter quos fuit iuſtis de cauſis in hac viſione reticenda imitator Ignatius.De quo Cardinalis à Monte in Conſiſtorio ſecreto coram Sũmo Pontifice,hæc ad verbũ dixit anno 1622. in proceſſu probata. *Virtutes ſuas, & viſiones, quas habebat cœleſtes, diligenter occultabat; ſemperque inter loquendum admiſcebat aliqua verba, quæ indicia eſſent humilitatis.*Non me latet aliquãdo Sanctos ad Dei gloriam declarandam,& ad filiorum,diſcipulorumque ſuorum, vel conſolationem in mœrore,vel adiumentum in periculis, vel incitamentum ad perfectionem, vel ob aliam vtilitatem ſpiritualem patefeciſſe huiuſmodi arcana, vt fecit S. Franciſcus his ferè rationibus ab Illuminato permotus,aperiens partem viſionis; non totam, imitatione Pauli,qui dixit raptum in cœlum,tacuit arcana verba. 2 Cor.12. Verum ecquando,quibus,& quatenus oporteat ea publica facere,Sãcti ipſi iudicare ſolent, quos diuina benignitas prudentiâ ſpirituali complere cõſueuit. Quamobrem non eſt Caſtaldi, vt reuelationem euertat, præſcribere S.Ignatio, quid in hac re illum facere oportuiſſet: qui pro ſua prudentia, quam in eo Caſtaldus agnoſcit, & pro ſagacitate, (quæ à ſolertia prudentiæ parte non differt) quam eidem tribuit Orlandinus, nouerat quid,quo tempore faciendum eſſet.Operuit, cum non prodeſſe viſum eſt: aperuit,cum expediens iudicauit.

111 Atque hac media via prudentiæ inceſſiſſe Ignatium tradunt hiſtorici. Maffeius quædam mira de Ignatio narrans, refert eum in via dixiſſe ſocio, Maff.l.3. c.14.

Co-

Codurius noſter migrauit è corpore, & domum rediiſſe: non dixiſſe animam eius cœlum intraſſe, vt alias de anima Hozij dixerat. Soluit dubitationem inde ortam his verbis; *Licet iuſtis fortaſſe de cauſis de hoc celauerit, quod iuſtas item ob cauſas de illo non reticuerat*. Ribadeneira item ſcribit Ignatiũ de rebus ſuis raro locutum, idque magna aliqua cauſa excitatum, & parce, & naſcentis ſocietatis initio: *Qua iam conſtituta, mira taciturnitate omnia ſua contexit*. In decurſu vitæ cernitur hæc prudens mediocritas. Nam viſionem celebrem de Patre æterno Ignatium Chriſto filio commendante ſocijs manifeſtam fecit. An cuſtodem haberet Archangelum interrogatus tacuit. Hanc reuelationem controuerſam ſodalibus videtur occultaſſe, quod non putaret expediens reuelare; Petro Quadrato patefecit, vt eum ad diuinum decretum perficiendum huius prædictionis recordatione incitaret: inſtinctu fortaſſe Dei, qui miris modis res ad prædeſtinatos perducit fines, diſponens omnia ſuauiter, quæ fortiter attingit. Atque vt Caſtaldo gratificer, dicam hoc loco, cur S.Ignatius noluerit ſocijs hanc reuelationem patefacere: ſi qua coniectura me ducere poteſt in eius intimos ſenſus. Ante ſocietatem perfectè conſtitutam, poterat iure vereri, ne illi fidem eſſent habituri: quoniam non eam poterat proponere adeò euidenter credibilem, vt illi non poſſent diſſentire. Præſertim cum multæ, graueſque difficultates, ac moræ ab eo præuiderentur, quæ fortè ſocios incredulos reddidiſſent, & deterruiſſent adeò, vt receſſuri timerentur. Et quamuis ipſe certus eſſet, ac ſecurus de effectu, tamen, cum non planè omnia ſciret media, totamque ſeriem rerum, illi dictabat recta ratio, vt more hominis ſpiritualiter prudentis in hac re procederet, vt ab aliis Sanctis factitatum eſſe docebo. Itaque duxit eſſe conſultius, tacitè, ac diligenter cooperari diuinæ voluntati per prudentiam, & labo-

Rib. lib. 5. c. 3.

Id.l.2.c.13

Rib.l.5.c.3

Infra §.36. nu.19.

labores,quam iactare ſuam reuelationem, qua patefacta, laborandum illi fuiſſet, vt ſocij fidem ei præberent. *Priuſquam prophetia*, inquit Theodoretus, *ex euentu rerum finem conſequeretur, non parum laboris erat perſuadere hominibus, qui tunc viuebant, euentura eſſe, quæ prædicerentur.* Poſt Societatem fundatam mos illi erat ſumma taciturnitate comprimere res ſuas, vt oſtenſum eſt. Itaque ſecum ipſe tacitus, ac DEO gratus fruebatur diuino beneficio, fructuque ſuorum maximorum, ac diuturnorum laborum. Quid quòd reuelationis huius patefactio ſuperuacanea fuiſſet? immò & laborioſa. Nam tunc labor ſubeundus fuiſſet Ignatio, vt ſibi fidem faceret, ne iactator reuelationum ſine probatione putaretur. Adde, quòd ſi non patefecit, certè innuit adeò, vt Ribadeneira, & alij, qui eius verba acciperent, ſuſpicarentur illi Societatis progreſſum ab initio diuinitus eſſe compertum. Legatur Ribadeneira lib.5.vitæ.cap.11.

Theod. 10. de Græc. affect.

§. XXXIII. D. CASTALDVS.

„ 112 SCio Orlandinum in hanc validiſsimam ra-
„ tionem conari. Poſtquam enim prædictio-
„ nem mercatori factam narrauit, aduertens hoc vno
„ claudicare pede, coniecturis etiam probare geſtit
„ hanc reuelationem Ignatio tunc temporis factam
„ fuiſſe, & conſulto occultatam. *Ex ea vero* (inquit
„ prædictione) *manifeſtum fit, iam tum fuiſſe cer-*
„ *tum Ignatio, & reuelatum diuinitus fore, vt cœtum*
„ *religioſum ipſe fundaret. Et ſane tot annorum,*
„ *totque graues ſtudiorum labores, non videntur ei*
„ *ætati, & rerum guſtui diuinarum futuri fuiſſe*
„ *tolerabiles, niſi diuinus quiſpiam monitus, qui de*
„ *exitu dubitare non ſineret, prætuiſſet. Quam tamen*
„ *ille donorũ huiuſmodi ſagaciſſimus occultator pla-*
„ *nius explicare noluerit.*

Ad

Ad §. 33. Iulij reſponſio.

113 Prædictio mercatori facta, adeo non claudicat vno pede, vt etiam currat quatuor rotis, vt hactenus probatum eſt. & coniectura Orlandini proba eſt; quia Deus conſueuit ſeruos ſuos laboribus oppreſſos, & fatigatos, reuelationibus, apparitionibus, & aliis modis conſolari, ac roborare, ne deficiant in via, & deſerant prouinciam diuino inſtinctu ſuſceptam. Paulum gementem ſub ſtimulo carnis, & ſibi auferri ſupplicantem, Deus illis verbis eſt conſolatus: *ſufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur.* Elias afflictus mærore, metu, laſſitudine, in ſolitudine, ac fuga, vſque ad mortis deſiderium, cibo, potuque per Angelum porrecto ita recreatur, vt pergat *vſque ad montem Dei Horeb.* Stephano in pugna conſtituto Chriſtus ſe videndum præbet *ſtãtem à dextris Dei*; nimirum vt aſpectu ſuo ſufficiat vires: Minutius Felix in Octauio: *Quis non miles ſub oculis Imperatoris audacius periculum prouocet?* Antonium in deſerto verberatum à dæmonibus Ieſus alloquio ſuo recreat, & ſolatur, vt tradit Sanctus Athanaſius. Cur autem occultauerit hanc reuelationem, reddidi iam rationem à ſagacitate, quæ eſt prudentia, & à Sanctorum conſuetudine ductam. Hic vehementer mirari nõ poſſum, videns tantam in Caſtaldo difficultatem ad præſtandam fidem huic reuelationi: cum adeo ſit vſitatum, vt Deus Religionum fundationes, non ſolum Pontificibus reuelet, vt approbent eas, quemadmodum docuimus in aſceticis; ſed etiam ipſis fundatoribus à ſe electis, vt alacriter ſuſceptum opus ſibi gratum proſequantur. Sancto Nortberto fundatori Præmõſtratenſis Ordinis Chriſtus pendens è cruce viſus eſt, ſeptem Solis radijs fulgens: ad quem magna multitudo peregrinorum cum peris, & baculis à quatuor Mundi partibus concurrebat: qui flexi genibus oſculo pedum Redemptorem

2. Cor. 12. 9.

3. Reg. 19. 8.

Act. 7. 55.

Minut. in Oct.

S. Athan. in vita S. Antonii.

Supra §. 32. nu. 110.

Iul. Nigr. par. 3. tit. nu. 13.

Sur. 6. Iun. in vita Nortb. c. 24.

rem adorabant. Ex quo viſo intellexit vir ſanctus multitudinem fratrum, qui ad ſuum Ordinem venturi erant.

Seruat. in Opt. ſpec. 4. inſt 5.

Addit Seruatius in ſua Optica Nortbertum multa edoctum fuiſſe à B. Virgine, quæ inter cætera, monſtrauit illi locum, vbi monaſterium Ordinis caput ædificandum erat, quod Præmonſtratum ex eo dictum eſt, & Ordo Præmonſtratenſis denominatus.

vita S. Romual. in breu. 7. Febr.

Sancto Romualdo Camaldulenſiũ monachorum parenti, oſtenſa eſt ſcala de terra pertingens ad cælum, per quam homines in veſte candida deſcendebant, & aſcendebant: qua, præter alia ſpectantia ad Ordinem, candidus habitus ſignificabatur. Narrat S. Bonauentura duas reuelationes S. Franciſco obiectas ad Ordinis inſtitutionem, & ꝓgreſſum pertinentes.

S. Bon. c. 3. vitæ Sancti Franc.

Altera ipſimet Franciſco exhibita eſt in raptu, qui in lumen quoddã abſorptus *dilatato mentis ſinu, quæ circa ſe, & filios ſuos, futura erant, luculenter aſpexit.* Altera fuit viſio Silueſtrõ ſacerdoti patefacta, qui poſt tertiam apparitionem Franciſco, & ſocijs eã aperuit. Vidit Aſiſium à magno dracone circumdatum, & ab ore Franciſci crucem aureã procedentem, ſummitate tangẽtem cælum, brachiis mundi fines; qua viſa draco diſparuit. Legi apud Frãciſcum Riberam noſtrum. S. Dominico Prædicatorũ patriarchæ orãti in templo S. Petri Romæ viſos Principes Apoſtolorum, quorum alter baculum porrigebat, alter librum: qui iuſſerunt eum prędicare per vniuerſum Mundum, ad quod eum elegerat Deus.

Frãc. R.b. tr. de reuel. S. Tereſ. c. 1.
Fed. Caſtel. tit. 1. hiſt.
Dam. Gra. in vita B. Phil. Benic.

Et in eadem viſione conſpicatus eſt ſuos fratres, binos pergere per orbem ad prædicandum Euangelium. Cuidam quoque doctori Theologiæ ſeptem ſtellæ viſæ ſunt Sanctum Dominicum cum ſex ſociis ſignificãtes; vt narratur in chronicis Prædicatorum. Virgo quoque Maria primis ſodalibus, qui Seruorum ordinem condiderunt, habitum dedit, & nomen dicens: *Vos mihi in ſeruos elegi.* Quid igitur abſurdi habet Orlandini ſtylus, ſcribens Ignatio non puſilli gregis

au-

auctori factam eſſe reuelationem à Deo de ordine futuro?

§. XXXIV. D.CASTALDVS.

„ 114 VErùm an nouam vt Religionem conde-
„ ret, quod Orlandinus infert, an vero vt
„ proximorum ſaluti prædicationibus, adhortationi-
„ buſque conſuleret, tot, tamque diuturni ſtudiorum
„ labores ab Ignatio ſuſcepti ſint, quiſq; ſi velit apud
„ Ribadeneiram perlegat, qui de hoc ſui parentis con-
„ ſilio late diſſeruit. Ex quo etiam hauſi Ignatium, quo
„ guſtu rerum diuinarum acueretur, ſtudijs operam
„ dediſſe: vt profectò quam parum Orlandini, Nigro-
„ nijq; verbis ſtandum ſit, penitus appareret.

Ad §.34. Iulij reſponſio.

115 Legi, ac perlegi ſæpius caput 13. libri primi Ribadeneiræ, quod in margine notatur, atque in eius initio reperi hanc concluſionem: *Denique ſtatuit, quo proximis eius opera eſſet vtilior, ad ſpiritus diuini vnctionem, litterarum quoque cognitionem adiungere.* Quorum verborum ſenſus, eſt etiam in Hiſpanica vita. Implicite hic ſocietas deſignatur, quoniã vt ex alijs locis habetur, proximis conſulere cupiebat, non ſolus, ſed cum ſocijs, quod eſt cum Societate, vel in aliqua conſtituta à ſe congregatione. Hinc videmus inter initia ſtudiorum, ſocios quærere idoneos fini ſuo nouo, habitu à communium hominum vſu diſtincto illos induere; quem illis, Compluti cũ eſſent, Archiepiſcopi Toletani Vicarius interdixit, quod omnes hiſtorici noſtri produnt. Conſentit cum Ribadeneira Orlandinus; ſed Maffeius, quod ille implicite ſignificauit, explicatè ſcripſit. Do verba ipſa ex cap. 16. *In eam denique mentem ſeſe diuinitus plane ſenſit impelli, vt ſine dubitaitone ſtatueret,* Rib. l. 1. c. 14. Maff. l. 1. c. 17. Orl. l. 1. n. 51. & ſeq. Maff. l. 1. c. 16.

pri-

primum operam ſuam, qualis qualis eſſet, nequaquã intra vnius familiæ cancellos includere: deinde quo latius pateret vtilitas, ac fructus animorum, eiuſdẽ conſilij, ac propoſiti idoneos aliquot adlegere ſocios, atque adiutores: poſtremo, vt ſine hominum admiratione verſari in adiuuandis hominibus poſſet, ad ſancti Spiritus vnctionem doctrinæ quoque ſubſidium, ac litterarum cognitionem adiungere Quomodo hic Maffeius habet, quod non ſcripſit Ribadeneira? quoniam poteſt vnus hiſtoricus noſſe, teſte Caſtaldo, qđ alius ignorauit. Habuit Maffeius, qui poſt Ribadeneiræ primam editionem ſcripſit, multa Romæ adiumenta; luſtrauit quoque Hiſpaniam; & quia curioſiſſimi erat in materia hiſtorica ingenij, multa indagauit, vt ſuam hiſtoriam certiorem, ac locupletiorem efficeret. Quod vero ſecundo loco ait Caſtaldus hauſiſſe ſe ex eodem Ribadeneiræ loco, operam ſtudijs Ignatium dediſſe; *Quo guſtu rerum diuinarum acueretur;* Clamo confidenter non extare, ne in Hiſpanica quidem vita, cuius non fidum interpretem habuit: contrarium potius ineſt in eo capite: illuſtrationibus, & imaginibus diuinarum rerum, earumque magnitudine, ac crebritate, ſtudia ipſius litterarum cœpta eſſe impediri; & tunc illa moleſtia fuiſſe liberatum, cum eas per dæmonis fraudẽ agnouit immitti: *vt profecto,* (vtar ipſis Caſtaldi verbis nomine Orlandini, & Nigronii mutato) *quam parũ Caſtaldi verbis ſtandum ſit penitus appareat.*

§. XXXV. D. CASTALDVS.

„ 116 NEc denique mihi ſuadere potuit Orlandi-
„ nus Ignatium reuelationem ſibi factam
„ reticuiſſe, cum eſſet ſagaciſſimus donorum occulta-
„ tor. Quid enim in abſcondendo hoc dono ſagacitatis,
„ ſi huiuſcemodi doni propalatio Ignatij, ſociorumq;
„ conſilio erat profutura? an forte ſagaciſſimus ſic di-

cen-

„ cendus eſt iuuatura reticens, cum ceteras reuelatio-
„ nes non retinuit ſagax? Sed & prudentiſſime Ignatiũ
„ ſolere, quæ Deo reuelante in ſodalitatis bonum
„ accepiſſet, ſociis narrare, illud oſtendit, quod cũ in
„ Romano itinere à Chriſto Domino audiuiſſet, *Ego*
„ *vobis Romæ propitius ero*, illico iis, qui ſecum in via
„ comitabantur aperuit.

Ad §. 35. Iulij reſponſio.

117 Vtrum patefactio illius reuelationis eſſet profutura, nec ne; non debet Caſtaldus iudicare, vt ſupra dixi; ſed is, cui facta eſt reuelatio, qui ſolet eſſe vir Deo carus, ac prudens in Domino. Non probat au- Supra nu. 110. ctor omnes alias reuelationes ab Ignatio fuiſſe patefactas. Hanc generalem propoſitionem eſſe falſam, producta reuelatione de cuſtode Archangelo non aperta, probaui: Fateor patefeciſſe viſionem itineris Supra nu. 111. Romani; ſed vnius patefactio non poteſt probare fuiſſe conſuetudinem in Ignatio patefaciendi: tum quia vna hirundo non facit ver, neque vnus flos, aut dies, vt ait Ariſtoteles; neque vnus actus habitum, aut conſuetudinem. Tum quia ex ipſo Ribadeneira, & ex Ar.l.1.eth. c.7. relatione Cardinalis à Monte didicimus, ſumma taciturnitate in rebus ſuis narrãdis vſum Ignatium, poſt conditam Societatem, ſed ante fundationem, parci- Supra nu. 111. tate: Cauſa rationalis fuit cur hanc faceret manifeſtam duobus ſociis, expoſita his verbis à Ribadeneira, *Vt & animum illis, & ſtimulos adderet.* Præſer Rib.l.2. c. 11. tim cum appropinquaret tempus ſtabiliendæ Socie- Orl. l. 1.n. 30. tatis, & nominis, & tribulationes quoque aduentarent. Addit idem Ribadeneira interrogatum Ignatium poſtea de hac viſione, non eam iterum narraſſe, ſed ad Iacobum Laynez amandaſſe interrogantem; vt appareat parciorem fuiſſe in reuelationibus aperiendis, quam Caſtaldus cenſeat.

§. XXXVI. D. CASTALDVS.

118 RVrſus reuelationem hanc non accepiſſe Ignatium ſatis probat longiſſima de Religione condenda diſcuſſio, habita in Vicentino conuentu. Audiamus Orlandinum: *ergo*, inquit, *ancipiti cura, & contentione diſtracti, quo certius ex diuina voluntate cuncta decernerent, quædam præſidia inueſtigant. Et primum venit in mentem, vtrum expediret, vt pariter omnes, vel ex eorum numero tres, quatuorue ad dies circiter quadraginta, in ſolitudinem aliquam ſeſe abderent, vbi cæteris ſoluti curis, aſſidua prece, ieiunijſque, & cetera corporis vexatione à Deo lumen, & opem poſcerent* &c. Et infra: *Ea de re* (id eſt de nouo ordine condendo) *cũ multis vtrinque rationibus, noctes complures diſceptatum eſſet* &c. Supra etiam retulimus aliqua, quibus liquido conſtat, multos ex Ignatij ſociis, in eam inprimis opinionem incidiſſe, vt ceteris ſuaderent religioſum cœtum non eſſe fundandum, ac tandem rationibus concluſum fuiſſe, Societatem Ieſu eſſe inſtituendam, quæ plane cum reuelatione Ignatio facta repugnant. Quis crederet ſanctum hominem, quem omnes vt parentem optimum, & cunctorum auctorẽ venerabantur; à quo ſæpius diuina eius voluntas innotuerat, permiſiſſe, vt dies, nocteſque conuentus ille conſumeret, varia mens exquireret, multas in ſententias etiam contentioſe abiret, cum poſſet vnico verbo lites omnes dirimere, & ſupremi numinis placitum, vti ſolebat, exponere?

Orl. l. 2. n. 61.

Ad §. 36. Iulij reſponſio.

119 Non in Vicentino, ſed in Romano congreſſu verba relata ex Orlandino dicta fuerunt: at & cum de voto obedientiæ tantum differerent, vt ex verbis ſe-

quentibus patet. Si S.Ignatius habitus ab eis fuiſſet, aut videns, aut Propheta Samueli, atque Iſaiæ par, ſedare potuiſſet, vnico verbo diſceptationēs illas dicens, *Hæc dicit Dominus.* At neque Ignatius illis æquabatur Prophetis, neque ſocij tantam de eo conceperāt opinionem, vt ipſius voci, tanquam Dei, obtemperandum putarent. Quapropter Ignatius è præſcripto prudentiæ ſpiritualis in conſultationem omnia vocabat, & in vtramque partem diſputari cupiebat, vt optimum eligeretur. Franciſcus Sacchinus noſter præclare oſtendit morem Sanctorum eſſe, vt quamuis maiori lumine illuſtrati, ac diuinitus inſtincti ſint, non tamen conſultationes à recta ratione, ac prudentia dictatas prætermittant; perinde ac ſi conſilia tunc venirent in mentem: nihilque de induſtria, & diligentia remittant, ne Deum tentare videātur. Aptiſſima ſunt exempla ex veteri teſtamento ab eodem allata. Alterum Samuelis, qui iam iſſu diuino inunctū Saulem in Regem, ſorti coram populo humano more ſubiecit, ſecurus fore, vt ex diuina præordinatione ſors infallibiliter in eū eſſet caſura. Alterum Pauli, qui Euangelium ab ipſo Chriſto acceptum, quod ex eo ſciebat eſſe veriſſimum, cum ceteris Apoſtolis contulit. Addo ipſe alia exempla, Dauid inunctus pariter in Regem a Samuele non deſerit oues, paret patri, obiurgatur à fratribus, timet occidi, fugitat, latet, ſimulat inſaniam, atque ita ſe gerit, ac ſi nihil ſciret de regno futuro; expectans diuinam directionem, nec dubitans quin eſſet opportuno tempore affutura. Saluator ipſe, quamuis ſciret quid facturus eſſet, ante panum multiplicationem in deſerto, conſuluit tamen Philippum hominum prudentum more, dicens: vnde ememus panes, vt manducent hi? Paulus doctor gentium, vt eſt opinio Bedæ allegantis S. Auguſtinum, B. Anſelmi, & Nicolai de Lyra, certus erat de ſua ſalute cum fuerit in tertio cœlo, & audiuerit arcana, & iuxta grauium virorum opinionem,

Amoſ.1. 1. Reg.10. 2. Gal.1. 2. Reg.16. Io.6.5. Beda. 2. Tim. 4. S. Anſel. 2. Tim. 2. Lyr. 1. Cor. 9.

nem, eſſentiam diuinam viderit, ſaltem per modum tranſeuntis: & tamen nihil omittebat eorum, quæ ſunt neceſſaria cōcipiendæ ſaluti. Caſtigabat corpus, & merita cumulabat operibus bonis, ſatagés facere certam ſuam vocationem tamquam ignarus ſuæ prędeſtinationis. Atque vt exeamus à ſacra Scriptura, Malachias Epiſcopus, vt narrat S. Bernardus à Deo ipſo doctus, factuſque Magiſter, ab alio magiſtro ſpirituali conſilia petebat. S. Franciſcus, teſte S. Bonauētura, ſimiliter à Deo illuminatus, à quo magna didicerat, conſultabat cum ſuis, quæ ipſe per ſe explicare potuiſſet. Igitur mos eſt Sanctorum procedere in negotijs magni ponderis, per conſultationes, ac regulas prudentiæ, quamuis reuelationes habeant à Deo de ſucceſſu futuro.

S. Bern. in vita S. Malach. S. Bon. cap. 12. vita S. Franc.

§. XXXVII. D. CASTALDVS.

120 "Illud quoque huic reuelationi obſtat, quod " Ribadeneira non obſcurè innuere videtur, " in Romano itinere, poſt inſignem illam Saluatoris " apparitionem, Ignatium animo concepiſſe, ſuam Re" ligionem Societatis Ieſu nomine decorare. Quomo" do ergo multos annos ante, iuueni mercatori prædi" cere potuit fore, vt Societatis Ieſu Collegium ipſe " fundaret?

Rib. l. 2. c. 11.

Ad §. 37. Iulÿ reſponſio.

121 Hæç verba in editione epiſtolæ Neapolitanæ, quæ fuit ſecunda, video prætermiſſa. Fortaſſe re melius expenſa Caſtaldus animaduerterat nihil habere ponderis. Verum quia leguntur in prima editione, quæ fuit Vicētina, debetur illis ſua reſponſio. Primū igitur nego apparitionem illam in Romana vi *a* fuiſſe primam, potiſſimam, aut ſolam cauſam imponendi nominis Societati, ex opinione Ribadeneiræ. Fuiſſe

, ſe quidem vnam ex cauſis, & poſtremum impulſum aſſerimus omnes, ipſe Ribad. in cap. notato à Caſtaldo ait hæc verba: *Et tum præclaro illo viſo, tũ alijs diuinis illuſtrationibus multis, magniſque, ita Dominus Ieſus in eius mente ſacratiſſimum ſuum nomen impreſſit, penituſque infixit, vt eius ex nomine Societati nomen imponeret: tam clara ac firma luce colluſtratus, & vſque eo pro certo habens id Deum velle, vt ab hac mente ſe dimoueri nunquam poſſe diceret. Quodque volentibus ſociis, ac conſentientibus fecit, id repugnantibus, ac diſſentientibus omnino feciſſet, propter diuini luminis claritatem.* Notet Caſtaldus verba illa: *Tum aliis diuinis illuſtrationibus*, quæ ante id tempus in hoc animi decretum coegerunt Ignatium. Adde, quod Ioannes Polancus ſcriptum reliquit, ſe ab Ignatio audiuiſſe, & Orlandinus refert, *Contra Dei nutum ſe facturum, minimeque leuem apud Deum noxam incurſurum, ſi ea de re vel minimum haſitaſſet.* Hæc Ignatij conſtantia in hac re, verbis commemoratis explicata, nonne fuit reuelationis de hoc nomine imponendo quaſi quædam patefactio? Ergo cum opus fuit, reuelationem patefecit. Indicat Orlãdinus, vbi probabiliter nos omnes arbitramur reuelationem accepiſſe, cum ait: *Cuius vocabuli ſpecies iam inde ex Manreſanis de Regno Chriſti, vexilliſq; meditationibus, ac poſtea ex diuino illo viſo accedenti ad vrbem oblato, præclaris aliis mentis illuſtrationibus, in eius animo ſic inſederat, vt nulla humana vi, momentoque rationis, vel ab ea poſſet appellatione abduci, vel aliam vllam æque aptam excogitare.* Quid quod in Conuentu Vicentino anno 1537. (vt bis refert Orlandinus) ante viſionem Romanam, quæ accidit anno 1538. & ante congreſſum Romanũ, qui incidit in an. 39. decreuerãt, *vt inſtituta ſodalitas Ieſu Societas vocaretur?* Septimo abhinc anno ipſe in aſceticis obſeruauerã ex Maffeio, & alijs

Orl lib. 2. n. 62.

Id. ibid.

Id l. 2. n. 25. 61.

Nigr. 3. tit. n. 24.

non ſolam cauſam huius nominis imponendi fuiſſe viſum Romanum,ſed poſtremum impulſum. Cum igitur Mãreſana reuelatio aliquot annis præceſſerit Ignatij colloquium cum Quadrato,& aliç illſtrationes ab hiſtoricis commemoratæ præcedere potuiſſent, in quibus Ignatius Dei voluntatem præſenſit, atque intellexit; non eſt mirum id Quadrato prædicere potuiſſe,ac prædixiſſe.

§. XXXVIII. D. CASTALDVS.

Orl.lib.2. nu.25. „ 122 DVo alia Orlandini loca, quæ Nigronius „ pro ſe adducit, nihil probant. In altero „ enim nihil aliud habetur, niſi Ignatium cum ſocijs „ conueniſſe, inſtitutam ſodalitatem eſſe Ieſu Societa„ tem appellandam; quod tamen accidit anno 1539. Id.lib.2. n.62. „ In altero ipſe auctor,huius diuini nominis excellen„ tijs decantatis ſubnectit: Hæc & multo plura Igna„ tius præuidens, ſimul intelligebat nullam iure me„ tuendam arrogantiæ notam. Quid autem prudens „ lector poſſit colligere,illi iudicent, qui nouerunt ar„ rogantiæ metu non percuti, quem diuino afflatum „ ſpiritu humana non regit opinio.

Ad §. 38. Iulij reſponſio.

123 Illa duo loca Orlandini à me in margine notata aliquid habent commodi, ac virium ad probanda, quæ dixeram. Ex priore cupiebam lectorem intelligere,ſodalitatem noſtram iampridem Pariſijs inſtitutam,nomine Societatis appellatam, tum primum conſenſu Patrum anno 1537.in congreſſu Vicentino, non anno 1539.vt hic Caſtaldus aſſerit,quia hoc anno Romæ fuit ſecundum de hoc nomine decretum. Secundus locus notatus fuit,quia n.62.repetit, quod nu.25.dixerat,de nomenclatura Societatis, antequã Supr. §. 37. nu.121. Romam cõuenirent ſodales. Præterea indicatus fuit, quia narrat ibi, quæ paulo ante dixi de conſtantia

S.Igna-

S.Ignatij,in eo nomine imponendo, de Manreſanis, & alijs illuſtrationibus,ex quibus S.Pater intellexerat Dei voluntatem in ea nominatione. Reuelato nomine, intelligitur neceſſario reuelata ſocietas: quia quod non erat futurum, nominari non poterat. Quod autem ſpectat ad arrogantiæ notam, non ea ſcripſit Orlandinus, quod putaret ab Ignatio metui in ſeipſo arrogantiam; quæ non ſolet excitari in eo, quem diuinus afflatus regit: ſed ob ſolidas rationes productas exiſtimauit nihil Ignatium metuiſſe, ne iure ab alijs arrogantiæ accuſaretur. Nam illæ rationes oſtendunt potius,ab animi grati, ac religioſi demiſſione illam appellationem eſſe profectam: demiſſio verò,& humilitas arrogantiæ inimicæ, omnẽ arrogantiæ ſuſpicionem auertunt. Orl.l.2.nu. 63.

§. XXXIX. D. CASTALDVS.

" 124 HÆc ſufficere puto non tantum flagitatio-
" ni tuæ,qui de me, meaque Religione,quæ
" tua eſt humanitas, optimè ſentis, verum etiam ad
" quemcunque animum non penitus à nobis alienum
" componendum,vt quæ ſcripſi, non temere ſcripta
" ſibi perſuadeat.Deus te incolumem diu æternæ fe-
" licitati ſeruet.Neapoli non.Decemb. M.D.CXVII.

Ad §. 39. Iulij reſponſio.

125 Ego quoque ſufficere dicam,quæ ſcripſi,vbi tertium argumentũ explicauero de ſpiritualibus exercitijs, vt promiſi, quod in decurſu reſponſionis non habuit,vt cetera,locum opportunum. Luculenter ac ſolidè id Franciſcus Sacchinus pertractauit: ſed quoniam dixit, idque valde conſiderate, præceptiones eorum exercitiorum S.Ignatio fuiſſe *cæleſti lumine demonſtratas*: ideo exiſtimaui hoc eius dictum, quã accuratiſſimè corroborandum, vt Caſtaldus intelligat non ſine magno ingrati animi vitio S. Ignatium de-

deſertorum fuiſſe tam magnum Dei donum, quod illi deſerendum erat ad alienam voluntatem victuro. Quod Sacchinus ſcripſit, communis opinio eſt in Ordine noſtro infixa penitus in animis noſtris. Qui præfationem exercitiorum libello præpoſuit, cum primum typis excuſus eſt, tradidit ea documenta, & exercitia ſpiritualia compoſita fuiſſe ab Ignatio, docto *Non tam à libris, quam ab vnctione S. Spiritus, & ab interna experientia, & vſu tractandorum animorum*. Eadem verba repetunt, & approbant ii, qui Directorium exercitiorum ſcripſerunt, ac recognouerunt, viri docti pariter, atque ſpirituales, ac conſcij rerum noſtrarum antiquarum. Hi præterea hæc verba de ſuo addiderunt in eiuſdem confirmationem ſententiæ: *Hæc ſunt lumina, quæ ei Dominus in ipſo primo conuerſionis feruore inſpirauit, ac deinde in omni progreſſu eius virtutis, & ſanctitatis ſemper confirmauit.* Congruenter Maffeius aſſerit hunc librum, & præceptiones eſſe conflatas *ex ijs, quæ partim cœleſti magiſtro dictante perceperat, partim etiam ipſemet experiendo cognorat*. Orlandinus alijs verbis ſane orandi artem ab Ignatio compoſitam ait, partim ex vſu, & quotidiana obſeruatione; partim ex eo, *quod à diuino Inſtitutore didicerat*. *Diuino magiſterio* didiciſſe Ignatius, quæ in hoc libello ſcripſit, dicitur in relatione facta Gregorio XV. in conſiſtorio publico anno 1622. à Nicolao Zambeccaro Aduocato Conſiſtoriali, qui hoc eruit ex probato proceſſu Rotæ Romanæ. Et ſane mos eſt benigniſſimi parentis Dei, viris ſanctis ſcientia ſæculari, & humana minus eruditis (cuiuſmodi erat Ignatius in ſeceſſu Manreſano) quos ad magnam aliquam Eccleſiæ ſuæ vtilitatem elegit; infundere diuinitus aliquid luminis, quo de rebus ſpiritualibus plus ſapiant, quam mundi ſapientes, & eruditi humano magiſterio. Tales fuerunt Antonius, Benedictus, Franciſcus vterque; Aſſi-

Ignom. in præfat. ad exerc. ſpir.

Director. exer. pœm. §. 2.

Maff. l. 1. c. 8.

Orlan. l. 1. nu 23.

ſias, & Paulanus, atque alij, quos facile in hiſtorijs Eccleſiaſticis reperies. Et eo probabilius id redditur, quod nonnunquam in eo ſeceſſu abalienatus à ſenſibus, extra ſe rapiebatur; quod alijs Sanctis contigiſſe legimus, qui tempore raptus occultiora docebantur. Accedit traditio quædam mandata litteris à Ludouico Pontano, cuius Meditationes, Dux ſpiritualis, & quatuor volumina de perfectione, doctorũ virorum, & piorum aſſenſione magna leguntur. Is præterea ſcripſit Hiſpanicè vitam Balthaſſaris Aluarez viri religioſiſſimi noſtri Ordinis, ſpiritualium documentorum pleniſſimam, accuratè, vt in Hiſpania fit, examinatam, Latinè redditam à Melchiore Treuinnio Theologo Societatis noſtræ Hiſpano, quę Coloniæ cuſa 1616. ab Ioanne Kinchio paſſim diuẽditur. In cap. 43. aſſerit Ludouicus ſe hauſiſſe auribus ex ore Ioannis Suarij Prępoſiti Prouincialis, cum domeſticã haberet exhortationẽ, hæc verba: *P. noſter Euerardus mihi dixit, quod Romæ ex traditione habeatur, P. Iacobum Laynium dixiſſe, Deum D.N. exercitia Patri noſtro S. Ignatio tradidiſſe.* Noui equidem Ioannem Suarium in Italia, qui erat ex antiquiſſimis, & prudentiſſimis Hiſpaniæ profeſſis. Euerardus autem Mercurianus fuit quartus Præpoſitus generalis, grauitate, ac prudentia tali, vt minime inconſideratus in loquendo exiſtimari queat. Inſuper idem Pontanus refert quoque reuelationem ab Archangelo Gabriele factam in Hiſpania anno 1600. perſonæ cuidam altiſſimæ orationis, extraordinarijs fauoribus ſpiritualibus cumulatæ, noſtra exercitia facere paranti. *De cuius ſincera veritate,* inquit Pontanus, *cum aliquid dicit, habeo eam moralem certitudinem, quam in huiuſmodi rebus homo habere poteſt.* Et narrata reuelatione, ſubdit: *De cuius veritate, vt dixi, perpenſis omnibus circũſtantiis eius, cui facta eſt, non poſſum dubitare.* Recenſet totius facti ſeriem, & cautelas adhibitas,

Lud. Pont. in vit. Balt. Aluar. c. 43. § 2.

Idem c. 43. §. 1.

ne deciperetur,& eandem hæc Angeli verba refert: *Exercitia,quæ facere cogitaſti per mentis ratiocinationes, & meditationes, magnitudinem Dei, & infinitorum bonorum, quæ per Chriſtum nobis communicantur (in eum ferè modum, quo fiunt in Societate) ſingulare obſequium Reginæ noſtræ præſtabis. Significat enim tibi, ſe fuiſſe, & eſſe tanquam patronam, & fundatricem illorum Societatis exercitiorum; ſeque adiuuiſſe, ac docuiſſe* S. P. *Ignatium,vt ita fierent: ideoque hoc nomine initiũ ſe dediſſe huic operi: immò & ſe toto tempore vitæ ſuæ in ſanctis huiuſmodi exercitiis fuiſſe occupatã.* Ex narratis apparet quibus magiſtris eruditus S. Ignatius confecerit hoc inſtrumentum ſaluandarum animarum: proinde plane eſt,imo incredibile ab eo fuiſſe relinquendum, vt aliam Religionem intraret; quæ tunc ſolitudinis amantior erat, quam conuerſionis; & in qua ingreſſus Ignatius futurus erat diſcipulus,non magiſter: cum tamen in hoc inſtrumẽto tractando magiſterium exerceatur. Neque erat æquum, aut rationi congruum, vt nouitius futurus cum ſuperioribus illius Ordinis paciſceretur de hoc magiſterio exercendo, & retinendo in tota vita. Præterea,qui docuit illum, ſignificaſſe diuinitus eidẽ probabiliſsimum eſt,diutiſsime eo inſtrumento vſurum, tum quoad viueret; tum quoad Religio inſtituenda per eum in Eccleſia Dei perduraret. Adde, quod multos iam annos hoc armorum genus tractauerat proſpero ſucceſſu, & huic magiſterio inſueuerat: quo reddebatur illius deſertio, & abiectio difficilior. Durum enim eſt,vt Iuriſconſultus definit, aſſueta relinquere: quoniam conſuetudo eſt altera natura, vt obſeruauit Ariſtoteles in moribus, & S. Bernardus etiam in Religioſis. Explicato igitur tertio argumẽto,& liberata fide data,ſufficere arbitror, quæ ſunt à me dicta ijs,qui nulla opinione ante occupati ſunt,quorum iudicium ſolet eſſe ſinceriſsimũ.

l. principiũ de ædil.ed. Ariſt. lib. 7. eth. c. 10. S. Bern. lib. de vit. ſolit.

Satis item erunt R.D.Caſtaldo , ſi tantiſper dum ea leget ſuam priorem deponat opinionem . Scio ſcriptum eſſe ab Origene proprias deponere opiniones eſse difficile. Sed dictum vetuſti ſcriptoris interpretor in ijs,qui minus amantes ſunt veritatis,quam D. Caſtaldo cordi eſſe non ambigo.Poſtremo ſpero fore (quod iam ſignificaui) vt mutua noſtra beneuolentia minime minuatur; quandó S. Thomas Aquinas,& Ariſtotelis quoque doctrina docet,opinionũ diſcordia, quæ ad intellectum pertinent, beneuolentiam,& amicitiam,quæ ſpectant ad voluntatem,non extingui.

Orig. l.1. adu.Celsó.

S.Tho. 2.2. q.29 ar.3. ad 2.

Ariſt.lib.9. eth.c.3.